

Grant Thornton

An instinct for growth™

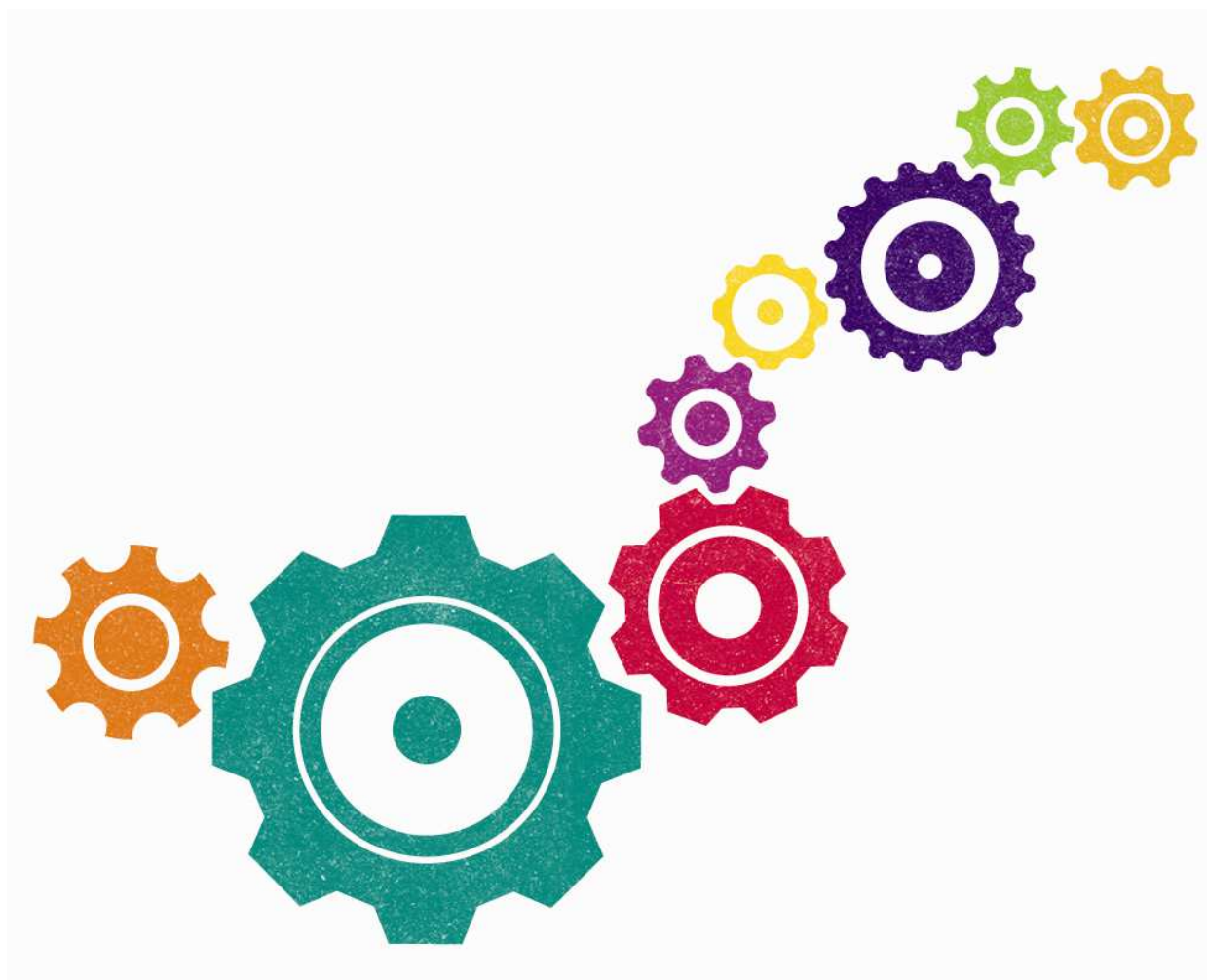

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Brodnickiego na lata 2015-2020

Projekt 2

wersja z dnia 23 listopada 2015r.

Załącznik do uchwały nr VII/ 9/2015 Komitetu Sterującego ORSG Powiatu Brodnickiego
z dnia 23 listopada 2015r.

Dokument:	Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Brodnickiego na lata 2015-2020
Zamawiający:	<p>Powiat Brodnicki ul. Kamionka 18, 87-300 Brodnica</p> <p>Gmina Miasta Brodnicy ul. Kamionka 23, 87-300 Brodnica</p> <p>Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie ul. Główna 28, 87-330 Jabłonowo Pomorskie</p> <p>Miasto i Gmina Górzno ul. Rynek 1, 87-320 Górzno</p> <p>Gmina Bartniczka ul. Brodnicka 8, 87-321 Bartniczka</p> <p>Gmina Bobrowo Bobrowo 27, 87-327 Bobrowo</p> <p>Gmina Brodnica ul. Zamkowa 13a, 87-300 Brodnica</p> <p>Gmina Brzozie Brzozie 50, 87-313 Brzozie</p> <p>Gmina Osiek Osiek 85, 87-340 Osiek</p> <p>Gmina Świedziebnia Świedziebnia 92a, 87-335 Świedziebnia</p> <p>Gmina Zbiczno Zbiczno 140, 87-305 Zbiczno</p>
Wykonawca:	<p>Grant Thornton Frąckowiak sp. z o.o. sp. k. ul. Abpa Antoniego Baraniaka 88E 61-131 Poznań T +48 61 62 51 100 F +48 61 62 51 101 www.GrantThornton.pl Member of Grant Thornton International Ltd</p>
Data:	23 listopada 2015 r.

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG Powiatu Brodnickiego	9
1.1. Podział terytorialny i sytuacja demograficzna.....	9
1.2. Gospodarka i rynek pracy	20
1.3. Pomoc społeczna.....	31
1.4. Ochrona zdrowia	40
1.5. Edukacja.....	43
1.6. Kultura	53
1.7. Obszary problemowe wymagające rewitalizacji.....	55
1.8. Środowisko przyrodnicze.....	58
1.9. Infrastruktura techniczna	63
1.10. Efektywność energetyczna	71
1.11. Podsumowanie diagnozy	74
2. Terytorialny wymiar wsparcia	76
3. Cele rozwojowe.....	82
4. Priorytety inwestycyjne	91
5. Tryb i zasady naboru projektów do Strategii.....	95
6. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji.....	96
7. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze	140
8. System wdrażania i monitorowania	142

Wstęp

Polityka terytorialna jest narzędziem służącym do realizacji założeń Strategii rozwoju kujawsko-pomorskiego do roku 2020 poprzez wykorzystanie m.in. środków unijnych, a w szczególności środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020.

Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 4 lutego 2015 roku przyjął założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014 – 2020, które są usystematyzowanym zestawieniem procesu planowania i wdrażania polityki terytorialnej na czterech poziomach:

- Poziom wojewódzki – obejmujący miasta Bydgoszcz i Toruń oraz obszar powiązany z nimi funkcjonalnie (ZIT wojewódzki),
- Poziom regionalny i subregionalny – obejmujący miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami powiązanych z nimi funkcjonalnie (OSI miast regionalnych/subregionalnych),
- Poziom ponadlokalny – obejmujący obszar powiatu ziemskiego (Obszary Rozwoju Społeczno-Gospodarczego),
- Poziom lokalny – działający w ramach realizacji idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS).

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego swoim zasięgiem obejmuje jednorazowo jeden Powiat. Starosta Powiatowy jest inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć w ramach ORSG. Ponadto podejmuje działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Współpraca Starostwa Powiatowego z pozostałymi jednostkami terytorialnymi z obszaru powiatu i partnerami społeczno-gospodarczymi odbywa się w ramach Porozumienia, którego sygnatariuszami są przedstawiciele Powiatu oraz poszczególnych miast i gmin¹.

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Brodnickiego stanowi zbiór wytycznych dotyczących postawionych celów, zadań i środków ich realizacji na podstawie specyfiki analizowanego obszaru. Przedstawia zarys ogólny oraz szczegółowy, określający kierunek działań władz Powiatu, zachowując jednocześnie elastyczność, dającą możliwość wprowadzania zmian określonych jego elementów.

Przygotowanie niniejszego dokumentu zlecono firmie Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o. przez sygnatariuszy Porozumienia.

Strategia powstała przy współpracy z reprezentantami Starostwa Powiatowego w Brodnicy, przedstawicielami władz Gmin wchodzących w skład Powiatu oraz instytucji i jednostek organizacyjnych działających na jego terenie, w oparciu o wyniki przeprowadzonych wywiadów, spotkań i konsultacji społecznych.

Strategia składa się z ośmiu rozdziałów. Struktura dokumentu wraz z krótką charakterystyką poszczególnych rozdziałów została przybliżona w poniższej tabeli.

Tabela 1. Struktura dokumentu

¹ Zasady Oceny Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego przez IZ RPO

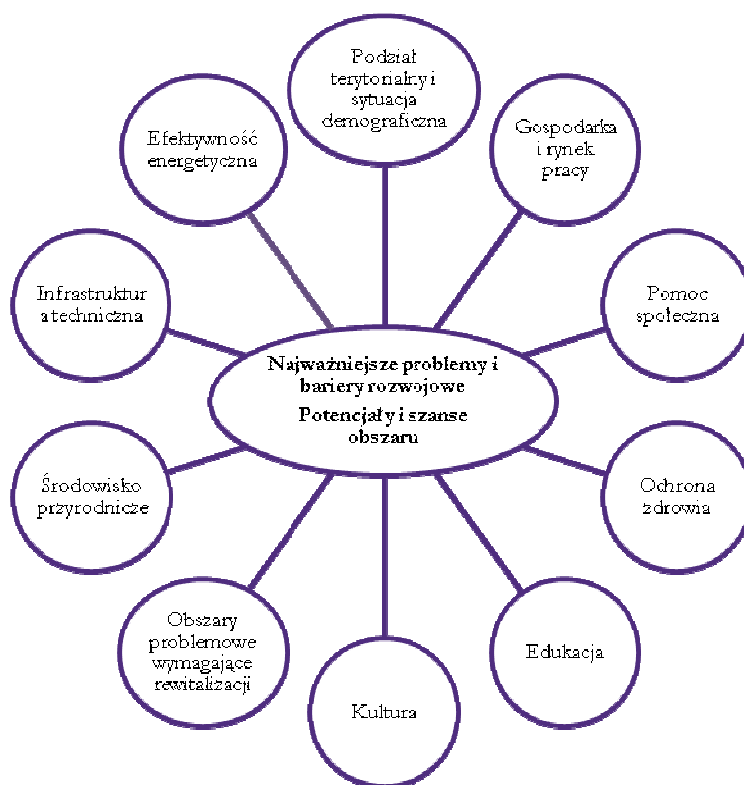
	Tytuł rozdziału	Zakres
Rozdział 1	Diagnoza	Obecna sytuacja Powiatu z podziałem na poszczególne obszary z wyszczególnieniem wniosków oraz z podsumowaniem zawierającym najważniejsze problemy i bariery rozwojowe oraz potencjały i szanse obszaru
Rozdział 2	Terytorialny wymiar wsparcia	Główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały Powiatu Brodnickiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewidujących zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego
Rozdział 3	Cele rozwojowe	Cele rozwojowe operacyjne i strategiczne uwzględniające założenia innych dokumentów strategicznych
Rozdział 4	Priorytety inwestycyjne	Tabela przedstawiająca logikę interwencji strategicznej, wskazującą metody realizacji celów, zasięg terytorialny oraz mierzalne rezultaty realizacji poszczególnych działań w postaci planowanych do osiągnięcia wskaźników
Rozdział 5	Tryb i zasady naboru projektów do Strategii	Szczegółowe omówienie trybu i zasad naboru projektów do Strategii
Rozdział 6	Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji	Lista założonych przedsięwzięć oraz narzędzia ich realizacji z podziałem na listę podstawową i rezerwową
Rozdział 7	Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze	Lista i opis wskaźników wyznaczonych do osiągnięcia w obszarze
Rozdział 8	System wdrażania i monitorowania	Wytyczne dotyczące metod wdrażania i monitorowania działań ujętych w Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Punktem wyjściowym w opracowaniu Strategii Rozwoju Powiatu Brodnickiego była analiza dokumentów dostarczonych przez przedstawicieli Starostwa Powiatowego oraz władz Gmin wchodzących w skład Powiatu, danych Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych), jak również ogólnodostępne informacje na temat Powiatu i Gmin wchodzących w jego skład. Uzupełnieniem tych informacji i wniosków z nich wyciągniętych było przeprowadzone wśród przedsiębiorców badanie ankietowe.

Wynikiem zebrania powyższych informacji jest diagnoza, opracowana w poniższych obszarach.

Schemat 1. Przygotowanie diagnozy do Strategii

Źródło: Opracowanie własne.

Część diagnostyczna dokumentu stanowiła podstawę do opracowania części strategiczno-operacyjnej Strategii.

Schemat 2. Proces powstawania Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonej diagnostyki, zdefiniowano **najważniejsze problemy**, którymi są:

- Niewystarczający stopień innowacyjności i konkurencyjności gospodarki
- Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy
- Niedostatecznie dostosowany do potrzeb system opieki społecznej i zdrowotnej
- Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych
- Obniżony poziom infrastruktury technicznej

Realizacja Strategii ORSG Powiatu Brodnickiego będzie możliwa poprzez osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych. **Cele strategiczne** to:

- Rozwój innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki
- Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy
- Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej
- Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu i promocja walorów przyrodniczych
- Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej

Powyższe cele będą możliwe do osiągnięcia dzięki realizacji szeregu projektów, które w założeniu mają znacząco pobudzić rozwój społeczno – gospodarczy Powiatu.

Procedura wyboru projektów przewidzianych do finansowania w ramach polityki terytorialnej miała charakter dwuetapowy. Wstępna selekcja (I etap oceny projektów) polegała na ocenie projektów pod kątem ich zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszącymi się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej. Kryterium to miało charakter dostępowy. Tylko projekty, które spełniły to kryterium trafiły na listę projektów poddanych dalszej ocenie. Pozostałe przedsięwzięcia znalazły się na liście komplementarnej.

Wyboru zadań mających największy wpływ na rozwój obszaru w latach 2015-2020 (II etap oceny projektów) dokonano z uwzględnieniem następujących kryteriów szczegółowych:

- stopień w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa
- stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów danego obszaru
- stopień przygotowania inwestycji do realizacji
- termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018 r.
- realizacja projektu w partnerstwie
- wpływ projektu na zwiększenie zatrudnienia
- ilość problemów, które rozwiązuje projekt
- wpływ projektu na rozwój podmiotów działających w obszarze inteligentnych specjalizacji

Podczas naboru projektów wpłynęło 334 fiszek projektowych o łącznej wartości 482 567 856,33 zł, z czego:

- 44 trafiły na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFRR (48 083 950,00 zł)
- 54 trafiły na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFS (34 377 640,00 zł)
- 29 trafiło na listę rezerwową projektów finansowanych w ramach EFRR (54 792 784,23 zł)
- 207 trafiło na listę komplementarną (345 313 482,10 zł)

W procesie tworzenia Strategii ORSG uwzględniono ideę partnerstwa. W ramach prac nad dokumentem przeprowadzono 5 spotkań konsultacyjnych w których uczestniczyły łącznie 173 osoby. Spotkania skierowane były m. in. do: jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych. Udział tych podmiotów miał przede wszystkim charakter opiniotwórczy i konsultacyjny. Był on szczególnie ważny na etapie tworzenia diagnozy, w której uwzględniono problemy i potrzeby wymienionych wyżej podmiotów. Poza spotkaniami, kontakt z partnerami miał głównie postać wywiadów pogłębionych oraz ankiet. Na jednym z otwartych spotkań konsultacyjnych, podczas którego została przedstawiona gotowa diagnoza, wszyscy zainteresowani mogli wypowiedzieć się odnośnie wyników przeprowadzonych analiz oraz przedstawić swoje uwagi. Na spotkaniu został również zaprezentowany wzór fiszki projektowej, poprzez którą można było wyrazić swoje pomysły projektowe. Została ona opublikowana na stronie internetowej Starostwa Powiatowego. Wszyscy zainteresowani mogli składać fiszki projektowe do dnia 17 kwietnia 2015 r.

Projekt Strategii, uwzględniający przedstawione do tej pory sugestie został poddany dwutygodniowym konsultacjom społecznym, które odbywały się drogą elektroniczną w terminie od 22 maja 2015 r. do 8 czerwca 2015 r. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość zgłoszenia swoich uwag i wniosków do dokumentu Strategii za pośrednictwem formularza realizacji konsultacji społecznych, który był dostępny zarówno w wersji elektronicznej na stronach internetowych Starostwa Powiatowego w Brodnicy oraz Gmin Powiatu Brodnickiego, jak i w wersji papierowej w siedzibie Starostwa.

Na wszystkich etapach pracy nad Strategią Wykonawca pozostawał w stałym kontakcie (spotkania, kontakt mailowy, telefoniczny) z wszystkimi Przedstawicielami Grupy Roboczej ds. Strategii, która składała się z pracowników wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących ORSG Powiatu Brodnickiego.

Dokument został skierowany do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w celu uzgodnienia odstępstwa od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Gotowa Strategia ma służyć jako skuteczne narzędzie w procesie rozwoju Powiatu. Dzięki powiązaniu jej celów z planowanymi do realizacji działaniami, zapewniona zostanie ich kompleksowość oraz znacznie lepsza efektywność gospodarowania zasobami i środkami finansowymi. Strategia, oprócz wskazania kierunków rozwoju, stanowić ma jeden z instrumentów służących pozyskaniu funduszy unijnych oraz krajowych środków finansowych w perspektywie finansowej 2014 – 2020.

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG Powiatu Brodnickiego

1.1. Podział terytorialny i sytuacja demograficzna

Podział terytorialny

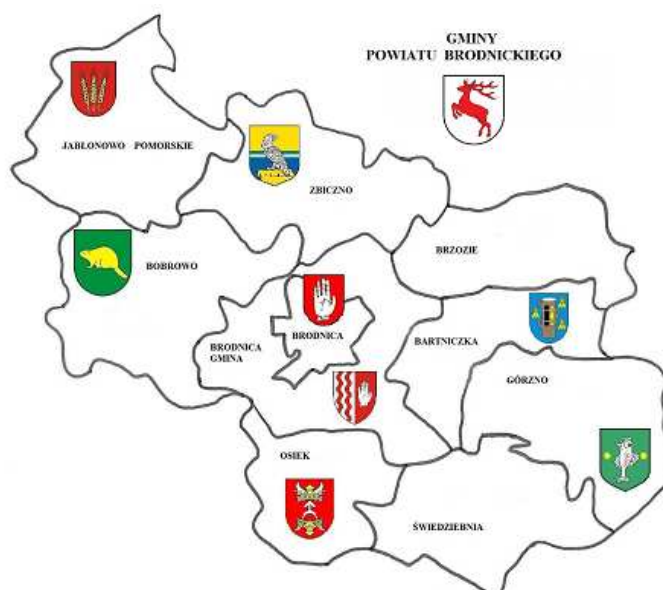
W województwie kujawsko-pomorskim terytorialny wymiar polityki rozwoju realizowany na poziomie ponadlokalnym obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne. Poziom ten określany jest jako „Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego” (ORSG).

ORSG Powiatu Brodnickiego tworzy 10 gmin, w tym 1 gmina miejska, 2 gminy miejsko-wiejskie i 7 gmin wiejskich oraz Powiat Brodnicki.

W skład ORSG Powiatu Brodnickiego wchodzi:

- Bartniczka – gmina wiejska
- Bobrowo – gmina wiejska
- Brodnica – gmina miejska
- Brodnica – gmina wiejska
- Brzozie – gmina wiejska
- Górzno – gmina miejsko-wiejska
- Jabłonowo Pomorskie – gmina miejsko-wiejska
- Osiek – gmina wiejska
- Świedziebna – gmina wiejska
- Zbiczno – gmina wiejska

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Brodnickiego

Źródło: www.brodnica.com.pl

Powierzchnia ORSG wynosi 1 040 km². Najmniejszą powierzchnię spośród wszystkich gmin tworzących Powiat ma gmina miejska Brodnica (23 km²), a największą gmina Bobrowo (145 km²).

Teren ORSG Powiatu Brodnickiego graniczy z powiatami:

- grudziądzkim, wąbrzeskim, golubsko-dobrzyńskim, rypińskim (województwo kujawsko-pomorski)
- żuromińskim (województwo mazowieckie)
- działdowskim, nowomiejskim (warmińsko-mazurskie)

Mapa 2. ORSG Powiatu Brodnickiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.commonswikimedia.org

O potencjale danego powiatu w dużej mierze decyduje jego położenie względem strategicznych miast województwa. Odległości pomiędzy centrami gmin wchodzących w skład ORSG Powiatu Brodnickiego, a czterema największymi miastami województwa kujawsko – pomorskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Odległość gmin ORSG Powiatu Brodnickiego od największych miasta regionu

Jednostka terytorialna	Odległość od Bydgoszczy w km	Odległość od Torunia w km	Odległość od Włocławka w km	Odległość od Grudziądza w km
Bartniczka	142	80	88	74
Bobrowo	123	60	115	51
Brodnica g.m.	126	65	81	57
Brodnica g.w.	126	65	81	57
Brzozie	143	82	83	76
Górzno	148	87	81	81
Jabłonowo Pomorskie	110	83	83	35
Osiek	136	75	69	69
Świedziebnia	141	77	71	65
Zbiczno	134	73	90	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.odleglosci.info

Liczba ludności. Gęstość zaludnienia

Na terenie ORSG w 2013 r. zamieszkiwało ogółem 78 102 osoby. Gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 75 osób/km². Analiza liczby mieszkańców wykazała, że największy odsetek ludności – 36,6% zamieszkiwał w gminie miejskiej Brodnica. Miasto charakteryzowało się również najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia – 1 243 osoby/km². Gminą o najniższej liczbie mieszkańców było Brzozie. Odsetek ludności zamieszkującej jego teren wynosił 4,8% ludności całego ORSG.

Tabela 3. Liczba ludności na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (osób) 2013 r.	Gęstość zaludnienia
			(l. osób/km ²) w 2013 r.
Bartniczka	83	4 714	57
Bobrowo	145	6 328	44
Brodnica g.m.	23	28 579	1 243
Brodnica g.w.	127	7 597	60
Brzozie	94	3 766	40
Górzno	120	3 989	33
Jabłonowo Pomorskie	135	9 073	67
Osiek	75	4 098	55
Świedziebnia	104	5 209	50
Zbiczno	134	4 749	35
ORSG	1 040	78 102	75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Większość gmin położonych na terenie ORSG cechowała się w latach 2003-2013 dodatnią dynamiką przyrostu liczby ludności. Najwięcej, bo aż 1 430 osób przybyło w tym okresie na terenie gminy wiejskiej Brodnica, gdzie dynamika wyniosła 23,19%. Ujemny wskaźnik przyrostu liczby mieszkańców odnotowano jedynie w gminie Osiek (-0,82%). Bliskie zeru, jednakże dodatnie wartości wykazały wskaźniki dynamiki dla gmin: Jabłonowo-Pomorskie, Świedziebnia i Bobrowo. W analizowanym okresie na terenie ORSG liczba ludności wzrosła o 3 265 osób (4,36%).

Tabela 4. Zmiana liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

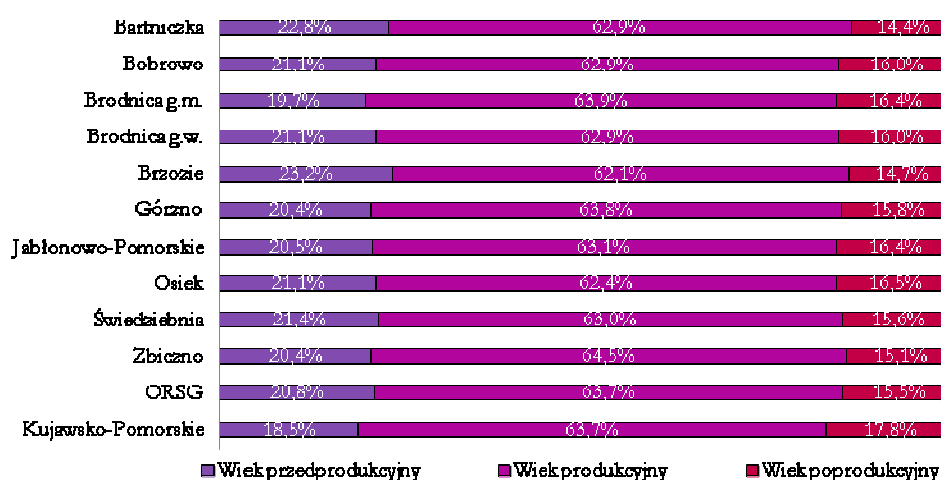
Jednostka terytorialna	Liczba ludności 2003 r.	Liczba ludności 2013 r.	Dynamika 2003-2013
Bartniczka	4 590	4 714	2,70%
Bobrowo	6 316	6 328	0,19%
Brodnica g.m.	27 335	28 579	4,55%
Brodnica g.w.	6 167	7 597	23,19%
Brzozie	3 584	3 766	5,08%
Górzno	3 914	3 989	1,92%
Jabłonowo Pomorskie	9 041	9 073	0,35%
Osiek	4 132	4 098	-0,82%
Świedziebnia	5 193	5 209	0,31%
Zbiczno	4 565	4 749	4,03%
ORSG	74 837	78 102	4,36%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura wiekowa ludności

W 2013 r. ORSG zamieszkiwało 16 277 osób w wieku przedprodukcyjnym (21%), 49 708 osób w wieku produkcyjnym (64%) i 12 117 osób w wieku poprodukcyjnym (15%). Najwyższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (23,2%), a zarazem jednym z niższych wskaźników udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym charakteryzuje się gmina Brzozie. Analiza wykazała, że najbardziej niekorzystnymi wartościami wskaźników cechuje się miasto Brodnica, które posiada najniższy udział liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej strukturze mieszkańców ze wszystkich gmin ORSG oraz jeden z najwyższych wskaźników udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej grupie mieszkańców. Analizując strukturę osób w poszczególnych gminach ORSG można zauważyć, że najwyższy udział mieszkańców w wieku produkcyjnym występuje w gminie Zbiczno. Struktura wiekowa na ORSG kształtuje się natomiast korzystniej niż w województwie kujawsko-pomorskim, gdyż udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru jest niższy, a udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym wyższy niż wskaźniki te dla województwa.

Wykres 1. Struktura wiekowa ludności na terenie OSGR Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza Powiatu Brodnickiego w obrębie struktury wiekowej mieszkańców na tle pozostałych 22 powiatów województwa kujawsko-pomorskiego wykazuje, że Powiat ten charakteryzuje się szóstą najmniejszą wartością wskaźnika udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. Strukturę wiekową w poszczególnych powiatach województwa obrazuje wykres 2.

Zauważyć należy także, że Powiat Brodnicki wyróżnia się wśród powiatów ziemskich trzecim najwyższym wskaźnikiem dotyczącym odsetka osób niepełnosprawnych w populacji osób w wieku produkcyjnym (37,4%), przewyższającym średnią wojewódzką na poziomie 32,8%.

Wykres 2. Struktura wiekowa ludności w Powiecie Brodnickim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2003-2013 na terenie ORSG udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się. Zwiększeniu uległ natomiast udział w strukturze mieszkańców wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Analizując ostatnie lata można zauważyć, że wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (będącego stosunkiem liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym) zmniejszył się z poziomu 66 osób w roku 2003 do 57 osób w roku 2013.

Tabela 5. Obciążenie demograficzne i struktura ludności na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

Liczba osób w wieku	Obciążenie demograficzne			
	2003		2013	
	Osób	Udział w strukturze (%)	Osób	Udział w strukturze (%)
Przedprodukcyjnym	19 374	26%	16 277	21%
Produkcyjnym	45 037	60%	49 708	64%
Poprodukcyjnym	10 426	14%	12 117	15%
Obciążenie demograficzne	66	-	57	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwyższym wskaźnikiem obciążenia demograficznego na terenie ORSG charakteryzuje się gmina Brzozie, najniższym zaś gmina wiejska Brodnica. Wartość wskaźnika jest taka sama dla całego ORSG i województwa kujawsko pomorskiego – wynosi 57.

Tabela 6. Obciążenie demograficzne w gminach ORSG Powiatu Brodnickiego

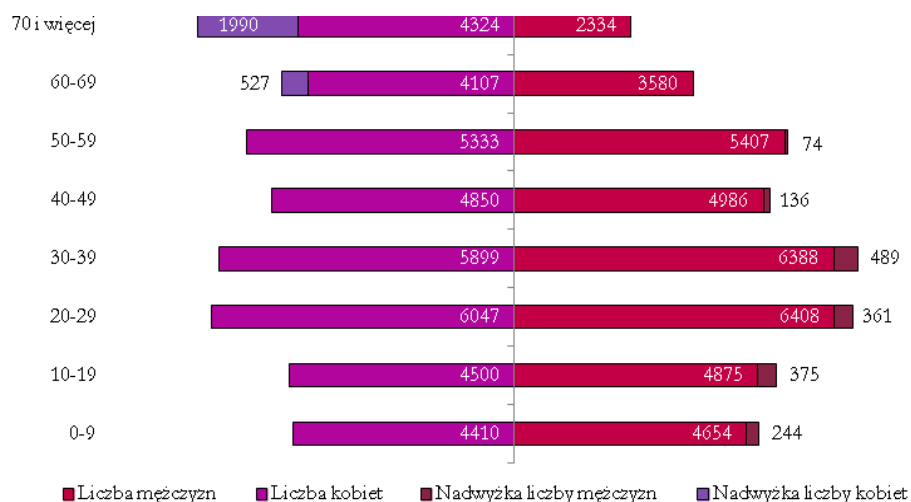
Jednostka terytorialna	Obciążenie demograficzne
	2013
	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym
Bartniczka	59
Bobrowo	59
Brodnica g. m.	57
Brodnica g. w.	52
Brzozie	61
Górzno	57
Jabłonowo Pomorskie	58
Osiek	60
Świedziebnia	59
Zbiczno	55
ORSG	57
Kujawsko-Pomorskie	57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura ludności ze względu na płeć

Analiza struktury ludności ORSG ze względu na płeć wykazała, że teren zamieszkuje 38 632 mężczyzn (49,5%) i 39 470 kobiet (50,5%). Nadwyżka kobiet występuje w przedziale wiekowym powyżej 60 roku życia. W pozostałych grupach wiekowych przeważają mężczyźni.

Wykres 3. Struktura płci i wieku ludności na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

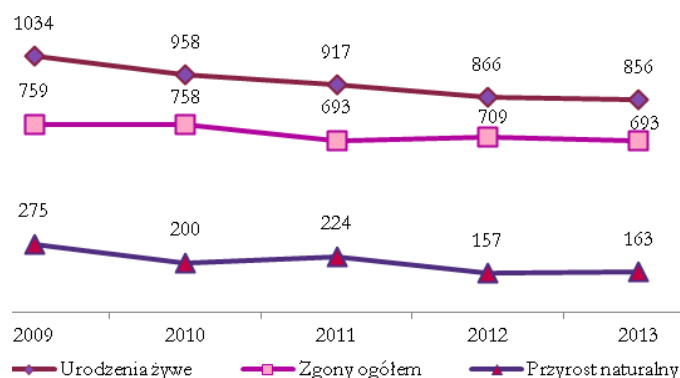

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ruch naturalny ludności

Na terenie ORSG w latach 2009-2013 utrzymywał się dodatni przyrost naturalny – liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów. Podobnie sytuacja kształtowała się w województwie kujawsko-pomorskim oraz w kraju.

Wykres 4. Liczba urodzeń oraz zgonów na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

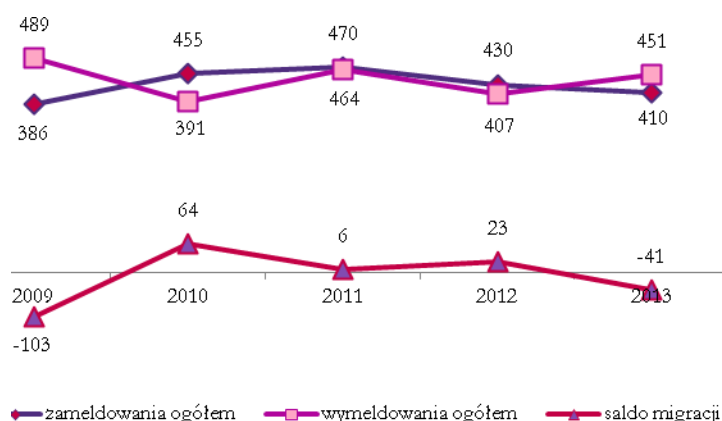

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Migracje ludności

W 2013 r. na terenie ORSG zameldowało się 410 osób, w tym 225 osób z miast i 185 ze wsi. W tym samym roku wymeldowało się ogółem 451 osób. W latach 2009-2013 wartość salda migracji wahała się, przyjmując w 2013 r. wartość ujemną (-41 osób). Przyrost rzeczywisty (suma przyrostu naturalnego i salda migracji) w tym roku był jednak dodatni i wynosił 122 osoby.

Wykres 5. Migracje międzypowiatowe na pobyt stały na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Prognoza liczby ludności

Prognozy ludności wskazują, że do roku 2035 liczba mieszkańców na terenie ORSG zmniejszy się o 0,3%. Najbardziej widoczny spadek ludności dostrzegać się będzie w grupie mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, gdzie liczba mężczyzn zmniejszy się o 18,7%, a kobiet o 15,7%. Spadek liczebności odnotuje także grupa osób w wieku produkcyjnym (2%).

Powszechnie występujący trend „starzenia się” społeczeństwa wyrażający się większym udziałem osób starszych w liczbie mieszkańców wpłynie również na strukturę demograficzną ORSG. Dynamika przyrostu osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2014-2035 wyniesie dla mężczyzn aż 69%, natomiast dla kobiet 8%. Należy także zauważyć, że Powiat wyróżnia się dość wysoką wartością wskaźnika udziału osób sędziwych (80+) w populacji osób w wieku poprodukcyjnym – jest to piąta najwyższa wartość wskaźnika wśród powiatów ziemskich (21,5%), przewyższająca średnią dla województwa na poziomie 19,8%.

Tabela 7. Prognoza liczby ludności w poszczególnych powiatach województwa kujawsko-pomorskiego

Liczba osób w wieku	2014		2035		Dynamika	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
Powiat bydgoski						
Przedprodukcyjnym	12027	11220	11858	11101	-1,41%	-1,06%
Produkcyjnym	38080	34110	44578	43503	17,06%	27,54%
Poprodukcyjnym	5222	11075	10025	14498	91,98%	30,91%
Powiat toruński						
Przedprodukcyjnym	11378	10817	11483	10635	0,92%	-1,68%
Produkcyjnym	34571	31164	40530	39357	17,24%	26,29%
Poprodukcyjnym	4505	9732	8823	12624	95,85%	29,72%
Powiat m. Bydgoszcz						
Przedprodukcyjnym	28920	27215	21233	20207	-26,58%	-25,75%
Produkcyjnym	114581	106942	92152	93101	-19,57%	-12,94%
Poprodukcyjnym	24805	55189	28827	48901	16,21%	-11,39%
Powiat m. Toruń						
Przedprodukcyjnym	16953	16428	12551	12152	-25,97%	-26,03%

Produkcyjnym	65147	63437	54509	57114	-16,33%	-9,97%
Poprodukcyjnym	12261	28932	15494	27608	26,37%	-4,58%
Powiat brodnicki						
Przedprodukcyjnym	8394	7762	6826	6545	-18,68%	-15,68%
Produkcyjnym	26590	23086	25462	23849	-4,24%	3,31%
Poprodukcyjnym	3881	8684	6556	9397	68,93%	8,21%
Powiat chełmiński						
Przedprodukcyjnym	5323	5031	3800	3586	-28,61%	-28,72%
Produkcyjnym	17793	15737	15836	14809	-11,00%	-5,90%
Poprodukcyjnym	2689	5986	4370	6621	62,51%	10,61%
Powiat golubsko-dobrzyński						
Przedprodukcyjnym	4690	4420	4050	3806	-13,65%	-13,89%
Produkcyjnym	15446	13405	14217	13212	-7,96%	-1,44%
Poprodukcyjnym	2345	5135	3869	5469	64,99%	6,50%
Powiat grudziądzki						
Przedprodukcyjnym	4387	4112	3229	3048	-26,40%	-25,88%
Produkcyjnym	13698	11885	12446	11470	-9,14%	-3,49%
Poprodukcyjnym	2010	4115	3270	4616	62,69%	12,17%
Powiat sępoleński						
Przedprodukcyjnym	4379	4078	3582	3364	-18,20%	-17,51%
Produkcyjnym	14068	12051	12257	11534	-12,87%	-4,29%
Poprodukcyjnym	2261	4705	3493	4905	54,49%	4,25%
Powiat świecki						
Przedprodukcyjnym	9944	9545	8081	7475	-18,73%	-21,69%
Produkcyjnym	34030	29789	30839	29372	-9,38%	-1,40%
Poprodukcyjnym	5239	11305	8641	12676	64,94%	12,13%
Powiat tucholski						
Przedprodukcyjnym	5218	4847	3936	3804	-24,57%	-21,52%
Produkcyjnym	16469	14151	14934	13729	-9,32%	-2,98%
Poprodukcyjnym	2455	5241	4368	5956	77,92%	13,64%
Powiat wąbrzeski						
Przedprodukcyjnym	3446	3315	2601	2422	-24,52%	-26,94%
Produkcyjnym	11855	10219	10391	9266	-12,35%	-9,33%
Poprodukcyjnym	1865	4157	2974	4185	59,46%	0,67%
Powiat m. Grudziądz						
Przedprodukcyjnym	8740	8229	5951	5727	-31,91%	-30,40%
Produkcyjnym	31661	28811	25800	24656	-18,51%	-14,42%
Poprodukcyjnym	5861	13874	8440	13790	44,00%	-0,61%
Powiat aleksandrowski						
Przedprodukcyjnym	5170	4842	4040	3763	-21,86%	-22,28%
Produkcyjnym	18571	16393	16586	15300	-10,69%	-6,67%
Poprodukcyjnym	3264	7471	4835	7524	48,13%	0,71%
Powiat inowrocławski						
Przedprodukcyjnym	14304	13748	10326	9845	-27,81%	-28,39%
Produkcyjnym	22980	49286	45677	42609	98,77%	-13,55%
Poprodukcyjnym	3253	20951	14210	22097	336,83%	5,47%

Powiat lipnowski						
Przedprodukcyjnym	7108	6678	5442	5028	-23,44%	-24,71%
Produkcyjnym	22980	19593	20918	18663	-8,97%	-4,75%
Poprodukcyjnym	3253	7429	5508	7902	69,32%	6,37%
Powiat mogileński						
Przedprodukcyjnym	4418	4271	3185	2954	-27,91%	-30,84%
Produkcyjnym	15724	13819	13418	12509	-14,67%	-9,48%
Poprodukcyjnym	2545	5631	3936	5902	54,66%	4,81%
Powiat nakielski						
Przedprodukcyjnym	8992	8526	7159	6621	-20,38%	-22,34%
Produkcyjnym	29700	25841	27380	24907	-7,81%	-3,61%
Poprodukcyjnym	4370	9507	7195	10672	64,65%	12,25%
Powiat radziejowski						
Przedprodukcyjnym	3691	3610	2781	2735	-24,65%	-24,24%
Produkcyjnym	14342	12103	11498	10252	-19,83%	-15,29%
Poprodukcyjnym	2518	5246	3720	5287	47,74%	0,78%
Powiat rypiński						
Przedprodukcyjnym	4608	4264	3443	3306	-25,28%	-22,47%
Produkcyjnym	15004	12947	13119	11835	-12,56%	-8,59%
Poprodukcyjnym	2464	5365	3857	5483	56,53%	2,20%
Powiat włocławski						
Przedprodukcyjnym	8206	7904	6218	5697	-24,23%	-27,92%
Produkcyjnym	29987	25433	26574	24334	-11,38%	-4,32%
Poprodukcyjnym	4831	10448	7937	11046	64,29%	5,72%
Powiat żniński						
Przedprodukcyjnym	6956	6570	5345	5185	-23,16%	-21,08%
Produkcyjnym	23951	20814	20796	19627	-13,17%	-5,70%
Poprodukcyjnym	4062	8343	6104	8994	50,27%	7,80%
Powiat m. Włocławek						
Przedprodukcyjnym	9512	8981	6886	6487	-27,61%	-27,77%
Produkcyjnym	37018	34059	28818	27552	-22,15%	-19,11%
Poprodukcyjnym	7264	17105	9606	16682	32,24%	-2,47%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Słabą stroną ORSG Powiatu Brodnickiego jest jego peryferyjne położenie względem największych ośrodków województwa – Bydgoszczy i Torunia
2	W powiecie brodnickim występuje zjawisko „starzenia się” społeczeństwa, które jest trendem ogólnopolskim. W latach 2003-2013 na terenie ORSG udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się. Wzrósł natomiast udział mieszkańców będących w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Struktura wiekowa w powiecie kształtuje się jednak korzystniej niż w województwie kujawsko-pomorskim, gdyż udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru jest niższy, a udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym wyższy niż wskaźniki dla województwa

3

Zgodnie z prognozami demograficznymi liczba mieszkańców na terenie ORSG zmniejszy się do roku 2035 o 0,3%. W celu złagodzenia tego trendu należałoby skoncentrować się na działaniach prorodzinnych mających na celu m. in. poprawę dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3, zwiększenie liczby przedszkoli i zmniejszenie kosztów opieki przedszkolnej, ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom po urlopach macierzyńskich, rodzicielskich i wychowawczych, pomoc dla młodych małżeństw w uzyskaniu mieszkania (np. poprzez tańsze i łatwiej dostępne kredyty mieszkaniowe), ulgi podatkowe dla osób wychowujących dzieci

1.2. Gospodarka i rynek pracy

Podmioty gospodarcze

W 2013 r. na terenie ORSG w sektorze publicznym i prywatnym działało łącznie 5 576 podmiotów. W porównaniu z rokiem 2010 ich liczba wzrosła o 5,1%. Najwięcej, bo aż 45,5% podmiotów z całego ORSG prowadzi działalność na terenie miasta Brodnicy. W analizowanym okresie znaczny przyrost ich liczby odnotowano w gminie wiejskiej Brodnica (22,2%) i Świdziebni (20,0%). Najlepszym wskaźnikiem liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym charakteryzuje się miasto Brodnica (139,1) oraz gmina Górzno (128,6). Wskaźniki wyliczone zarówno dla poszczególnych gmin jak i całego ORSG są jednak niższe niż wskaźniki dla województwa czy całego kraju.

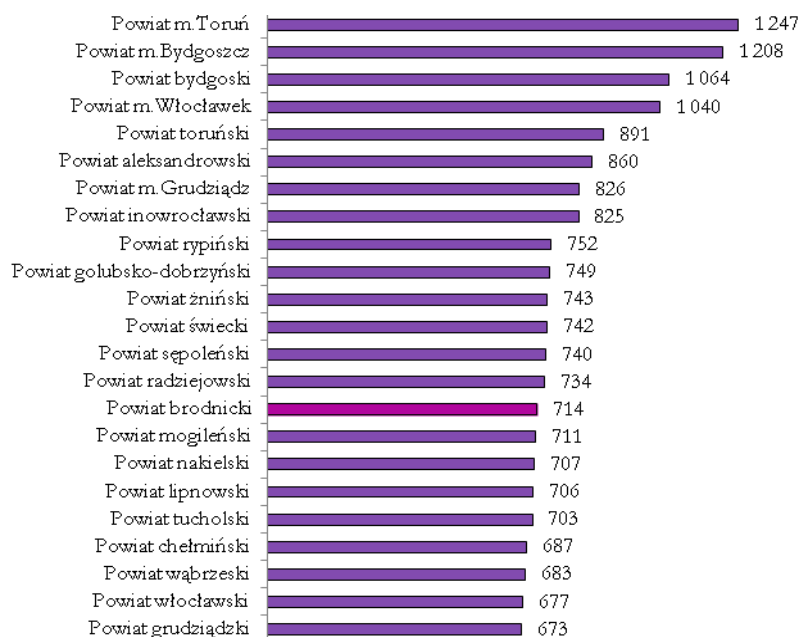
Tabela 8. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

Jednostka terytorialna	Ogólna liczba				Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		
	2010	2013	Zmiana ilościowa	Zmiana procentowa	2010	2013	Zmiana procentowa
Bartniczka	243	272	29	11,9%	82,0	91,8	12,0%
Bobrowo	306	335	29	9,5%	77,4	84,1	8,7%
Brodnica g.m.	2 489	2 539	50	2,0%	134,3	139,1	3,6%
Brodnica g.w.	419	512	93	22,2%	87,9	102,4	16,5%
Brzozie	202	208	6	3,0%	86,7	89,0	2,7%
Górzno	326	327	1	0,3%	131,1	128,6	-1,9%
Jabłonowo Pomorskie	595	590	-5	-0,8%	103,5	103,0	-0,5%
Osiek	216	221	5	2,3%	85,2	86,4	1,4%
Świdziebnia	205	246	41	20,0%	64,3	75,0	16,6%
Zbiczno	304	326	22	7,2%	99,9	106,4	6,5%
ORSG	5 305	5 576	271	5,1%	107,1	112,2	4,8%
Kujawsko-Pomorskie	186 007	191 252	5 245	2,8%	137,1	143,5	4,7%
Polska	3 909 802	4 070 259	160 457	4,1%	157,5	166,7	5,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poziom aktywności gospodarczej Powiatu Brodnickiego na tle pozostałych powiatów województwa można ocenić jako średni. Na koniec 2013 roku wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON przypadających na 10 tys. mieszkańców wynosił dla obszaru 714.

Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 r. na ORSG Powiatu Brodnickiego przeważającą część podmiotów gospodarczych (94,3%) stanowiły przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. Największy udział mikro i małych firm zaobserwowano w gminie Zbiczno (98,2%), najmniejszy zaś w mieście Brodnicy (92,6%), w której z kolei funkcjonuje najwięcej dużych firm. W 2013 r. w powiecie działało 4,7% podmiotów zatrudniających od 10 do 49 pracowników oraz 1% przedsiębiorstw, w których pracowało więcej niż 50 osób. Gminą, na terenie której występuje największy udział średnich i dużych firm jest miasto Brodnica. Struktura podmiotów gospodarczych na ORSG Powiatu Brodnickiego nieznacznie odbiega od wojewódzkiej. W powiecie występuje niższy udział podmiotów zatrudniających do 9 pracowników, a wyższy przedsiębiorstw, w których pracuje powyżej 10 osób niż w województwie kujawsko-pomorskim.

Tabela 9. Struktura podmiotów gospodarczych na ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r. ze względu na wielkość zatrudnienia

Jednostka terytorialna	0 - 9	10 - 49	50 - 249	250 i więcej
Bartniczka	94,5%	4,4%	1,1%	0,0%
Bobrowo	95,5%	4,2%	0,3%	0,0%
Brodnica g. m.	92,6%	5,6%	1,5%	0,3%
Brodnica g. w.	94,7%	5,1%	0,2%	0,0%
Brzozie	94,7%	5,3%	0,0%	0,0%
Górzno	95,1%	4,0%	0,9%	0,0%
Jabłonowo Pomorskie	96,3%	3,0%	0,7%	0,0%
Osiek	95,0%	5,0%	0,0%	0,0%
Świedziebnia	96,3%	3,3%	0,4%	0,0%
Zbiczno	98,2%	1,8%	0,0%	0,0%
ORSG	94,3%	4,7%	0,9%	0,1%
Kujawsko-Pomorskie	95,4%	3,6%	0,8%	0,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istotną kwestią w zakresie analizy sektora podmiotów gospodarczych jest poziom innowacyjności przedsiębiorstw. W latach 2007-2013 przedsiębiorcy mogli skorzystać ze środków Programu Innowacyjna Gospodarka, którego celem było dofinansowanie innowacyjnych projektów związanych z badaniami i rozwojem, nowoczesnymi technologiami, inwestycjami o dużym znaczeniu dla gospodarki lub wdrażaniem i stosowaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Jeśli pominąć miasta na prawach powiatu ze względu na ich specyfikę i liczbę funkcjonujących w nich przedsiębiorstw, Powiat Brodnicki pod względem ilości podpisanych umów zajmuje 7 pozycję (24 umowy) wśród 19 powiatów ziemskich. Jednak biorąc pod uwagę wartość całkowitą podpisanych umów jest to miejsce 15 (z kwotą 12,59 mln zł), zaś pod względem wartości całkowitej projektów zamkniętych do dnia 30 czerwca 2014 r. – miejsce 16.

Tabela 10. Liczba i wartość podpisanych umów w ramach Programu Innowacyjna Gospodarka 2007-2013

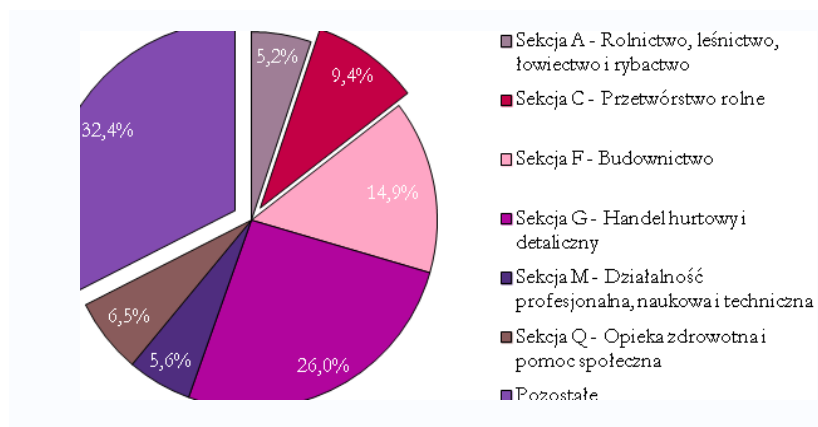
Jednostka terytorialna	podpisane umowy o dofinansowanie	wartość całkowita podpisanych umów o dofinansowanie	wartość całkowita projektów zakończonych
		wartość ogółem (wydatki kwalifikowalne + niekwalifikowalne)	wartość ogółem (wydatki kwalifikowalne + niekwalifikowalne)
	szt.	mln zł	mln zł
Powiat bydgoski	72	204,28	78,18
Powiat toruński	47	28,76	11,06
Powiat m. Bydgoszcz	217	851,43	189,21
Powiat m. Toruń	167	624,87	230,39
Powiat brodnicki	24	12,59	0,90
Powiat chełmiński	22	22,25	16,66
Powiat golubsko-dobrzyński	17	2,86	0,23
Powiat grudziądzki	13	66,13	25,01
Powiat sępoleński	21	18,82	4,70
Powiat świecki	22	4,04	2,40
Powiat tucholski	16	48,82	29,18
Powiat wąbrzeski	17	15,02	11,87
Powiat m. Grudziądz	16	47,08	33,64
Powiat aleksandrowski	27	17,72	7,47
Powiat inowrocławski	65	125,39	40,25
Powiat lipnowski	11	4,59	0,02
Powiat mogileński	17	17,58	0,18
Powiat nakielski	25	169,21	176,52
Powiat radziejowski	17	17,10	4,82
Powiat rypiński	10	11,48	4,78
Powiat włocławski	33	29,27	27,01
Powiat żniński	14	14,04	4,36
Powiat m. Włocławek	24	143,83	65,18
Kujawsko-pomorskie	917	2 543,59	966,01

Źródło: GUS.

Najważniejsze branże przemysłu i usług

Wg danych GUS w sektorze handlu działa 26,0% wszystkich podmiotów z terenu ORSG, natomiast w sektorze budownictwa 14,9%. Dobrze rozwiniętą gałęzią gospodarki jest przetwórstwo rolne, w tym obszarze działa 9,4% wszystkich podmiotów z ORSG.

Wykres 7. Podmioty gospodarki narodowej na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego według sekcji PKD w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najważniejszymi branżami przemysłu i usług występującymi na terenie ORSG są²:

- produkcja wyrobów cukierniczych
- produkcja papieru i tektury
- drukarstwo
- produkcja wyrobów z gumy
- produkcja wyrobów dla budownictwa z tworzyw sztucznych
- produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych, obróbka mechaniczna elementów metalowych
- obróbka metali i nakładanie powłok na metale
- produkcja części i akcesoriów do pojazdów silnikowych
- produkcja mebli
- przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw
- produkcja odzieży dzianej
- produkcja pozostałych wyrobów chemicznych, produkcja żelatyny
- produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa
- roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
- sprzedaż detaliczna

Działalność przedsiębiorstw w obszarach inteligentnych specjalizacji

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 zakłada szczególne wsparcie dla branż zgodnych z tzw. inteligentnymi specjalizacjami regionu kujawsko-pomorskiego. Inteligentne specjalizacje są to obszary, które mają szczególnie istotny wpływ na rozwój gospodarczy regionu oraz posiadają silne zaplecze naukowe prowadzące wysoko zaawansowane badania, które mogą stanowić podstawę radykalnego rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw³.

W Województwie Kujawsko-Pomorskim wyloniono osiem następujących inteligentnych specjalizacji:

- Najlepsza bezpieczna żywność - przetwórstwo, nawozy i opakowania
- Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna
- Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa
- Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych

² Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy, stan na styczeń 2015 r.

³ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020

- Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT
- Biointeligentna specjalizacja - potencjał naturalny, środowisko, energetyka
- Transport, logistyka, handel - szlaki wodne i lądowe
- Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne

Analizując największych pracodawców na terenie Powiatu Brodnickiego można wyłonić kilku, którzy prowadzą działalność gospodarczą w branżach zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami. Są to m. in. Vorwerk Autotec Polska Sp. z o.o. (Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa), Zakłady Sprzętu Motoryzacyjnego "Polmo" S.A. (Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa) i WOK Sp. z o.o. S.K.A. (Najlepsza bezpieczna żywność - przetwórstwo, nawozy i opakowania).

Instytucje otoczenia biznesu

Na terenie ORSG działają instytucje otoczenia biznesu, których celem jest przede wszystkim wsparcie finansowe nowotworzonych oraz działających już na lokalnym rynku firm.

Przedsiębiorcy mogą korzystać z usług Toruńskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych sp. z o.o. oraz Subregionalnego Funduszu Pożyczkowego Kujawiak, którego celem jest wspieranie lokalnej aktywności gospodarczej poprzez ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania w postaci pożyczek.

Z podmiotów komercyjnych wymienić należy w szczególności banki. To od nich w dużej mierze zależy rozwój przedsiębiorstw, gdyż w ostatnich latach kredyty bankowe nadal pozostają najczęstszą formą finansowania inwestycji oraz bieżącej działalności sektora MŚP⁴.

Programy w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji osób bezrobotnych, doradztwo zawodowe, szkolenia oraz warsztaty tematyczne prowadzi Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy. Jego oferta kierowana jest zarówno do osób pozostających bez zatrudnienia jak i małych podmiotów gospodarczych.

System instytucji otoczenia biznesu na terenie ORSG tworzą przede wszystkim instytucje finansowe. W powiecie brakuje natomiast ośrodków przedsiębiorczości i innowacji, które wspierałyby powstawanie nowych oraz rozwój istniejących firm. ORSG cechuje się znacznym potencjałem w zakresie rozwoju sfery gospodarczej, w latach 2010-2013 liczba przedsiębiorstw wzrosła na jego terenie o 5,1%. Rozwój sektora otoczenia biznesu, szczególnie w mieście Brodnicy, gdzie występuje największe skoncentrowanie firm, mógłby przyczynić się do rozwoju przedsiębiorczości na obszarze całego Powiatu.

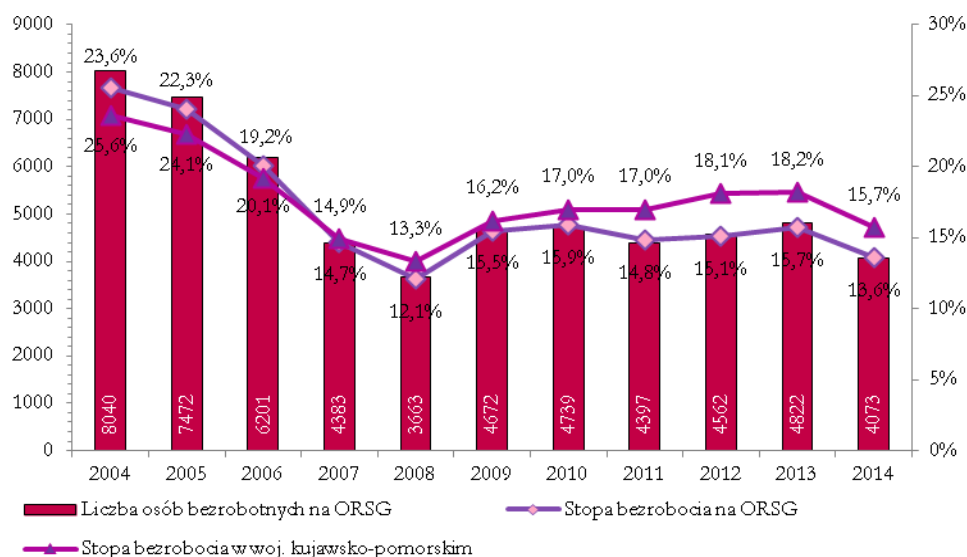
Bezrobocie

W 2014 r. na terenie ORSG odnotowano stopę bezrobocia na poziomie 13,6%. Była ona niższa od wskaźnika wojewódzkiego (15,7%), natomiast wyższa od krajowego (11,5%). Analizując lata 2004-2014 można zauważyć, że najniższą stopę bezrobocia odnotowano w roku 2008 (12,1%). Był to czas stosunkowo dobrej koniunktury gospodarczej zarówno w Polsce jak i na świecie. Pogorszenie sytuacji ekonomicznej polskiej gospodarki na skutek globalnego kryzysu wpłynęło na wzrost liczby bezrobotnych w kraju, a także na terenie ORSG. W latach 2009-2013 stopa bezrobocia na ORSG oscylowała w granicach 14-15% i była niższa od wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego.

Wykres 8. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia

⁴ Źródła finansowania działalności MSP w kontekście ich sytuacji finansowej 2014

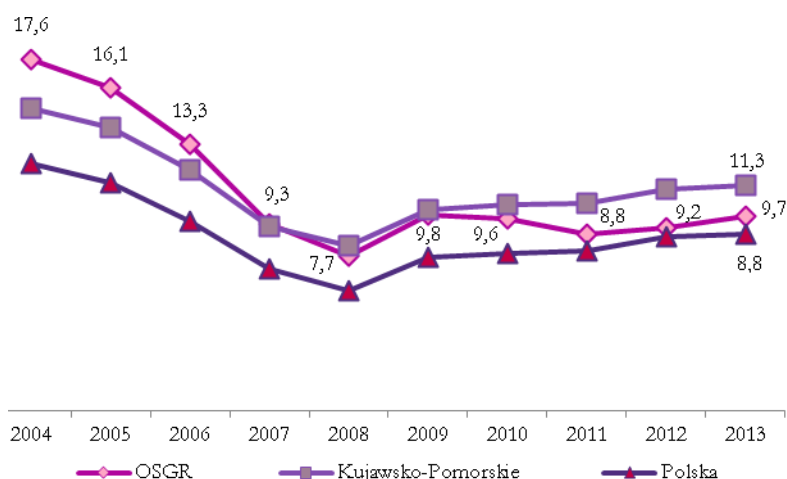

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 r. na terenie ORSG na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadło 9 osób bezrobotnych – w kraju było to 8 osób, a w województwie 11.

Wykres 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba osób bezrobotnych zamieszkujących teren ORSG w 2014 r. wyniosła 4 073, z czego 60,0% stanowiły kobiety. W grupie mieszkańców pozostających bez pracy przeważały osoby posiadające status bezrobotnego przez okres poniżej roku. Istotnym problemem występującym na obszarze było bezrobocie długotrwałe. W 2014 r. osoby pozostające bez pracy ponad rok stanowiły 39,5% bezrobotnych ORSG Powiatu Brodnickiego. Analizując strukturę bezrobotnych pod kątem wykształcenia, można zauważyć, że osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym stanowiły w 2014 r. aż 62,7% wszystkich mieszkańców ORSG pozostających bez pracy.

Tabela 11. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba osób bezrobotnych			Bezrobotni wg wieku w latach						Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy		Bezrobotni wg wykształcenia				
	ogółem	mężczyźni	kobiety	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59	60-64	do roku	pow. roku	wyższe	połowe i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
Bartniczka	214	83	131	42	64	40	37	25	6	140	74	15	47	15	61	76
Bobrowo	389	161	228	92	88	101	60	36	12	221	168	18	61	37	122	151
Brodnica g.m.	1 319	525	794	223	381	278	242	146	49	806	513	161	247	149	413	349
Brodnica g.w.	379	153	226	85	120	68	64	34	8	245	134	31	93	34	98	123
Brzozie	167	78	89	32	41	40	31	16	7	110	57	10	31	14	58	54
Górzno	187	66	121	45	46	37	36	21	2	117	70	22	31	18	60	56
Jabłonowo Pomorskie	586	252	334	142	163	121	97	44	19	349	239	31	95	62	174	224
Osiek	253	97	156	57	77	52	36	19	12	144	109	16	38	25	70	104
Świdziebnia	287	111	176	91	89	51	36	16	4	153	134	19	66	25	84	93
Zbiczno	292	101	191	64	88	55	39	36	10	183	109	24	56	30	90	92
ORSG	4 073	1 627	2 446	873	1 157	843	678	393	129	2 466	1 607	347	765	409	1 230	1 322
Kujawsko-Pomorskie	127 111	57 033	70 078	22 156	35 099	27 784	24 014	13 428	4 630	73 411	53 700	10 390	24 473	12 341	38 653	41 254

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

Potrzeby rynku pracy

W analizach przeprowadzonych przez PUP w Brodnicy sklasyfikowano 537 zawodów występujących na terenie ORSG, z czego 165 (30,7%) było zawodami deficytowymi, 351 (65,4%) zawodami nadwyżkowymi oraz 21 (3,9%) zrównoważonymi⁵. Analizę przeprowadzono w oparciu o wskaźnik intensywności nadwyżki/deficytu zawodów. Wskaźnik ten określa udział średniej liczby ofert pracy zgłoszonych w ciągu miesiąca przez pracodawców do urzędu pracy w średniej liczbie osób zarejestrowanych jako bezrobotne w ciągu tego miesiąca.

Zawodami deficytowymi czyli takim na które przedsiębiorcy zgłaszali największe zapotrzebowanie w I półroczu 2014 r. były m. in.: pomoc kuchenna, kierowca operator wózka widłowego oraz barman. Ze znalezieniem pracy problemy miały osoby wykonujące zawód ślusarza, rolnika czy kasjera handlowego, gdyż na rynku wystąpiła zbyt mały popyt pracodawców na osoby działające w tych dziedzinach.

W roku szkolnym 2012/2013 technika znajdujące się na terenie Powiatu kształciły najwięcej uczniów w zawodzie: ekonomisty, technika i informatyka. W tym czasie w szkołach zawodowych odnotowano najwyższy udział uczniów kształcących się w zawodach: stolarz, mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych, kamieniarz i ślusarz.

Tabela 12. Zestawienie zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie brodnickim w I półroczu 2014 r.

Zawody deficytowe w powiecie brodnickim	Zawody nadwyżkowe w powiecie brodnickim	Profile kształcenia techników o największej liczbie uczniów	Profile kształcenia zasadniczych szkół zawodowych o największej liczbie uczniów
Pomoc kuchenna	Ślusarz	Technik ekonomista	Stolarz
Kierowca operator wózków jezdnych	Rolnik	Technik logistyki	Mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych
Barman	Kasjer handlowy	Technik informatyki	Kamieniarz
Opiekun osoby starszej	Stolarz	Technik hotelarstwa	Ślusarz
Robotnik gospodarczy	Cukiernik	Technik budownictwa	Monter elektronik
Operator wtryskarki	Piekarz	Technik mechatroniki	Elektryk
Brukarz	Mechanik pojazdów samochodowych	Technik rolnik	Lakiernik

Źródło: *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie brodnickim w I półroczu 2014 r.*, PUP w Brodnicy, *Informacja o stanie i realizacji zadań oświatowych powiatu brodnickiego w roku szkolnym 2012/2013* Starostwa Powiatowego w Brodnicy.

Analizując zestawione w powyższej tabeli dane można stwierdzić, że na terenie ORSG występuje niewystarczający stopień dopasowania kierunków kształcenia w technikach i zasadniczych szkołach zawodowych do potrzeb rynku pracy. Szkoły te często oferują uczniom naukę w zawodach nadwyżkowych lub takich, na które aktualnie na rynku nie ma zwiększonego zapotrzebowania.

W 2014 r. pracodawcy najczęściej deklarowali chęć zatrudnienia osób, które ukończą szkolenia z zakresu⁶:

- szwaczka w tapicerstwie
- kierowca samochodu ciężarowego z uprawnieniami z zakresu prawa jazdy kat. C+E oraz świadectwem kwalifikacji w zakresie przewozu rzeczy

⁵ Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie brodnickim w I półroczu 2014 r., PUP w Brodnicy

⁶ Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy

- operator koparko – ładowarek
- operator wózków jezdniowych
- spawania metodą MAG
- spawania metodą TIG
- operator koparki jednonaczyniowej
- operator ładowarki jednonaczyniowej

Pracodawcy deklarowali też chęć zatrudnienia pojedynczych osób po kursach takich jak:

- wydawanie produktów w sklepach zielarsko-medycznych
- intensywny kurs języka niemieckiego dla opiekunów osób starszych
- kurs florystyczny
- instruktor rekreacji ruchowej – specjalność fitness

Oferta terenów inwestycyjnych

O potencjale gospodarczym danego obszaru w dużej mierze decyduje dostępność terenów inwestycyjnych dla nowych inwestorów. Największą ofertę w tym zakresie posiadają: gmina miejska i wiejska Brodnica oraz gmina Górzno. Każda z nich oferuje kilka działek przeznaczonych pod różnorodne funkcje m.in. mieszkaniową, usługową czy przemysłową.

Na terenie Brodnicy realizowana jest inwestycja polegająca na utworzeniu Parku Przemysłowego Ustronie. Teren został podzielony na uzbrojone działki inwestycyjne i przeznaczony pod działalność: produkcyjną, składową, magazynową, usługową i handlową. Brodnicki Park Przemysłowy znajduje się w dogodnym dla przedsiębiorców i inwestorów miejscu. Jest skomunikowany z drogą krajową nr 15 i drogą wojewódzką nr 560. W jego pobliżu znajduje się oczyszczalnia ścieków i wysypisko.

Pozostałe gminy ORSG posiadają w swojej ofercie pojedyncze działki lub nie dysponują terenami inwestycyjnymi.

Wykaz terenów inwestycyjnych dla poszczególnych gmin znajduje się w Załączniku nr 2 do Strategii.

Kondycja przedsiębiorstw. Bariery i potrzeby rozwojowe

Aby poznać aktualną kondycję finansową lokalnych firm oraz ich potrzeby i bariery rozwojowe, wpływające w ogromnym stopniu na rozwój gospodarczy obszaru, przeprowadzono ankietę wśród przedsiębiorstw. **Wzór ankiety stanowi Załącznik nr 17 do niniejszej Strategii.**

Największą grupę respondentów, bo aż 38% stanowiły osoby samozatrudnione. W ankiecie wzięły udział także mikroprzedsiębiorstwa (31%), małe przedsiębiorstwa (26%) oraz jedna średnia firma i jedno duże przedsiębiorstwo.

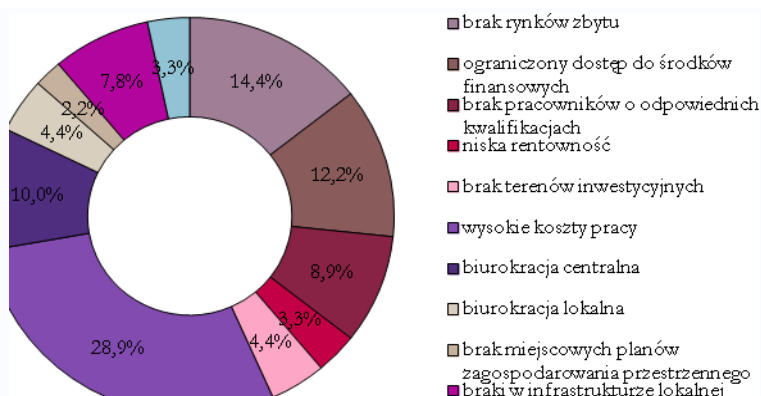
Osoby biorące udział w badaniu ankietowym, jako dominującą branżę, w której działają najczęściej wskazywały:

- Handel hurtowy i detaliczny; naprawę pojazdów samochodowych, włączając motocykle (20% ankietowanych)
- Pozostałą działalność usługową (17% ankietowanych)
- Budownictwo (15% ankietowanych)
- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (10% ankietowanych)

Analizując sytuację finansową ankietowanych przedsiębiorstw, zauważyć można tu pewną stagnację. Większość respondentów zarówno na pytanie o sprzedaż, jak i o wynik finansowy, odpowiedziała, że w przeciągu ostatnich dwóch lat nie uległy one zmianie.

W części ankiety dotyczącej barier rozwoju przedsiębiorstwa, ankietowane firmy wskazały, że największym problemem są wysokie koszty pracy (28,9%). Innymi najczęściej wskazywanymi barierami były: brak rynków zbytu (14,4%), ograniczony dostęp do środków finansowych (12,2%) oraz biurokracja centralna (10,0%). Problem dla przedsiębiorców stanowi także niedostatecznie rozwinięta infrastruktura drogowa, wodno-kanalizacyjna, energetyczna i gazowa.

Wykres 10. Bariery rozwoju podmiotów gospodarczych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

Źródło: Ankieta dla przedsiębiorców z powiatu brodnickiego – 03.2015r.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	<p>W powiecie występuje wysoka dynamika przyrostu liczby podmiotów gospodarczych. W latach 2010-2013 ORSG Powiatu Brodnickiego charakteryzował się wyższym odsetkiem wzrostu przedsiębiorstw (5,1%) niż województwo (2,8%) i kraj (4,1%). Najliczniejszą grupę podmiotów gospodarczych (94,3%) stanowią mikro i małe firmy zatrudniające do 10 pracowników.</p> <p>Wśród potrzeb inwestycyjnych, przedsiębiorcy z Powiatu Brodnickiego wskazują przede wszystkim zakup maszyn i urządzeń oraz budowę lub rozbudowę. Znaczna część deklaruje także chęć zatrudnienia nowych pracowników. Przedsiębiorcy widzą dużo mniejsze potrzeby w zakresie zakupu nowoczesnych technologii.</p> <p>Główne bariery, które w największym stopniu hamują rozwój gospodarczy obszaru to: wysokie koszty pracy, brak rynków zbytu, ograniczony dostęp do środków finansowych oraz biurokracja centralna</p>
2	<p>Z analizy rynku pracy wynika, że na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego występuje nierównowaga między zapotrzebowaniem pracodawców na pracowników wykonujących określone zawody, a ich podażą. Częściowo wynika ona z faktu, że wykwalifikowani pracownicy z Powiatu wyjeżdżają w poszukiwaniu pracy do większych miast. Zjawisko emigracji dobrze wykształconej i wykwalifikowanej siły roboczej prowadzi do wzmocnienia potencjału gospodarczego województwa i kraju. Może ono jednak negatywnie wpływać na sytuację w Powiecie, gdyż zapotrzebowanie lokalnych firm na odpowiednio przeszkolonych pracowników pozostaje niezaspokojone.</p> <p>Nie mniej ważne jest pogłębienie współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Wzajemna kooperacja pozwoli dostosować rozwój kwalifikacji uczniów do potrzeb i wymagań rynku pracy</p>

3	W zmniejszeniu liczby zawodów deficytowych na terenie ORSG pomocna mogłaby być realizacja pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego czyli kursów zawodowych dla osób dorosłych. W związku z tym, że 60% bezrobotnych w powiecie stanowią kobiety, należałoby dostosować ofertę kursów i szkoleń do ich potrzeb. Uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności oraz kwalifikacji pozwoliłoby łatwiej znaleźć osobom pozostającym bez pracy zatrudnienie oraz wpłynęłoby na zmniejszenie bezrobocia na terenie ORSG
4	Niski poziom przedsiębiorczości na obszarach wiejskich powoduje dysproporcje między liczbą osób bezrobotnych występujących w miastach ORSG, a tymi które zamieszkują tereny wiejskie. W miastach działa więcej podmiotów gospodarczych co wpływa na ich niższy wskaźnik bezrobocia
5	W 2014 r. w Powiecie wysoki odsetek w strukturze bezrobotnych stanowiły osoby młode, do 25 roku życia (21,4%). Wskaźnik ten przewyższał średnią dla województwa (17,4%). Udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych był także wysoki i kształtował się na poziomie 62,7% (podobny wskaźnik odnotowano dla województwa – 62,9%)
6	W powiecie działa niewielka liczba instytucji otoczenia biznesu, większość z nich znajduje się w Brodnicy. Należy zadbać o to, aby dostosować ofertę instytucji otoczenia biznesu do potrzeb istniejących i nowopowstających firm. Rozwój przedsiębiorstw wpłynie na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej regionu

1.3. Pomoc społeczna

W obszarze zadań z zakresu pomocy społecznej jest obowiązek udzielania pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Na przestrzeni ostatnich kilku lat ogólna liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej utrzymywała się na stałym, dość wysokim poziomie. W 2014 r. na ORSG z pomocy społecznej korzystało łącznie 3 188 rodzin, z liczbą osób w rodzinach wynoszącą 9 626 osób.

W układzie przestrzennym zauważalne jest umiarkowane zróżnicowanie stopnia korzystania z pomocy społecznej. Analizując liczbę osób korzystających z tego typu wsparcia w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców w każdej z gmin ORSG, poza miastem Brodnicą i gminą Górzno, odsetek ten jest na poziomie kilkunastu procent. Najgorsza sytuacja pod tym względem występuje w gminach Brzozie, Jabłonowo Pomorskie, Świdziebna i Zbiczno, gdzie 17% mieszkańców tychże gmin korzysta z pomocy społecznej.

Tabela 13. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w gminach ORSG Powiatu Brodnickiego

Jednostka terytorialna	2010		2014		Odsetek osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Gminy
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	
Bartniczka	211	735	175	571	12%
Bobrowo	188	752	207	743	12%
Brodnica g.m.	993	2 583	992	2 395	8%
Brodnica g.w.	363	1 274	339	1065	14%
Brzozie	188	730	189	658	17%
Górzno	122	372	122	311	8%
Jabłonowo Pomorskie	512	1 811	487	1 574	17%
Osiek	194	639	195	596	15%
Świdziebna	259	1 064	222	902	17%
Zbiczno	278	981	262	819	17%
ORSG	3 308	10 941	3 188	9 626	14%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej gmin z terenu ORSG oraz danych GUS.

Dominującym czynnikiem przyznawania pomocy społecznej na ORSG jest bezrobocie i ubóstwo. Kolejne, najczęściej występujące to: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i potrzeba ochrony macierzyństwa.

Tabela 14. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w gminach ORSG Powiatu Brodnickiego w 2014 r. (liczba rodzin)

Jednostka terytorialna	Ubóstwo	Bezdomność	Potrzeba ochrony macierzyństwa	Bezrobocie	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Przemoc w rodzinie	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	Alkoholizm	Narkomania	Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	Zdarzenie losowe
Bartniczka	132	0	21	115	51	38	9	4	0	2	0	1	0
Bobrowo	163	2	52	158	55	30	20	1	0	12	0	1	4
Brodnica g.m.	539	50	45	629	311	159	119	0	0	8	0	13	6
Brodnica g.w.	241	11	70	179	124	40	48	24	0	33	0	5	1
Brzozie	26	2	11	91	55	17	5	0	0	5	0	1	0
Górzno	11	0	5	61	27	39	76	0	0	5	0	0	3
Jabłonowo Pomorskie	457	3	132	331	124	72	39	15	0	11	0	4	0
Osiek	1	2	7	134	38	27	6	2	0	3		2	10
Świedziebnia	188	0	30	113	54	5	116	1	0	1	0	1	0
Zbiczno	85	2	20	144	80	35	22	0	0	8	0	1	1
ORSG	1843	72	393	1955	919	462	460	47	0	88	0	29	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej gmin z terenu ORSG.

Formy aktywizacji społecznej

W zakresie działań ograniczających negatywne społeczne efekty wynikające z wykluczenia społecznego i zagrożenia wykluczeniem społecznym gminy z terenu ORSG prowadzą najczęściej działania w formie programów ograniczających i przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu – aktywizację społeczno-zawodową poprzez kursy zawodowe, warsztaty, treningi kompetencji i umiejętności społecznych, konsultacje z doradcami. Ponadto organizowane są prace społecznie użyteczne, interwencyjne i roboty publiczne. Wiele z tych programów realizowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, które to środki odgrywają bardzo istotne znaczenie w działaniach dotyczących pomocy społecznej. Wymagane jest utrzymanie szerokiego, kompleksowego spektrum działań i realizacja projektów systemowych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, w tym przy dalszym współfinansowaniu ze środków UE, m.in.: programy aktywizacji społeczno-zawodowej, indywidualne doradztwo, organizacja prac społecznie użytecznych.

Gminy ORSG posiadają doświadczenie w realizacji projektów systemowych. Od 2008 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartniczce realizuje projekt systemowy pn.: „Przeciw wykluczeniu społecznemu”, w którym łącznie wzięło udział 147 osób. Z kolei gmina Osiek w latach 2008-2014 realizowała projekt pn.: „Szansa na zatrudnienie” skierowany do osób korzystających z pomocy społecznej, bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo i zagrożonych wykluczeniem.

Asystentura rodziny

W zakresie ograniczania społecznych efektów problemów wynikających z dezorganizacji rodziny i zapewniania lepszej pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, w tym młodzieży znajdującej się w szczególnej sytuacji życiowej (wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych, osoby opuszczające pieczę rodzinną) wymagane jest zapewnienie odpowiednio

rozwiniętych usług profilaktyczno-wspierających. Bardzo ważną rolę w pomocy społecznej pełni specjalistyczne poradnictwo skierowane do osób i rodzin, które wymagają odzyskania lub zwiększenia zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Jednostki pomocy społecznej na ORSG realizują pomoc rodzinom mającym trudności w wypełnieniu swoich zadań oraz dzieciom z tych rodzin w formie poradnictwa rodzinnego, asystenta rodziny, terapii rodzinnej rozumianej jako działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne. Nie wszystkie jednak ośrodki pomocy społecznej na terenie ORSG zapewniają dostęp do kompleksowego poradnictwa rodzinnego. Niektóre natomiast realizują te zadania, poprzez stosowne umowy w innych ośrodkach – Gmina Brodnica i Świdziebna w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Brodnicy, a gminy: Bobrowo, Brzozie i Osiek w Ośrodku Terapii i Rozwoju Osobistego w Brodnicy. W związku z tym, że konieczność dojazdu do miasta może zniechęcać większość klientów z korzystania z tej formy wsparcia, rozwiązaniem mogłoby być zorganizowanie mobilnego poradnictwa w formie dyżurów specjalistów w miejscowościach gminnych.

Jednym z głównych problemów w zakresie wsparcia rodziny z jakim zmagają się ośrodki pomocy społecznej z Powiatu Brodnickiego są braki kadrowe. W większości przypadków jednostki identyfikują potrzeby w zakresie zatrudnienia dodatkowych pracowników na stanowisko asystenta rodziny, psychologa czy terapeuty. Na obszar całego Powiatu przypada 10 asystentów rodziny, przeciętnie 1 osoba na gminę. Zdiagnozowano także potrzebę podwyższania kwalifikacji i umiejętności pracowników oraz ciągle pogłębianie wiedzy w zakresie wsparcia rodziny celem lepszego zaspakajania potrzeb osób wymagających pomocy.

Tabela 15. Liczba asystentów rodziny zatrudnionych w MOPS i GOPS na terenie ORSG (stan na wrzesień 2015 r.)

Jednostka terytorialna	Liczba asystentów rodziny
Bartniczka	1
Bobrowo	1
Brodnica g.m.	2
Brodnica g.w.	1
Brzozie	1
Górzno	0
Jabłonowo Pomorskie	1
Osiek	1
Świdziebna	1
Zbiczno	1
ORSG	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej gmin z terenu ORSG.

Pomoc w zakresie wsparcia rodziny świadczy także Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, która udziela pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także zapewnia rodzicom i nauczycielom wsparcie psychologiczno-pedagogiczne związane z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży.

Pieczna zastępcza

Na przestrzeni ostatnich lat, na terenie ORSG, widać utrzymującą się, stałą liczbę dzieci przebywających w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo wychowawczych. W 2007r. było to 137 dzieci, w 2014 – 143. W 2014 r. funkcjonowały tu 62 rodziny zastępcze, w których przebywało łącznie 88 dzieci. Ponadto opiekę nad dziećmi zapewniały również 4 placówki opiekuńczo – wychowawcze: Dom

Dziecka w Brodnicy przeznaczony dla 30 dzieci oraz 3 rodzinne domy dziecka: w Górznie przeznaczony dla 8 osób, w Fialkach przeznaczony dla 8 osób i w Jabłonowie Pomorskim przeznaczony dla 8 osób. Na koniec 2014 roku w placówkach tych przebywało łącznie 55 wychowanków.

Tabela 16. Rodzinna piecza zastępcza i placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	Liczba dzieci w rodzinach	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży	Liczba dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych
Bartniczka	3	6	0	1
Bobrowo	7	9	0	0
Brodnica g.m.	25	32	1	22
Brodnica g.w.	6	9	0	1
Brzozie	2	5	0	0
Górzno	3	3	2	0
Jabłonowo Pomorskie	9	17	1	5
Osiek	4	4	0	2
Świedziebna	1	1	0	5
Zbiczno	2	2	0	4
ORSG	62	88	4	40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy.

Z tego względu ważnym jest również doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym w naturalnym środowisku rodzinnym i poza rodziną. Niezbędne są zwiększone działania w zakresie zapobiegania dysfunkcjom rodziny w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w celu zmniejszenia liczby małoletnich umieszczanych w placówkach i rodzinach zastępczych. Z drugiej strony, niezbędne jest wsparcie na rzecz tworzenia, rozwoju i opieki nad rodzinnymi pieczami zastępczymi oraz tworzenie i wsparcie działań na rzecz doskonalenia systemu opieki nad dzieckiem. Potrzebna jest kompleksowa opieka nad rodzinami zastępczymi i ich odpowiednie przygotowanie mające zapewniać lepszą jakość życia dzieciom pochodzącym z rodzin niewydolnych, szczególnie, że coraz częściej opiekunowie zastępczy zgłaszają się z problemami, które wymagają wsparcia specjalistów.

Istotną rzeczą jest także potrzeba wsparcia osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze. W 2014 roku grupa ta liczyła 25 wychowanków. Otrzymali oni pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki w gimnazjum, szkole średniej lub wyższej, 4 wychowanków skorzystało z pomocy na zagospodarowanie w ramach, której zakupiono artykuły niezbędne do wyposażenia mieszkania. Z pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, po zakończeniu etapu nauki i procesu usamodzielnienia skorzystało 8 osób.

Wychowankowie ze względu na niską motywację do uczenia się oraz deficyty intelektualne często mają problemy z radzeniem sobie w samodzielnym życiu. Należy zatem wspomagać wszelkie działania mające na celu zapewnienie odpowiednich programów mających na celu zminimalizowanie ryzyka wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego oraz zwiększenie szans usamodzielnionym wychowankom na pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Jedną z form wsparcia wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze może być zapewnienie im mieszkania chronionego. Na koniec 2013 roku na terenie Powiatu funkcjonowało jedno takie mieszkanie, które zlokalizowane było w mieście Brodnicy.

Usługi opiekuńcze

W wykonywaniu zadań pomocy społecznej istotną rolę odgrywają instytucjonalne formy pomocy skierowane do różnych grup odbiorców. Jednostki te działają w obszarach skierowanych głównie do rodzin, osób niepełnosprawnych, starszych, bezdomnych i znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.

Ze względu na wzrost znaczenia ekonomii społecznej, na szczególną uwagę zasługują spółdzielnie socjalne, centra i kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej czy zakłady aktywności zawodowej. Dużą rolę odgrywają także podmioty skupiające się bezpośrednio na opiece i wsparciu wśród osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, m.in. domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy. Na terenie ORSG funkcjonują zaledwie dwie spółdzielnie socjalne (w Brodnicy i w Górznie) oraz po jednym: domu pomocy społecznej, środowiskowym domu samopomocy, warsztacie terapii zajęciowej i zakładzie aktywności zawodowej – wszystkie w Brodnicy.

Opiekę nad osobami w podeszłym wieku, somatycznie chorymi wymagającymi całodobowej opieki realizuje, przeznaczony dla 46 pensjonariuszy Dom Pomocy Społecznej w Brodnicy, który zapewnia usługi bytowe, opiekuńcze – wspomagające i edukacyjne (w formach i zakresie wynikającym z indywidualnych potrzeb). Na przyjęcie do DPS funkcjonuje stała, niewielka kolejka oczekujących. Podobne usługi świadczy prywatny Dom Pomocy Społecznej w Wichulcu, funkcjonujący w ramach NZOZ „Ars-Medica”. Podmiot dysponuje 38 miejscami. Najczęstszą formą opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi w gminach obszaru ORSG jest opieka środowiskowa, świadczona w miejscu zamieszkania osób tego potrzebujących. Nie jest ona jednak w pełni dostępna i realizowana w zgodzie z zapotrzebowaniem we wszystkich gminach obszaru.

Osoby starsze wykazują niską aktywnością w wielu dziedzinach życia społecznego, wynikającą przede wszystkim z wąskiego zakresu dedykowanej im oferty spędzania wolnego czasu. Na terenie Powiatu funkcjonuje Uniwersytet III wieku w Brodnicy, a także kluby seniora i stowarzyszenia, których członkami są osoby starsze. Jednym z głównych problemów jest brak infrastruktury, która mogłaby zostać im udostępniona. W większości przypadków członkowie organizacji spotykają się gościnnie w gminnych ośrodkach kultury. Brakuje natomiast miejsc, gdzie osoby starsze mogłyby rozwijać swoje zainteresowania i uprawiać sport.

Wsparcie dla osób starszych powinno zapewniać wszechstronną opiekę zarówno instytucjonalną, w odpowiednich warunkach, jak i w szczególności w ramach środowiskowych form wsparcia i niestacjonarnych usług opiekuńczych świadczonych w środowisku. Ich aktualna liczba i dostępność nie jest bowiem adekwatna do potrzeb, szczególnie w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Wskazane byłoby przede wszystkim dalsze zatrudnianie opiekunek i świadczenie pomocy sąsiedzkiej, a także tworzenie nowych placówek zarówno dziennego pobytu, jak i pobytu stałego dla osób wymagających opieki, rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz zaspakajanie potrzeb kulturalno-społecznych tych osób.

Istotnym zadaniem jest wsparcie integracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. Na ORSG corocznie wydawanych jest przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności ok. 2 tys. orzeczeń o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności. W roku 2014 orzeczeń takich wydanych zostało 1725, w tym 275 orzeczeń o niepełnosprawności dla dzieci i młodzieży do 16 lat.

Tabela 17. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydanych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności	W tym liczba dzieci i młodzieży do 16 lat	W tym liczba osób w wieku 16-25
Bartniczka	87	11	9
Bobrowo	105	29	12
Brodnica g.m.	850	81	57
Brodnica g.w.	136	32	15
Brzozie	64	19	11
Górzno	70	17	4
Jabłonowo Pomorskie	171	38	12
Osiek	58	9	4
Świedziebnia	89	21	5
Zbiczno	95	18	11
ORSG	1 725	275	140

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy.

Instytucje wspierające osoby niepełnosprawne na ORSG to przede wszystkim:

- Warsztat Terapii Zajęciowej w Brodnicy prowadzący działania mające zwiększyć szansę osób niepełnosprawnych na możliwie niezależne, samodzielne i aktywne życie
- Zakład Aktywności Zawodowej w Brodnicy, wspierający zatrudnienie osób niepełnosprawnych. Prowadzi on hotel i do jego obsługi zatrudnienia osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności (ok. 40 osób), realizując przez to rehabilitację zawodową i społeczną tych osób oraz przygotowując ich do aktywnego życia w otwartym środowisku
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Brodnicy prowadzony przez Brodnickie Centrum „Caritas” – jest ogniwem wsparcia społecznego dla osób, które z powodu przewlekłej psychicznej choroby lub głębszej niepełnosprawności intelektualnej – upośledzenia umysłowego mają trudności w życiu codziennym (zajęcia terapeutyczne, rehabilitacyjne, rekreacyjno-kulturalne, edukacyjne). Przeznaczony jest dla 30 osób powyżej 18-go roku życia
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy świadczące pomoc w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Osoby potrzebujące mogą ubiegać się m. in. o dofinansowanie likwidacji barier technicznych i architektonicznych, zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych czy turnusu rehabilitacyjnego

Istotną rolę w pomocy osobą niepełnosprawnym odgrywają również organizacje pozarządowe takie jak np. Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Od Nowa” w Brodnicy, Towarzystwo Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Brodnicy, Polski Związek Niewidomych - Koło Powiatowe.

Na terenie ORSG w 2014 r. było 161 niepełnosprawnych bezrobotnych. W integracji osób niepełnosprawnych ważne jest prowadzenie działań zmierzających zarówno do integracji zawodowej jak i społecznej. W 2014 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy przeprowadziło następujące rodzaje rehabilitacji osób niepełnosprawnych:

- Rehabilitacja zawodowa, poprzez przyznanie i wypłacenie dofinansowania dla 1 osoby na rozpoczęcie działalności gospodarczej
- Rehabilitacja społeczna, poprzez przyznanie dofinansowania: 158 osobom na uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych, 14 osobom na likwidację barier architektonicznych i technicznych, 416 osobom na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych

PCPR dofinansowało także organizację imprez rekreacyjnych, kulturalnych, sportowych, integracyjnych i turystycznych dla osób niepełnosprawnych przez m. in.:

- Warsztat Terapii Zajęciowej
- Brodnickie Centrum „Caritas”
- Polski Związekiem Niewidomych
- Stowarzyszenie „Od Nowa”

Dla osób niepełnosprawnych na rynku pracy oraz tych, które dopiero będą poszukiwały pracy koniecznością jest zapewnienie pełnej informacji o możliwościach szeroko rozumianej rehabilitacji zawodowej, uzyskanie porad zawodowych na temat oceny ich kwalifikacji i przydatności na obecnym rynku pracy. Istotne jest, aby pokierować osoby niepełnosprawne do odpowiednich instytucji służących pomocą niepełnosprawnym, a w przypadku braku kwalifikacji bądź kwalifikacji niewystarczających do podjęcia pracy wskazać lub zapewnić im odpowiednie poradnictwo zawodowe czy szkolenia. Istotne jest także prowadzenie działań edukacyjnych samych niepełnosprawnych pod względem ich praw oraz mających na celu zrozumienie problemu bycia osobą niepełnosprawną, wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej, pokazanie i uświadomienie szans i możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Ważne miejsce zajmuje tu rehabilitacja dzieci i młodzieży. Należałoby szczególną uwagę zwrócić na polepszenie ich kondycji fizycznej oraz intelektualnej poprzez dostosowaną do ich możliwości edukację oraz zajęcia rehabilitacyjno-usprawniające np. na pływalni. Priorytetem jest stworzenie osobom niepełnosprawnym, zarówno dorosłym jak i dzieciom możliwości korzystania w pełni z dóbr społeczno-ekonomicznych ORSG, poprzez m. in.: likwidację barier architektonicznych, technicznych oraz barier w komunikowaniu się oraz stwarzanie warunków do pełnego uczestnictwa zarówno w edukacji jak i w życiu kulturalnym, sporcie, rekreacji i turystyce. Niezbędne jest również zapewnienie dostępu do wszechstronnej opieki tak instytucjonalnej jak i w szczególności w ramach niestacjonarnych usług opiekuńczych świadczonych w środowisku. Istotnym kierunkiem działania jest także edukowanie społeczeństwa i przeciwdziałanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych.

Doskonalenie zawodowe pracowników socjalnych

Do realizacji niezbędnych w pomocy społecznej zadań potrzebne jest stałe doskonalenie jej kadr. W jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej główną rolę w zakresie udzielania wsparcia rodzinie pełnią pracownicy socjalni. Zawód ten stawia zróżnicowane i wysokie wymagania. Pracownicy służb społecznych Powiatu Brodnickiego posiadają odpowiednie kwalifikacje zawodowe do pracy z klientem zdobyte na podczas rozmaitych kursów, których rezultatem było m. in.: zdobywanie nowych umiejętności z zakresu pracy socjalnej, pogłębianie dotychczasowej wiedzy i umiejętności, wymiana doświadczeń z innymi pracownikami, poznawanie nowych i innowacyjnych technik pracy z rodziną i osobą. Pomimo to, pracownicy socjalni powinni stale podnosić swoją wiedzę i kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach, warsztatach, seminariach i konferencjach o m. in. następującej tematyce:

- Stres i wypalenie zawodowe
- Praca w ramach zespołów interdyscyplinarnych
- Przemoc w rodzinie
- Praca z trudnym klientem
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- Mediacje rodzinne

Dodatkowo wskazane byłyby szkolenia mające na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa kadry oraz te uzupełniające wiedzę na temat możliwości pozyskania środków finansowych na działania

społeczne. Pracownicy socjalni powinni także dokształcać się na studiach podyplomowych związanych z tematyką ich zawodu.

Bezdomność

Na terenie Powiatu Brodnickiego działa Ośrodek Wsparcia dla Osób Bezdomnych i Zagrożonych Bezdomnością - Noclegownia, który oferuje osobą bezdomnym nocleg i wyżywienie. W 2014 roku na terenie ORSG było 91 bezdomnych. Główną potrzebą w obszarze zapobiegania temu negatywnemu zjawisku jest realizacja programów wychodzenia z bezdomności oraz jej zapobieganiu.

Tabela 18. Liczba osób bezdomnych w 2014 roku

Jednostka terytorialna	Liczba osób bezdomnych
Bartniczka	0
Bobrowo	2
Brodnica g.m.	68
Brodnica g.w.	13
Brzozie	2
Górzno	0
Jabłonowo Pomorskie	2
Osiek	2
Świedziebnia	0
Zbiczno	2
ORSG	91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej gmin z terenu ORSG.

Opieka nad dziećmi do lat 3

Rozwój gospodarczy, społeczny i względy ekonomiczne wymuszają coraz większą potrzebę opieki nad najmłodszymi dziećmi. Niezbędne w tym zakresie jest odpowiednie wsparcie osób powracających na rynek pracy po urlopie macierzyńskim/rodzicielskim związane właśnie z zapewnieniem im możliwości pozostawienia dziecka pod opieką podmiotom lub osobom zewnętrznym.

Na całym ORSG, mimo ponad 2600 dzieci w wieku do 3 lat (dane za 2013 r.) funkcjonował jeden klub dziecięcy (w Brodnicy) z 27 miejscami dla dzieci, realizujący opiekę wobec 16 dzieci z Brodnicy i Powiatu Brodnickiego. Mniejsze zainteresowanie mieszkańców obszarów wiejskich usługami żłobkowymi wynika zapewne z tego, że rolniczy charakter wielu gospodarstw domowych pozwala na to, iż opiekę nad dzieckiem sprawują członkowie rodziny. Ponadto, na terenie ORSG nie prowadzono także żadnych specjalnych działań aktywizacyjno-szkoleniowych dla osób powracających na rynek pracy po urlopiach macierzyńskich/rodzicielskich/wychowawczych.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Z pomocy społecznej na ORSG korzysta 14% mieszkańców. Podstawowym powodem korzystania z pomocy społecznej jest bezrobocie (31%) i ubóstwo (29%). W gminach Powiatu Brodnickiego w 2014 roku 58% rodzin korzystających z pomocy społecznej korzystała ze świadczeń z powodu ubóstwa, a 61% z powodu bezrobocia.

2	Szczególną grupą osób wymagającą opieki stanowią osoby przebywające/opuszczające rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo – wychowawcze. Dlatego ważne jest zapewnienie wsparcia rozwoju wszystkich form pieczy zastępczej oraz odpowiednio rozwiniętych usług profilaktyczno-wspierających, w tym także realizacja programów przy pomocy mieszkań chronionych, przygotowujących osoby opuszczające pieczę zastępczą do prowadzenia samodzielnego życia
3	Z uwagi na fakt, że społeczeństwo ORSG jest społeczeństwem starzejącym się, w najbliższym czasie odczuwana będzie zwiększona potrzeba rozwoju usług opiekuńczych dla osób starszych. W związku z tym, należy systematycznie rozwijać wszechstronną opiekę nad osobami starszymi, zarówno instytucjonalną, w odpowiednich warunkach, jak i w szczególności w ramach niestacjonarnych usług opiekuńczych świadczonych w środowisku
4	Na całym ORSG mimo ponad 2600 dzieci w wieku do 3 lat (dane na 2013 r.) funkcjonował jeden klub dziecięcy (w Brodnicy). Pomimo niewielkiej liczby miejsc opieki, w Powiecie nie zdiagnozowano znacznego zapotrzebowania na zwiększenie ich ilości. Na terenie ORSG nie prowadzono do tej pory działań aktywizacyjno-szkoleniowych dla osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich/rodzicielskich/wychowawczych

1.4. Ochrona zdrowia

Analiza stanu zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim wykazała, że sytuacja zdrowotna mężczyzn w skali ogólnopolskiej jest średnia, zaś kobiet – nieznacznie gorsza od przeciętnej dla kraju. Województwo cechuje najwyższy w Polsce poziom umieralności niemowląt. W porównaniu z resztą kraju wyróżnia się ono także dużą umieralnością dorosłych z powodu chorób układu oddechowego. Wysoka jest również częstość hospitalizacji z tego powodu osób w wieku poprodukcyjnym, ale dla osób w wieku produkcyjnym nie różni się ona od przeciętnej dla ogółu województw⁷.

O takim stanie rzeczy decyduje w dużej mierze jakość opieki zdrowotnej, zarówno w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ), jak i opieki specjalistycznej oferowanej przez przychodnie lekarskie i szpitale.

Tabela 19. Ambulatoryjna opieka zdrowotna na ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Przychodnie ogółem	Porady w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ⁸	Porady ogólnodostępne razem - porady POZ i lekarza rodzinnego
Bartniczka	1	15 226	15 226
Bobrowo	2	13 429	13 429
Brodnica g.m.	19	188 733	312 451
Brodnica g.w.	0	0	0
Brzozie	1	9 072	9 998
Górzno	1	12 336	13 212
Jabłonowo Pomorskie	5	46 053	46 595
Osiek	1	16 255	16 255
Świedziebna	3	21 938	22 380
Zbiczno	2	22 864	22 864

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie ORSG funkcjonuje 35 przychodni lekarskich, które w głównej mierze prowadzą podstawową opiekę zdrowotną. Potrzeby rozwoju POZ sprowadzają się przede wszystkim do:

- Poprawy jakości świadczonych usług medycznych
- Prowadzenia szkoleń mających na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych lekarzy
- Doposażenia przychodni w nowoczesny sprzęt medyczny
- Przeszkolenia personelu medycznego w zakresie obsługi zakupionego sprzętu

Opieka specjalistyczna w gminach wiejskich realizowana jest w bardzo niewielkim stopniu. Właściwie cała specjalistyka skupia się wokół Powiatowego Szpitala w Brodnicy.

W zakresie opieki ambulatoryjnej w Szpitalu funkcjonują:

⁷ Zał. Nr 1 do Politycy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 Krajowe Strategiczne Ramy

- Poradnia Chirurgii Ogólnej (w tym Gabinet Urologiczny)
- Poradnia Urazowo-Ortopedyczna
- Poradnia Pieluszkarska
- Poradnia Patologii Noworodka
- Poradnia Chorób Płuc
- Poradnia Diabetologiczna
- Poradnia Zdrowia Psychicznego
- Poradnia Psychologiczna
- Poradnia Profilaktyki Onkologicznej
- Poradnia Rehabilitacyjna
- Poradnia Położniczo-Ginekologiczna

W zakresie stacjonarnych, całodobowych świadczeń medycznych działają:

- Szpitalny Oddział Ratunkowy
- Oddział Chirurgii Ogólnej
- Oddział Urazowo-Ortopedyczny
- Oddział Wewnętrzny
- Oddział Intensywnej Terapii i Anestezjologii
- Oddział Położniczo-Ginekologiczny
- Oddział Dziecięcy
- Oddział Neonatologiczny

Pozostałe ośrodki medyczne:

- Blok Operacyjny
- Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy
- Zakład Fizjoterapii
- Ratowniczy Transport Medyczny
- Podstawowa Opieka Zdrowotna (POZ)
- Podstawowa Opieka Zdrowotna Nocna i Świąteczna (POZN)
- Dział Farmacji
- Stacja Dializ (prowadzona przez B. Braun Avitum Poland sp. z o. o.)

W zakresie diagnostyki w Szpitalu funkcjonują:

- Zakład Radiologii Ogólnej i Diagnostyki Obrazowej
- Laboratorium
- Pracownia Endoskopowa

Szpital zgłasza szereg potrzeb inwestycyjnych, z których najważniejszą jest zakup sprzętu medycznego. Jego potrzeby obejmują przede wszystkim doposażenie w aparaturę niezbędną do leczenia chorych oraz łóżka dla pacjentów.

W Brodnicy znajduje się filia Hospicjum „Światło” świadczącego domową opiekę zdrowotną.

Zapotrzebowanie na programy profilaktyczne i działania edukacyjne w obszarze zdrowia:

- profilaktyka nowotworów (płuc, piersi, szyjki macicy, prostaty, jelita grubego)
- działania edukacyjno-lecznicze z zakresu otyłości i nadwagi oraz promowania zdrowego stylu życia u dzieci, młodzieży i dorosłych
- programy z zakresu ochrony zdrowia psychicznego (walka ze stresem, depresją)
- wczesne wykrywanie żółtaczki (WZW)
- profilaktyka chorób układu krążenia, chorób odżywczych, cukrzycy, gruźlicy

- propagowanie przesiewowych badań słuchu u noworodków, badań w kierunku alergii dla dzieci i młodzieży
- profilaktyka próchnicy dla dzieci
- propagowanie szkół rodzenia
- zapobieganie narkomanii i alkoholizmowi
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Jednym z problemów zdiagnozowanych w obszarze ochrony zdrowia jest utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców. Usługi te świadczą wyspecjalizowane jednostki zlokalizowane w większych miastach (tj. Brodnicy, Toruniu, Bydgoszczy czy Grudziądzu). Dojazd do nich, ze względu na brak dogodnych połączeń komunikacyjnych, stanowi znaczne utrudnienie dla mieszkańców, szczególnie tych starszych i niepełnosprawnych.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Problem stanowi utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej (szczególnie dla osób starszych i niepełnosprawnych), spowodowany m.in. brakiem dogodnych połączeń komunikacyjnych do większych miast regionu (Brodnicy, Torunia, Bydgoszczy, Grudziądza), gdzie jest szerszy dostęp do usług zdrowotnych
2	Usługi w zakresie ochrony zdrowia w poszczególnych gminach ograniczają się jedynie do podstawowej opieki zdrowotnej. Szersza oferta badań specjalistycznych dostępna jest na poziomie Powiatu w ramach usług oferowanych przez Powiatowy Szpital w Brodnicy. W związku z tym konieczne jest wsparcie dla szpitala, które będzie przyczyniać się do podniesienia jakości świadczonych usług specjalistycznych
3	Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, niezmiennie ważne w najbliższych latach będzie dostosowanie oferty w zakresie usług ochrony zdrowia, w szczególności do potrzeb osób starszych
4	Stopniowy wzrost liczby osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców ORSG ma wpływ na konieczność opracowania programów profilaktycznych oraz działań i akcji profilaktyczno-diagnostycznych mających na celu zachowanie sprawności fizycznej i psychicznej ludności do późnego wieku. Polepszenie stanu zdrowia ludności w konsekwencji pozytywnie wpłynie na ograniczenie kosztów opieki medycznej i usług opiekuńczych. Pojawia się tu również potrzeba w zakresie zapewnienia szkoleń dla lekarzy w zakresie geriatrii oraz popularyzacji tej specjalizacji

1.5. Edukacja

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego charakteryzowali się niższym niż przeciętnie poziomem wykształcenia. W 2012 r. osoby z wykształceniem wyższym stanowili 16,4% mieszkańców regionu, co lokowało województwo na 14 pozycji w kraju. Najliczniejszą grupę mieszkańców województwa (28,6%) stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Kolejną – osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i niższym (23,6% osób).

Edukacja przedszkolna

Jednym z głównych wyzwań i potrzeb w zakresie rozwoju edukacji przedszkolnej wynikających z RPO WK-P na lata 2014 -2020 jest podniesienie stopnia jej upowszechniania oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej.

Wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-4 lat w roku szkolnym 2012/2013 w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 48,4%, co plasowało je na przedostatnim miejscu w kraju (wskaźnik dla kraju wynosił 59,3%)⁹.

Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wynosił na terenie ORSG 64,5%. Najwyższy udział dzieci w wieku 3-6 lat odnotowano w gminach z ośrodkami miejskimi, wynosił on dla Miasta Górzno (150% - liczba dzieci objęta edukacją przedszkolną w stosunku do liczby dzieci w mieście), Miasta Jabłonowo Pomorskie (108% - liczba dzieci objęta edukacją przedszkolną w stosunku do liczby dzieci w mieście), Miasta Brodnica (89%). Najniższe odsetki notowane były na obszarze wiejskim Gminy Jabłonowo Pomorskie (16,2%), w Gminie Brodnica (31,7%), obszarze wiejskim Gminy Górzno (41,8%). Wskazuje to na zjawisko dowożenia dzieci z terenów wiejskich do przedszkoli w miastach będących centrum Gminy. Jednak biorąc pod uwagę, że od 1 września 2015 obowiązkiem szkolnym zostaną objęte wszystkie dzieci w wieku 6 lat, należy przeanalizować odsetek dzieci w wieku 3-5 lat, objętych wychowaniem przedszkolnym, wynosił ona w 2013 r. dla ORSG 58,9% i był niższy od wskaźnika dla grupy wiekowej 3-6 lat (64,5%).

Tabela 20. Edukacja przedszkolna na ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba placówek wychowania przedszkolnego*			Liczba miejsc w przedszk. i punktach przedszk.	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym			Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	
	Przedszkoła	Oddziały przedszk. w SP.	Punkty przedszkolne			Przedszkoła	Oddziały przedszk. w SP.	Punkty przedszkolne	3-6 lat	3-5 lat
Bartniczka	1	3	0	50	261	30	115	0	55,6	52,6
Bobrowo	0	5	2	48	305	0	105	40	47,5	42,8
Brodnica g.m.	7	0	2	1 385	1 461	1 240	0	61	89	86,4

⁹ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, Warszawa 2013

Brodnica g.w.	0	4	1	13	438	0	128	11	31,7	27,0
Brzozie	0	3	0	0	198	0	85	0	42,9	26,0
Górzno	1	2	0	84	186	78	56	0	72	65,1
Jabłonowo Pomorskie	1	2	0	175	384	175	36	0	54,9	45,3
Osiek	0	2	1	18	197	0	88	17	53,3	49,6
Świedziebnia	0	4	0	0	239	0	134	0	56,1	45,2
Zbiczno	2	0	0	122	242	122	0	0	50,4	42,5
ORSG	12	25	6	1 895	3 911	1 645	747	129	64,5	58,9
Kujawsko-pomorskie									69,2	67,4
Polska									75,3	74,1

*Dane w tabeli dotyczą publicznych i niepublicznych placówek wychowania przedszkolnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zakres potrzeb w obszarze rozwoju opieki przedszkolnej

Wiele przedszkoli, oddziałów i punktów przedszkolnych zgłasza zapotrzebowanie w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych w celu zapewnienia edukacji dla większej liczby dzieci oraz poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych. Wyrażają się one przede wszystkim w następujących potrzebach:

- modernizacji infrastruktury (m.in. przebudowa, dobudowa, adaptacja, instalacje i media, likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych),
- zakupie wyposażenia (mebli przedszkolnych (m. in. szafek, półek, krzeseł, stolików, biurek, dywanów, tablic korkowych) i pomocy dydaktycznych (m. in. zabawek, tablic interaktywnych, komputerów, telewizorów, radioodtwarzaczy)),
- zapewnieniu dodatkowej liczby nauczycieli przedszkolnych czy dodatkowych zajęć,
- podnoszeniu kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedszkolnych (kursy i szkolenia m.in. w zakresie: rozwijania kreatywności u dzieci, pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, przygotowanie psychologicznego, pedagogicznego i logopedycznego, metodyki nauczania języka angielskiego w okresie przedszkolnym).

Istotnym postulatem jest tu również potrzeba wydłużenia pracy oddziałów przedszkolnych. Dodatkowo od 1 września 2015 r. prawo do korzystania z edukacji przedszkolnej będą miały wszystkie dzieci 4-letnie, zaś gmina będzie miała obowiązek przyjąć je do oddziałów przedszkolnych. Natomiast od 1 września 2017 r. prawo do korzystania z edukacji przedszkolnej będą miały wszystkie dzieci 3-letnie, które gmina także zobowiązana będzie przyjąć do oddziałów przedszkolnych. Obowiązki te dodatkowo zwiększają presję na tworzenie nowych miejsc przedszkolnych.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Na terenie ORSG w 2013 roku znajdowały się w sumie 34 szkoły podstawowe i 16 gimnazjów. Do szkół tych uczęszczało łącznie 7822 uczniów. W latach 2005-2013 można zaobserwować znaczny spadek liczby uczniów na obu poziomach kształcenia. Liczba uczniów szkół podstawowych zmalała o blisko 20%, gimnazjów – aż o 30%. Spadek ten był uwarunkowany w dużym stopniu ogólnokrajowym zjawiskiem związanym z niżem demograficznym. Spadek liczby uczniów jednocześnie wpłynął na zmniejszenie się liczby szkół podstawowych – na przełomie 9 analizowanych lat ubyło ich 7 – przeważnie po jednej w gminach z największą liczbą tych szkół.

Tabela 21. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Brodnickiego

Jednostka terytorialna	Szkoly podstawowe			L. uczniow w szkolach podst.			Gimnazja			L. uczniow w gimnazjach		
	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013
Bartniczka	4	4	3	420	333	339	1	1	1	221	168	154
Bobrowo	5	5	5	571	438	400	1	1	1	315	261	201
Brodnica g.m.	6	6	5	2 259	1 988	1 918	5	5	5	1 577	1 181	1 104
Brodnica g.w.	4	4	4	333	289	340	1	1	1	146	145	160
Brzozie	3	3	3	337	306	288	1	1	1	199	179	154
Górzno	4	3	3	357	263	270	2	2	2	233	186	159
Jablonowo Pomorskie	3	3	3	769	629	586	1	1	1	501	387	313
Osiek	5	4	2	369	270	279	1	1	1	212	174	144
Świedziebnia	5	4	4	525	407	359	1	1	1	327	224	213
Zbiczno	2	2	2	376	299	295	2	2	2	234	180	146
ORSG	41	38	34	6 316	5 222	5 074	16	16	16	3 965	3 085	2 748

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niż demograficzny nie jest jedynym problemem, z którym boryka się obecnie szkolnictwo w całym kraju, w tym szkolnictwo w województwie kujawsko – pomorskim. Kolejnym problemem istotnym dla rozwoju regionu jest niższa jakość edukacji, przejawiająca się m.in. niższymi, niż przeciętnie w Polsce, wynikami sprawdzianów w szkołach podstawowych i egzaminów gimnazjalnych. Ponadto obszar ORSG zanotował wyniki gorsze niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego w zasadzie w każdym z przeprowadzanych egzaminów. Analiza tych wyników wskazuje również dysproporcje między wynikami gimnazjalistów ze szkół wiejskich, a wynikami gimnazjalistów ze szkół wielkomiejskich¹⁰.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Poziom jakości nauczania przejawiający się w wynikach egzaminów końcowych w przypadku szkół ponadgimnazjalnych przedstawia się znacznie lepiej niż w przypadku szkół niższych szczebli. Spośród 16 661 absolwentów w 2013 roku w województwie kujawsko - pomorskim, którzy przystąpili do wszystkich egzaminów obowiązkowych 81,51% otrzymało świadectwa dojrzałości, czyli zdało egzamin maturalny (w kraju odsetek ten wyniósł 80,10%)¹¹. Obszar ORSG w tym zakresie zanotował wyniki lepsze niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego w zasadzie w każdym z typów szkół (liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum, uzupełniające liceum ogólnokształcące), uzyskując średnio 88,38% zdawalności egzaminu maturalnego.

Na terenie ORSG działają:

- I Liceum Ogólnokształcące im. Filomatów Ziemi Michałowskiej w Brodnicy
- III Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Nr 1 w Brodnicy (prowadzone przez Miasto Brodnica)
- Liceum Ogólnokształcące Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich w Górznie
- Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy

¹⁰ Wyniki egzaminu gimnazjalnego w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju w 2013 roku - zestawienie, OKE w Gdańsku

¹¹ Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2013 roku w województwie kujawsko-pomorskim, OKE w Gdańsku

- Technikum
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa
- Zespół Szkół Rolniczych w Brodnicy
  - Liceum Profilowane
  - Technikum
  - Zasadnicza Szkoła Zawodowa
- Zespół Szkół Specjalnych w Brodnicy
  - Szkoła Podstawowa
  - Gimnazjum
  - Zasadnicza Szkoła Zawodowa
  - Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy
- Zespół Szkół w Jabłonowie Pomorskim
  - Liceum Ogólnokształcące
  - Technikum
  - Zasadnicza Szkoła Zawodowa

Tabela 22. Szkolnictwo ponadgimnazjalne dla młodzieży na ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Rok	Liczba placówek			Liczba uczniów		
		Licea ogólnokształcące	Technika	Zasadnicze szkoły zawodowe (wraz ze specjalnymi)	Licea ogólnokształcące	Technika	Zasadnicze szkoły zawodowe
Brodnica g.m.	2013	2	8	3	1 028	967	693
	2010	2	6	4	1 118	973	873
	2005	2	3	3	950	1 020	932
Górzno	2013	1	0	0	46	0	0
	2010	1	0	0	21	0	0
	2005	1	0	0	35	0	0
Jabłonowo Pomorskie	2013	1	1	1	143	63	81
	2010	1	1	1	82	86	123
	2005	0	1	1	0	125	101
ORSG	2013	4	9	4	1 217	1 030	774
	2010	4	7	5	1 221	1 059	996
	2005	3	4	4	985	1 145	1 033

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Duży wpływ na osiągnięcie wysokich efektów kształcenia ma między innymi jakość i dostępność infrastruktury edukacyjnej, oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, a także poziom kwalifikacji nauczycieli.

Obecnie, co wynika również z Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, niezwykle ważne jest położenie odpowiedniego nacisku na rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia. Kompetencje kluczowe to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Są one szczególnie niezbędne do samorealizacji i rozwoju osobistego, integracji społecznej, zatrudnienia i bycia aktywnym obywatelem. Kompetencje te mają istotne znaczenie w społeczeństwie wiedzy i gwarantują większą elastyczność kadr, umożliwiając im szybsze dostosowanie się do zmian zachodzących na rynku pracy. Stanowią również ważny czynnik innowacji, produktywności i konkurencyjności, a ponadto mają

wpływ na motywację i zadowolenie¹². Kompetencje kluczowe to przede wszystkim: porozumiewanie się w języku ojczystym, w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, informatyczne, społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna, umiejętność uczenia się.

Nie wszystkie szkoły z terenu ORSG realizowały zajęcia dodatkowe dotyczące kompetencji kluczowych. Te z nich, które zapewniały tą formę dodatkowego wsparcia realizowały je głównie poprzez przedmiotowe koła zainteresowań i dodatkowe zajęcia z matematyki, fizyki, biologii, chemii czy języków obcych – głównie języka angielskiego.

Diagnoza zapotrzebowania na dodatkowe zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych wskazuje na duże potrzeby w tym zakresie zarówno wśród szkół podstawowych i gimnazjalnych jak i ponadgimnazjalnych. Szkoły, które realizowały takie zajęcia wykazują potrzebę ich utrzymania oraz poszerzenia oferty tych zajęć. Te szkoły, które takich zajęć do tej pory nie prowadziły zgłaszają ich potrzebę. Potrzeby te, na ogół koncentrują się na zapewnieniu dodatkowych zajęć w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych, nauk matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, kształtowania kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej oraz przedsiębiorczości. Wskazują się również na potrzebę urozmaicenia takich zajęć i wykorzystanie nowoczesnych technologii czy odpowiedniego dostosowania klas do prowadzenia takich zajęć, np. poprzez doposażenie szkół w tablice interaktywne czy wyposażenie pracowni informatycznej w komputery i oprogramowanie. Zwraca się tu również uwagę na potrzebę zapewnienia uczniom odpowiedniej opieki pedagogiczno-psychologicznej oraz położenie większego nacisku na indywidualizację procesu nauczania w placówkach szkolnych w pracy z uczniem uzdolnionym oraz z wymagającym dodatkowej pomocy.

W diagnozowaniu predyspozycji zawodowych uczniów i wspieraniu ich w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej niezwykle ważną rolę pełni doradztwo edukacyjno – zawodowe, które powinno być zapewniane na każdym poziomie kształcenia. Jego zadaniem, szczególnie istotnym w obecnej sytuacji na rynku pracy, jest także zapewnienie młodym ludziom informacji o zawodach deficytowych i nadwyżkowych oraz ewentualnych perspektywach na zatrudnienie, pomagając im w pełni świadomie wybrać dalszy kierunek swojego rozwoju.

Doradztwo takie w szkołach z obszaru ORSG było realizowane w ograniczonym stopniu. Część szkół nie zapewniała tego typu profesjonalnego wsparcia dla uczniów, a w placówkach gdzie było ono realizowane niejednokrotnie wynikało to z jednorazowego, ograniczonego czasowo projektu współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Dlatego też, szczególnie istotnym, w kontekście kształtowania sytuacji na lokalnym rynku pracy, jest wprowadzenie szerokiego i powszechnego dostępu do doradztwa edukacyjno - zawodowego w szczególności w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Szkoły z terenu ORSG, wyrażają przy tym wyraźne zapotrzebowanie na tego typu zajęcia prowadzone przez osoby odpowiednio do tego przygotowane.

Podstawowym wymogiem związanym z rozwijaniem jakościowo lepszej edukacji jest odpowiednio przygotowana do tego kadra nauczycielska. Wskazuje się tu zatem na potrzebę ciągłego doskonalenia nauczycieli w zakresie podniesienia kompetencji i kwalifikacji ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia oraz rozwoju doradztwa edukacyjno – zawodowego poprzez m. in.: studia podyplomowe, kursy kwalifikacyjne czy warsztaty dotyczące m. in.: kształtowania umiejętności pracy zespołowej, kreatywności i twórczości uczniów, motywacji do nauki, obsługi i wykorzystania w procesie dydaktycznym urządzeń multimedialnych i technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. tablic interaktywnych, itp.), rozwijania kompetencji

---

¹² Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie [Dz.U. L 394 z 30.12.2006]

informatycznych uczniów, metodyki nauczania języków obcych, szkolenia w zakresie doradztwa edukacyjno – zawodowego.

Kształcenie zawodowe

Kształcenie zawodowe cieszy się stosunkowo dużą popularnością, co jednak nie przekłada się na sytuację na rynku pracy. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, obok osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, stanowiły 2013 r. tak w województwie kujawsko-pomorskim jak i na obszarze ORSG największą grupę bezrobotnych – 31%¹³.

Bardzo istotny wpływ na ofertę kształcenia nieadekwatną w stosunku do potrzeb rynku pracy, ma niski poziom współpracy szkół zawodowych i pracodawców, czego przejawem jest m.in. duży rozdzźwięk między oczekiwaniami pracodawców względem kwalifikacji jakie ich zdaniem powinien posiadać absolwent szkoły zawodowej, a realizowanymi w tych szkołach programami nauczania¹⁴.

Na terenie ORSG kształcenie zawodowe prowadzą:

- Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy (Technika: Ekonomiczne, Handlowe, Informatyczne, Budownictwa, Logistyczne, Mechatroniczne, Mechaniczne; Zasadnicza Szkoła Zawodowa - szkoła przeprowadza nabór we wszystkich zawodach zgodnie z obowiązującą klasyfikacją zawodów)
- Zespół Szkół Rolniczych w Brodnicy (Technika: Rolnicze, Żywnienia i Gospodarstwa Domowego, Ochrony Środowiska, Hotelarskie; Zasadnicze Szkoły Zawodowe - zawody: rolnik, mechanik operator maszyn i pojazdów rolniczych, piekarz, cukiernik, rzeźnik-wędliniarz, kucharz małej gastronomii)
- Zespół Szkół Specjalnych w Brodnicy (Zasadnicza Szkoła Zawodowa - zawody: tapicer, krawiec, cukiernik, fryzjer, ślusarz, elektryk, hydraulik, stolarz, murarz, mechanik operator maszyn i pojazdów rolniczych, mechanik samochodowy)
- Zespół Szkół w Jabłonowie Pomorskim (Technikum; Zasadnicza Szkoła Zawodowa)

Tabela 23. Liczba uczniów w technikach dla młodzieży w roku szkolnym 2012/2013

Profil kształcenia, zawód specjalność	Liczba uczniów	%	Profil kształcenia, zawód specjalność	Liczba uczniów	%
Technik budownictwa	77	7,51	Technik rolnik	62	6,05
Technik informatyk	121	11,80	Technik hotelarstwa	79	7,71
Technik ekonomista	162	15,80	Technik ochrony środowiska	16	1,56
Technik handlowiec	49	4,78	Technik mechanizacji rolnictwa	59	5,76
Technik logistik	144	14,05	Kucharz	16	1,56
Technik mechanik	11	1,07	Technik żywienia i usług gastronomicznych	59	5,76
Technik mechatronik	74	7,22			
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	54	5,27			
RAZEM				1 025	100

Źródło: Informacja o stanie i realizacji zadań oświatowych powiatu brodnickiego w roku szkolnym 2012/2013 Starostwa Powiatowego w Brodnicy.

¹³ Bank danych lokalnych GUS

¹⁴ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020

Tabela 24. Liczba uczniów w poszczególnych zawodach zasadniczych szkół zawodowych w 2012/2013

Profil kształcenia, zawód specjalność	Liczba uczniów	%	Profil kształcenia, zawód specjalność	Liczba uczniów	%
Blacharz samochodowy	8	1,0	Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	27	3,4
Cieśla	2	0,3	Monter elektronik	43	5,5
Cukiernik	31	3,9	Murarz	3	0,4
Drukarz	9	1,1	Operator obrabiarek skrawających	16	2,0
Elektromechanik pojazdów samochodowych	22	2,8	Piekarz	4	0,5
Elektryk	42	5,3	Sprzedawca	13	1,6
Fryzjer	1	0,1	Stolarz	123	15,6
Kamieniarz	87	11,0	Ślusarz	82	10,4
Krawiec	1	0,1	Tapicer	13	1,6
Kucharz malej gastronomii	3	0,4	Rzeźnik – wędliniarz	38	4,8
Lakiernik	40	5,1	Kucharz	1	0,1
Malarz – tapeciarsz	13	1,6	Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	35	4,4
Mechanik automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych	2	0,3	Monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych	2	0,3
Mechanik pojazdów samochodowych	4	0,5	Murarz – tynkarz	10	1,3
Mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych	106	13,5	Rolnik	7	0,9
RAZEM				788	100

Źródło: Informacja o stanie i realizacji zadań oświatowych powiatu brodnickiego w roku szkolnym 2012/2013 Starostwa Powiatowego w Brodnicy.

Analizując dane PUP o zawodach deficytowych i nadwyżkowych oraz zwracając uwagę na kierunki rozwoju regionu i potrzeby pracodawców szkoły prowadzące szkolnictwo zawodowe starają się dostosować kierunki kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Niezwykle ważnym elementem wpływającym na jakość kształcenia zawodowego jest stan infrastruktury i wyposażenia szkół. Szkoły z terenu ORSG mają w tym względzie znaczące potrzeby. Wskazuje się na potrzebę modernizacji infrastruktury szkół oraz w szczególności unowocześnienia i doposażenia poszczególnych pracowni kształcenia zawodowego czy adaptacji pomieszczeń na nowe pracownie zawodowe, w tym przystosowane do nowych kierunków kształcenia. Istnieje konieczność doposażenia placówek m. in. w komputery, tablice multimedialne, projektory, oprogramowanie, specjalistyczny sprzęt i maszyny do praktycznej nauki zawodu oraz meble. Istotnym elementem poprawy jakości kształcenia zawodowego jest także zabieganie o zacieśnianie współpracy edukacji ze sferą przedsiębiorstw umożliwiając uczniom praktyczną naukę zawodu w przedsiębiorstwach w ramach bardziej rozwiniętego systemu praktyk zawodowych i staży.

Szkoły wykazują również potrzeby w zakresie rozwoju oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych związanej z przedmiotami zawodowymi. Zwraca się uwagę, że aby podnieść jakość kształcenia w tych przedmiotach należy zapewnić dodatkową ofertę takich zajęć. Dotychczasowa oferta, realizowana wybiórczo i nie we wszystkich szkołach, nie spełnia bowiem oczekiwań związanych z

zapewnieniem możliwości dostępu do większej liczby godzin niezbędnych dla dobrej edukacji w zakresie praktycznej nauki zawodu dla uczniów szkół kształcenia zawodowego.

Podniesienie jakości kształcenia zawodowego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy wymagać będzie również podniesienia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli kształcenia zawodowego. Należy zatem zapewnić i wspierać możliwości rozwoju kadry nauczycielskiej poprzez m. in.: studia i kursy doskonalące.

Kształcenie ustawiczne dorosłych

Strategia Europa 2020 uznaje uczenie się przez całe życie i rozwijanie umiejętności za kluczowe elementy odpowiedzi na szeroko pojętą gospodarczą i społeczną strategię Unii Europejskiej, a także obecny kryzys gospodarczy oraz starzenie się społeczeństwa. Uczenie się dorosłych daje osobom, które dotknęło bezrobocie, restrukturyzacja, lub które stanęły przed koniecznością transformacji zawodowej, możliwość podniesienia kwalifikacji lub przekwalifikowania, w istotny sposób przyczyniając się także do włączenia społecznego, aktywności obywatelskiej i rozwoju osobistego¹⁵.

Odsetek osób w wieku 25-64 lata, które kształcą lub doksztalcają się, wyniósł w 2014 roku dla 28 krajów Unii Europejskiej 10,7%. W Polsce wskaźnik ten osiągnął poziom znacznie niższy – 4,0%. W województwie kujawsko – pomorskim sytuacja przedstawiała się jeszcze gorzej – wartość wskaźnika to 3,8%¹⁶. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego zakłada podniesienie wartości tego wskaźnika do 10% w 2020 roku, zaś strategiczne ramy Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) zakładają podniesienie wskaźnika do 15% dla całej wszystkich krajów UE¹⁷. Dlatego niezwykle ważne jest podniesienie we wszystkich regionach stopnia upowszechnienia uczenia się przez całe życie.

Główną placówką realizującą tą formę kształcenia na terenie ORSG jest Regionalne Centrum Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego w Brodnicy. Należy zatem wspierać działania tej placówki w szczególności nakierowane na rozwój kompetencji kluczowych oraz praktycznej nauki zawodu jej uczniów jak również realizować potrzeby związane z doskonaleniem kadry pedagogicznej. Należy także zabiegać o utrzymanie odpowiedniej jakości infrastruktury placówki.

Dorośli najchętniej i najefektywniej doksztalcają się gdy potrzeba podniesienia ich kwalifikacji wynika bezpośrednio z zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy. Jednym z głównych problemów zdiagnozowanych na ORSG jest zjawisko „starzejącego się” społeczeństwa, w związku z tym warto uwzględnić w ofercie kształcenia dorosłych, szkolenia dla kobiet w zakresie opieki nad osobami starszymi.

W 2014 r. pracodawcy z terenu ORSG najczęściej deklarowali chęć zatrudnienia osób, które ukończą szkolenia z zakresu¹⁸:

- operator „ciężkiego sprzętu” (koparko-ladowarek, wózków jezdniowych, ladowarek jednoznaczyniowych)
- spawania metodą MAG i TIG
- kierowca samochodu ciężarowego z uprawnieniami z zakresu prawa jazdy kat. C+E oraz świadectwem kwalifikacji w zakresie przewozu rzeczy
- szwaczka w tapicerstwie

¹⁵ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020

¹⁶ Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_lfse_04&lang=en

¹⁷ Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2009/C 119/02

¹⁸ Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Niespełna 65% dzieci na terenie ORSG w wieku 3-6 lat jest objętych edukacją przedszkolną, co jest odsetkiem niższym niż dla województwa kujawsko-pomorskiego jak i całego kraju. Jednym z celów rozwoju edukacji przedszkolnej powinno być zatem jej upowszechnianie oraz podniesienie świadomości rodziców na temat korzyści płynących dla dziecka z jego uczęszczania do przedszkola. W celu poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych przedszkola zgłaszają potrzeby dotyczące przede wszystkim modernizacji infrastruktury i wyposażenia, zapewnienia dodatkowych kierunkowych zajęć oraz podnoszenia kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedszkolnych
2	Problemem edukacji na ORSG Powiatu Brodnickiego na wszystkich poziomach kształcenia jest niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych uczniów. Zdecydowana większość szkół prowadzi wprawdzie dodatkowe zajęcia w tym zakresie, zasadniczo stanowią one jednak kontynuację podstawowego programu nauczania (matematyka, przedmioty przyrodnicze, język ojczysty, języki obce). Szkoły w ograniczonym stopniu oferują rozwijanie kompetencji kluczowych w zakresie umiejętności uczenia się czy zwiększania kreatywności i twórczości ucznia. Po części jest to wynikiem braku odpowiedniego przygotowania nauczycieli do prowadzenia tego typu zajęć. Brakuje także wsparcia dla osób ponadprzeciętnych i wyjątkowo uzdolnionych. Dlatego też istnieje potrzeba rozwijania oferty zajęć pozalekcyjnych w zakresie kompetencji kluczowych, przy jednoczesnym podnoszeniu kwalifikacji kadry nauczycielskiej w tym zakresie, co w efekcie pozwoli dodatkowo rozbudować ofertę tych zajęć
3	Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, obok osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, stanowiły 2013 r. tak na obszarze ORSG jak i w województwie kujawsko-pomorskim największą grupę bezrobotnych. Należy zatem zabiegać o zapewnienie wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego poprzez z jednej strony dostosowywanie oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy, z drugiej - rozwój infrastruktury edukacyjnej, w szczególności pracowni i warsztatów kształcenia praktycznego, a także oferty zajęć pozalekcyjnych w zakresie przedmiotów zawodowych. Istotne w tym względzie jest również podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz przede wszystkim współpraca z lokalnymi firmami umożliwiającą uczniom dostęp do praktycznej nauki zawodu w przedsiębiorstwach
4	Na terenie ORSG diagnozuje się niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno - zawodowe prowadzone przez szkoły. Szczególnie dotyczy to poziomu gimnazjalnego. W związku z tym, zachodzi większe prawdopodobieństwo, że wielu uczniów kształci się dalej w kierunkach nieodpowiadających ich predyspozycjom oraz potrzebom lokalnego rynku pracy. Dlatego też działaniem zasadnym i koniecznym jest zatrudnienie bądź ścisła współpraca gimnazjów (ale też szkół ponadgimnazjalnych) z profesjonalnymi doradcami edukacyjno – zawodowymi
5	Dorośli najchętniej korzystają ze szkoleń, które pozwalają nabyć nowe umiejętności „twarde”, a potrzeba podniesienia kwalifikacji wynika bezpośrednio z zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy. Największym zainteresowaniem cieszą się te, które kończą się certyfikatem lub nabyciem uprawnień. Ukończenie tego typu szkoleń pozwala na umocnienie swojej pozycji na rynku pracy bądź na zdobycie nowego zatrudnienia. Ważne jest, aby ofertę kursów i szkoleń dostosować do aktualnej sytuacji na rynku pracy. Obecnie aż 60% bezrobotnych stanowią kobiety, dlatego prowadzone działania powinny w szczególności uwzględniać ich potrzeby
6	W zakresie ograniczania społecznych efektów problemów wynikających z dezorganizacji rodziny oraz z wykluczenia społecznego i zagrożenia wykluczeniem społecznym gminy prowadziły najczęściej działania w formie programów ograniczających i przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, wiele z nich realizowanych było ze wsparciem funduszy unijnych z perspektywy finansowej 2007 – 2013. Nie wszystkie jednak zapewniały dostęp do kompleksowego poradnictwa rodzinnego. Wymagane jest poszerzenie spektrum działań i realizacja projektów systemowych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu oraz większa dostępność specjalistycznego poradnictwa rodzinnego (w tym asystenta rodziny), w szczególności w lokalnych, gminnych ośrodkach pomocy społecznej. Ważnym jest tu także zapewnienie wsparcia uczniom o specyficznych potrzebach edukacyjnych w tym uczniom młodszym i niepełnosprawnym (zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, doradztwo edukacyjno-zawodowe)

7

Na ORSG corocznie wydawanych jest przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności ok. 2 tys. orzeczeń o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności. Istotnym zadaniem jest zatem wsparcie integracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych (poprzez m.in.: poradnictwo zawodowe, szkolenia, pobudzanie aktywności społecznej, zajęcia rehabilitacyjno-usprawniające, w szczególności dla dzieci). Zasadniczą kwestią jest stworzenie możliwości aktywnej integracji, poprzez m. in.: likwidację barier architektonicznych, technicznych oraz barier w komunikowaniu się. Szczególnie ważne jest łagodzenie barier architektonicznych w szkołach, gdyż uniemożliwiają one realizację tzw. edukacji włączającej, wskazanej w edukacji dzieci niepełnosprawnych

1.6. Kultura

Kultura jest jednym z podstawowych czynników rozwoju regionu w odniesieniu do kapitału intelektualnego, wyrównywania szans, rozwoju ekonomicznego, w tym szczególnie zwiększenia atrakcyjności jednostek terytorialnych dla wspólnoty terytorialnej oraz inwestorów i turystów¹⁹. Na terenie ORSG nie występuje jednak duża liczba instytucji kultury. Najwięcej jest tu bibliotek (28 placówek wraz z filiami) oraz domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (24 placówki). Poza tym działa jedno muzeum. Brak jest natomiast kina, teatru oraz instytucji muzycznych.

Tabela 25. Zestawienie instytucji kultury w na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Biblioteki i filie	Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	Kina	Muzea z oddziałami	Teatry	Instytucje muzyczne
Bartniczka	3	0	0	0	0	0
Bobrowo	5	2	0	0	0	0
Brodnica g.m.	5	1	0	1	0	0
Brodnica g.w.	2	0	0	0	0	0
Brzozie	1	9	0	0	0	0
Górzno	1	1	0	0	0	0
Jabłonowo Pomorskie	3	1	0	0	0	0
Osiek	1	1	0	0	0	0
Świedziebnia	3	0	0	0	0	0
Zbiczno	4	9	0	0	0	0
ORSG	28	24	0	1	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Instytucje kultury mają szczególne znaczenie dla przekazu wartości kulturowych, istotnych z punktu widzenia funkcjonowania całego społeczeństwa. W tym kontekście ważne jest odpowiednie finansowanie tych instytucji, aby mogły one właściwie realizować powierzoną im misję publiczną²⁰. W związku z tym, pomimo niewielkiej liczby takich instytucji na terenie ORSG, wymagane jest utrzymywanie ich w dobrym stanie technicznym. Wiele z nich prezentuje dość dobry stan techniczny, wiele jednak, w szczególności świetlice wiejskie, wymaga wsparcia w zakresie remontu pomieszczeń i dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Równie ważne jak prawidłowe funkcjonowanie instytucji kultury, jest podjęcie odpowiednich działań mających na celu wsparcie w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego. W tym kontekście szczególnie ważne jest położenie nacisku na właściwe gospodarowanie wszelkimi zasobami materialnymi i niematerialnymi regionu, posiadającymi wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju społecznego i kulturalnego, które należy

¹⁹ Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2007-2013

²⁰ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020

przekazać następnym pokoleniom. Najważniejszymi obiektami zabytkowymi na terenie ORSG są przede wszystkim kościoły, pałace i dworki oraz zespoły pałacowo-dworskie.

Liczbowe zestawienie obiektów dziedzictwa kulturowego jednostek z terenu ORSG, ujętych w rejestrze zabytków nieruchomych przedstawia się następująco:

Tabela 26. Obiekty dziedzictwa kulturowego, ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego
Bartniczka	3
Bobrowo	11
Brodnica g. m.	17
Brodnica g. w.	11
Brzozie	2
Górzno	4
Jabłonowo Pomorskie	8
Osiek	4
Świedziebnia	4
Zbiczno	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu.

W powiecie brodnickim występuje niewielka liczba obiektów kulturowych ujętych w rejestrze zabytków nieruchomych. Stan techniczny większości z nich jest niezadawalający. Zabytki wymagają prac konserwatorskich w celu zachowania lub przywrócenia ich stanu pierwotnego. Diagnozuje się potrzeby w zakresie renowacji zarówno wnętrza obiektów jak i ich elewacji zewnętrznej.

Zestawienie najważniejszych zasobów kulturowych ORSG Powiatu Brodnickiego oraz potrzeby w zakresie zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji obiektów zabytkowych znajdują się w Załączniku nr 8 do Strategii.

Na terenie Powiatu corocznie organizowane są imprezy i wydarzenia kulturalne. Przeważająca część z nich ma charakter gminny i powiatowy. W okresie letnim większość imprez odbywa się w plenerze (na rynku czy stadionie miejskim) natomiast w pozostałej części roku w obiektach krytych (hali widowiskowo-sportowej, domu kultury, świetlicy, szkole). Organizacja większej ilości imprez o skali krajowej czy międzynarodowej stanowi dobrą formę promocji regionu nie tylko w kraju, ale i zagranicą. Promowanie obszaru poprzez wydarzenia o szerokim zasięgu mogłoby wpłynąć na rozwój sektora turystyki w powiecie.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Życie kulturalne mieszkańców ORSG skupia się głównie wokół gminnych ośrodków kultury, świetlic wiejskich oraz gminnych bibliotek, które w głównej mierze są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych. Większość tych wydarzeń ma charakter lokalny i sezonowy (np. dożynki, dni gminy, okolicznościowe festyny itp.). Niemniej jednak organizowane są również imprezy o randze krajowej i międzynarodowej, głównie w Brodnicy
2	Z racji niewielkiej liczby obiektów dziedzictwa kulturowego, ujętych w rejestrze zabytków, szczególnie wymagana jest ich ochrona i zachowanie. Wymagają one bowiem ciągłych inwestycji w zakresie renowacji zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Ponadto w instytucjach kultury brakuje odpowiednio przeszkolonych animatorów kultury

1.7. Obszary problemowe wymagające rewitalizacji

Rewitalizacja jest ważną częścią myślenia o rozwoju miasta czy gminy i powinna stać się kluczowym programem społecznym i gospodarczym w odniesieniu do zidentyfikowanych tam obszarów problemowych. Służy podniesieniu atrakcyjności danego obszaru dla podmiotów gospodarczych i potencjalnych nowych jego mieszkańców, jak również wsparciu rozwoju kapitału społecznego oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych powinna mieć charakter złożony i interdyscyplinarny, dlatego kluczowe jest prowadzenie zintegrowanych, czyli równoległych i wzajemnie uzupełniających się działań w wielu sferach²¹.

Zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach natury społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i funkcjonalnej oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania w kontekście nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i zapewnienia warunków do ich zrównoważonego rozwoju nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji, do opracowania których będą zobowiązane wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, chcące prowadzić procesy rewitalizacyjne.

Programy Rewitalizacji muszą powstać zgodnie z przedmiotowymi wytycznymi, które określają m.in. w jaki sposób należy wyznaczyć obszary problemowe wymagające przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. Poniżej przedstawiono obszary problemowe wskazane przez przedstawicieli JST tworzących ORSG Powiatu Brodnickiego. Jednocześnie należy nadmienić, że ze środków przewidzianych na realizację niniejszej Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno -Gospodarczego będzie finansowana jedynie rewitalizacja obszarów miejskich. Środki na rewitalizację obszarów wiejskich będą przewidziane w ramach realizacji mechanizmu RLKS.

Tabela 27. Obszary problemowe wskazane do rewitalizacji

Jednostka terytorialna	Obszary problemowe	PI
Bartniczka	Na terenie Gminy nie występują obszary szczególnie niekorzystne i wymagające rewitalizacji ze względu na połączenie negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych i materialno-przestrzennych. Rewitalizacji należałoby poddać cały obszar Gminy.	9d
Bobrowo	Rewitalizacji w pierwszej kolejności wymagają tereny popegeerowskie tj. miejscowości: Słoszewy, Bobrowo i Czekanowo. W miejscowościach tych występuje negatywne zjawisko społeczne związane ze znacznym wskaźnikiem ubóstwa. Objęcie ich programem rewitalizacji spowodowałoby poprawę jakości życia mieszkańców oraz podniesienie konkurencyjności tych obszarów.	9d
Brodnica g.m.	Obszar przeznaczony do rewitalizacji obejmuje najprawdopodobniej obszar działań rewitalizacyjnych z lat 2007-2014, to jest centrum miasta, a projektowane tam działania będą stanowiły kontynuację działań z lat poprzednich.	9b
Brodnica g.w.	W gminie Brodnica obszarami takimi są miejscowości, a nawet tylko ich części, w których przed laty funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne tj. Karbowo, Cieleta, Kruszynki. Obszary te, w porównaniu z innymi rejonami Gminy, wyróżniają się negatywnie pod względem bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego, nieumiejętności dostosowania się do nowych uwarunkowań i rzeczywistości	9d

²¹ Krajowa Polityka Miejska (projekt wersja I), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014

	gospodarczej. Występują tu również problemami wynikające z nadużywania alkoholu. Tereny te ponadto (budownictwo wielorodzinne tzw. bloki) obsługiwane są przez urządzenia infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizację itp.) wybudowane kilkadziesiąt lat temu, w złym stanie technicznym, wymagające przeprowadzenia gruntowych remontów lub wymiany na nowe. Występują tu także braki w infrastrukturze społecznej, kulturalnej i rekreacyjnej (np. świetlice, miejsca spotkań).	
Brzozie	Rewitalizacji wymaga cały obszar Gminy Brzozie, ze szczególnym wskazaniem wsi popegeerowskich – Jajkowa oraz pozostałych wsi Wielkie i Małe Leżno, Zembrze, Janówko, Trepki. Obszary te, w porównaniu z innymi rejonami Gminy, wyróżniają się negatywnie pod względem bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego oraz nieumiejętności dostosowania się do nowych uwarunkowań i rzeczywistości gospodarczej. Objęcie ludzi zamieszkujących na tych terenach rewitalizacją społeczną spowodowałoby poprawę jakości ich życia i rozwój tożsamości mieszkańców.	9d
Górzno	Wskazana jest rewitalizacja około 30 % obszaru miasta i gminy Górzno. Jako obszar o najwyższym priorytecie określono teren w granicach centrum miasta Górzna. Obszar ten wyróżnia się spośród otaczającej tkanki miejskiej różnorodnością oraz funkcją o charakterze publicznym. Koncentrują się tu najważniejsze instytucje życia publicznego a mianowicie Urząd Miasta i Gminy, Posterunek Policji, Gminny Ośrodek Kultury, Gminne Przedszkole, Kościół Parafialny, Urząd Pocztowy, Apteka, Liceum Katolickie, Niepubliczny Ośrodek Zdrowia. Większość tych budynków nie spełnia wymogów dla świadczonych usług oraz wygląd zewnętrzny odbiega od wyobrażenia stwierdzającego solidność i estetykę. Jednak rewitalizacji wymaga przede wszystkim rynek miasta oraz park miejski. Wskazany obszar stanowi ściśle centrum życia społecznego, publicznego i gospodarczego zarówno miasta jak i całej gminy. Istniejąca infrastruktura techniczna i społeczna w obrębie rynku wymaga kompleksowych działań rewitalizacyjnych (nieliczna i nieuporządkowana architektonicznie mała infrastruktura, brak odpowiedniej ilości miejsc do krótkiego odpoczynku oraz stylowego oświetlenia, brak amfiteatru, miejsca spotkań integracyjnych – fontanna połączona z placem zabaw). Niezbędne także będzie utworzenie odpowiedniej ilości miejsc parkingowych. Pamiętać należy także o rewitalizacji kościoła Parafialnego pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Górznie, który przylega do rynku i stanowi główny zabytek architektoniczny miasta i gminy.	9b/9d
Jabłonowo Pomorskie	Rewitalizacji wymaga Rynek w Jabłonowie Pomorskim. Wskazany obszar stanowi ściśle centrum życia społecznego, publicznego i gospodarczego miasta oraz całej gminy. Lokalna infrastruktura techniczna i społeczna w ramach Rynku wymaga kompleksowych działań rewitalizacyjnych (nieliczna i chaotyczna mała infrastruktura, brak miejsc do krótkiego odpoczynku, brak stylowego oświetlenia Rynku, brak amfiteatru, placu zabaw itd.). Ponadto planuje się wykonanie ciągów pieszych łączących Rynek z terenem rekreacyjno-sportowym i terenem parkingowym z małą gastronomią, które to mają tworzyć kompleksowy projekt. Powyższy projekt jest komplementarny z rewitalizacją społeczno-gospodarczą na terenie Miasta i Gminy. Ponadto rewitalizacji wymaga również park na ul. Kolejowej w Jabłonowie Pomorskim. Rewitalizacji wymaga również plaża miejska w Nowej Wsi, która w okresie letnim stanowi miejsce licznych spotkań mieszkańców z terenu miasta i gminy oraz przyjezdnych turystów. Poza tym w gminie Jabłonowo Pomorskie obszarami wymagającymi rewitalizacji są miejscowości, w których przed laty funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne. Obszary te, w porównaniu z innymi rejonami Gminy, wyróżniają się negatywnie pod względem bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego, nieumiejętności dostosowania się do nowych uwarunkowań i rzeczywistości gospodarczej. Występują tu również problemami wynikające z nadużywania alkoholu. Objęcie ich programem rewitalizacji spowodowałoby poprawę jakości życia mieszkańców oraz podniesienie konkurencyjności tych obszarów.	9b/9d
Osiek	Brak	9d
Świdziebna	Obszarem wymagającym rewitalizacji jest Świdziebna. Wymagana w tym zakresie jest także odnowa zespołu podworskiego z parkiem z przeznaczeniem na cele historyczno – kulturalne. Działania te wpłynęłyby na rozwój tożsamości mieszkańców i zachowanie dziedzictwa kulturowego, a także pozwoliły na zagospodarowanie i	9d

	wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych.	
Zbiczno	Rewitalizacji wymaga miejscowość Sumówko. W obszarze tym brak jest zagospodarowanej przestrzeni publicznej, brak miejsca do wspólnych spotkań. Mieszkania komunalne zajmują na ogół osoby ubogie, często korzystające pomocy społecznej i niezaradne życiowo. Istnieje tam dwór, dawna szkoła, obecnie funkcjonująca jako budynek komunalny. Obiekt ten znajduje się w bardzo złym stanie technicznym.	9d

*Priorytet inwestycyjny w ramach RPO WKP na lata 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin.

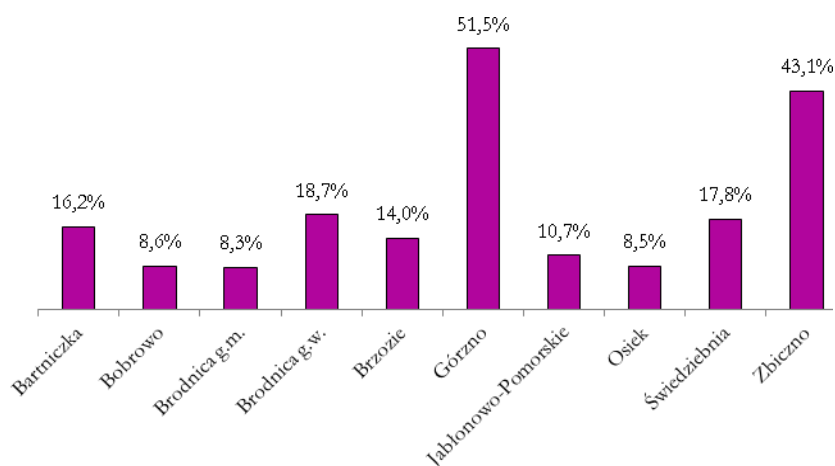
1.8. Środowisko przyrodnicze

Lasy i wody

Teren ORSG w 21,5% pokrywają lasy. Największy udział gruntów leśnych występuje w gminie Górzno (51,5%) oraz Zbiczno (43,1%), gdzie występują liczne rezerваты przyrody i parki krajobrazowe.

Wykres 11. Udział lasów w obszarze gmin ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Pod względem hydrograficznym teren ORSG położony jest w dorzeczu Wisły i jej prawobrzeżnych dopływów: Skrwy, Drwęcy, Osy. Ośią hydrograficzną ORSG jest Drweca – najdłuższy prawobrzeżny dopływ dolnej Wisły. Przez obszar przepływa także Brynica, Górzanka, Pissa, Samionka, Rypienica, Skarlanka, Cichówka, Struga Brodnicka oraz Lutryna.

Na terenie ORSG występuje ponad 100 jezior, które zajmują powierzchnię ponad 2,8 tys. ha. Największymi jeziorami są Bachotek (211 ha), Sośno (188 ha), Płowęż (174,2 ha), Wądryńskie (170,4 ha), Głowińskie (130,5 ha), Zbiczno (128,9 ha), Ciche (110,8 ha), Wysokie Brodno (91,0 ha), Niskie Brodno (87,2 ha) i Leżno Wielkie (86,2 ha). Jeziora pełnią bardzo ważną funkcję ekologiczną i hydrologiczną. Są również podstawą gospodarki turystycznej i rybackiej Powiatu²².

Obszary chronione

Najbardziej wartościowymi obiektami przyrodniczymi położonymi na terenie ORSG są Brodnicki Park Krajobrazowy i Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy. Znajdują się tu też powstałe w latach 1958-2004 rezerваты przyrody. Na terenie Brodnickiego Parku Krajobrazowego zlokalizowany jest Bachotek, Mieliwo, Okonek, Retno, Stręszek, Żurawie Bagno, natomiast na obszarze Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego położony jest Czarny Bryńsk, Jar Brynicy, Ostrowy nad Brynicą,

²² Program Ochrony Środowiska Powiatu Brodnickiego

Szumny Zdrój i Mszar Płociczno. Ponadto na terenie ORSG znajduje się rezerwat Rzeki Drwęca, Jar Gąrdowy Cieleń i Bagno Mostki oraz obszar chronionego krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi.

Szczególnie cenne ze względów naukowych, zabytkowych oraz kulturowych są pomniki przyrody, których na terenie ORSG jest łącznie 95. Największą ich liczbą może się pochwalić gm. Zbiczno, w której znajdują się 22 pomniki przyrody.

Obszary Natura 2000

Obszary Natura 2000 rozmieszczone są na terenie wszystkich gmin ORSG, z wyjątkiem gminy Osiek. Największą powierzchnię zajmują tereny Doliny Drwęcy, która przebiega przez Bartniczkę, Bobrowo, Brzozie, gm. miejską i wiejską Brodnice oraz Zbiczno. Obszar ten jest chroniony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Pozostałymi terenami zaliczanych do kategorii Natura 2000 znajdującymi się na ORSG są Ostoja Lidzbarska, Ostoja Brodnicka, Bagienna Dolina Drwęcy oraz Mszar Płociczno.

Walory turystyczne środowiska

Teren ORSG leży w granicach Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego, Doliny Drwęcy i Pojezierza Brodnickiego. Na jego obszarze znajduje się Brodnicki Park Krajobrazowy oraz Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy. Wyjątkowy krajobraz oraz bogata fauna i flora pozwoliły włączyć tereny Powiatu Brodnickiego do obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Walory estetyczne miejsca podnosi obecność licznych lasów i jezior.

Na obszarze Powiatu znajdują się liczne szlaki turystyczne (piesze, rowerowe, kajakowe, motorowe, pielgrzymkowe) oraz ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne. Do najliczniej uczęszczanych szlaków należą:

- szlak żółty (Toruń – Brodnica – Radomno)
- niebieski (Górzno – Gutowo – Bachotek)
- zielony (Górzno – Tama Brodzka – Łąkorz)
- czerwony (Brodnica – Bobrowo – Płowężek – Łasin)

Szlaki kajakowe to przede wszystkim rzeka Drwęca, na której corocznie odbywa się międzynarodowy spływ kajakowy oraz Skarlanka i Cichówka, jak również Struga Brodnicka i Brynica.

Na terenie Powiatu wyznaczono liczne ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne. Do najbardziej znanych należą:

- „Zarośle” na terenie leśnictwa Zarośle
- „Bachotek” – kajakowa
- „Bobrowiska” w Grzmięcy
- „Grabiny Łąkorz” w leśnictwie Grabiny
- „Szumny Zdrój” w leśnictwie Górzno
- „Retno” w leśnictwie Tegowiec
- „Na bindugę” w leśnictwie Długi Most

Infrastruktura turystyczna obszaru obejmuje bazę noclegową (tj. ośrodki wczasowo-wypoczynkowe, pensjonaty, hotele i gospodarstwa agroturystyczne), obiekty gastronomiczne oraz urządzenia sportowo-rekreacyjne.

Powiat brodnicki leży w zasięgu pojezierza brodnickiego cechującego się dużym potencjałem przyrodniczym. Jego wykorzystanie turystyczne jest różnorodne, brakuje jednak skonkretyzowanego planu na podstawie, którego można by prowadzić zrównoważony rozwój sektora turystyki. Obszar ten jest

ważną częścią gospodarki regionu, a także wyznacznikiem jej konkurencyjności. Wskazanie głównych kierunków rozwoju sektora turystyki umożliwiłoby pełniejsze wykorzystanie walorów przyrodniczych terenu ORSG, a także wpłynęłoby pozytywnie na podniesienie konkurencyjności gospodarki w regionie. W związku z powyższym wskazane byłoby opracowanie programu rozwoju turystyki, który pomógłby aktywizować turystykę i stać się jej ważną gałęzią gospodarki Powiatu Brodnickiego.

Ścieżki rowerowe

Długość ścieżek rowerowych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego jest niewystarczająca. Każdego dnia mieszkańcy terenów podmiejskich dojeżdżają do zakładów pracy, szkół czy zakładów opieki lekarskiej znajdujących się w miastach – Brodnicy, Górznie i Jabłonowie Pomorskim. W celu zwiększenia bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów, a także podróżujących samochodami niezbędna jest budowa ścieżek pieszo-rowerowych biegnących przy trasach głównych dróg dojazdowych do miast. Inwestycje w infrastrukturę rowerową mogą zwiększyć ilość osób przemieszczających się tym środkiem komunikacji. Wpłyne to pozytywnie na środowisko, gdyż zmniejszy się jego zanieczyszczenie. Powstanie szlaków pieszych i rowerowych spowoduje także rozwój turystyki na obszarze Powiatu Brodnickiego.

Wszystkie Gminy ORSG zidentyfikowały potrzeby w zakresie budowy nowych ścieżek rowerowych. **Szczegółowo zostały one opisane w Załączniku nr 12 do Strategii.**

Tabela 28. Długość ścieżek rowerowych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2015 r.

Jednostka terytorialna	Długość ścieżek rowerowych w km
Bartniczka	0
Bobrowo	0
Brodnica g.m.	3,9
Brodnica g.w.	0
Brzozie	0
Górzno	0
Jabłonowo Pomorskie	0
Osiek	0
Świedziebnia	0
Zbiczno	1,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin.

Edukacja ekologiczna

Na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego edukacja ekologiczna prowadzona jest za pośrednictwem:

- Centrum Edukacji Ekologicznej w Brodnicy – można tam obejrzeć, wraz z przewodnikiem, wystawę, której celem jest ukazanie miejsca człowieka jako gatunku dominującego w szeroko rozumianym środowisku przyrodniczym oraz roli rozwoju cywilizacyjnego w charakterze eksploatacji środowiska
- Brodnickie Towarzystwo Przyrodnicze (BTP) – jest organizacją pozarządową, dobrowolnym zrzeszeniem, skupiającym ludzi, których podstawowym celem jest badanie i ochrona zasobów przyrodniczych, propagowanie idei ochrony środowiska naturalnego oraz rozwijanie świadomości ekologicznej społeczeństwa w regionie. BTP jest organizatorem zajęć edukacyjnych, rajdów, zawodów rowerowych, spływów kajakowych dla młodzieży

- Biura Ochrony Środowiska w Urzędzie Miasta w Brodnicy – corocznie przeprowadza szereg działań o charakterze ekologicznym, w tym m. in. organizuje konkursy o tematyce ekologicznej, skierowane głównie do dzieci i młodzieży z placówek oświatowych z terenu miasta
- Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy – prowadzona jest tam edukacja przyrodnicza i ekologiczna dzieci, młodzieży oraz dorosłych. W parku utworzono sieć ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych. Dysponuje on profesjonalnymi opracowaniami metodycznymi oraz fachową kadłą. Ośrodek Edukacji Przyrodniczej „Ekoczar” w Czarnym Bryńsku umożliwia prowadzenie zajęć zarówno w jego siedzibie jak i w terenie. W celu usprawnienia prowadzonych działań z zakresu edukacji ekologicznej wskazane byłaby rozbudowa zaplecza dydaktycznego oraz bazy noclegowej ośrodka
- Ścieżek edukacyjno-przyrodniczych na terenie Gminy Górzno – „Szumny Zdrój”, „Do rezerwatu Czarny Bryńsk”, „Do Dębu Rzeczypospolitej”, „Wilczelyko”, „Źródła Brynicy”, „Wokół Jeziora Górzno”
- Gminnych domów kultury
- Szkół, które często współpracują, w zakresie edukacji ekologicznej z urzędami gmin

W celu podnoszenia świadomości społeczeństwa na temat ochrony przyrody w gminach organizuje się następujące przedsięwzięcia:

- coroczne akcje „sprzątanie świata”
- zbiorki odpadów wielkogabarytowych
- selektywną zbiórkę odpadów
- wydanie ulotek informacyjnych związanych ze zmianą ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	ORSG Powiatu Brodnickiego jest atrakcyjnym regionem turystycznym posiadającym ciekawą ofertę rekreacyjną. Główne walory przyrodnicze, na bazie których można rozwijać ofertę turystyczną obszaru, skupiają się przede wszystkim wokół Brodnickiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego oraz kilkunastu rezerwatów przyrody. Istniejący potencjał regionu należy wobec powyższego rozwijać poprzez inwestycje w odpowiednią infrastrukturę turystyczno-wypoczynkową
2	Długość ścieżek rowerowych przebiegających przez ORSG jest niewystarczająca. Każdego dnia mieszkańcy terenów podmiejskich dojeżdżają do zakładów pracy, szkół czy zakładów opieki lekarskiej mieszczących się w miastach ORSG Powiatu Brodnickiego. W celu zwiększenia bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów, a także podróżujących samochodami niezbędna jest dalsza budowa ścieżek pieszo-rowerowych biegnących przede wszystkim przy trasach głównych dróg dojazdowych do miast. Budowa ścieżek rowerowych może ponadto wpłynąć na zwiększenie liczby osób przemieszczających się rowerem. Wpłynęłoby to pozytywnie na środowisko, ze względu na redukcję emisji zanieczyszczeń. Położenie ścieżek rowerowych w ciągu szlaków turystycznych przyczyni się również do rozwoju turystyki. Należy pamiętać także o budowie chodników, które w istotny sposób wpłyną na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców Powiatu
3	Edukacyjne działania prośrodowiskowe w Powiecie Brodnickim skierowane są do dzieci, młodzieży i dorosłych. Wśród form edukacji ekologicznej realizowanych na obszarze wyróżnić można m.in. wystawy, rajdy rowerowe, spływy kajakowe, ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne, zajęcia edukacyjne, akcja sprzątania, zbiorki i sortowania odpadów. Ofertę w zakresie edukacji ekologicznej należy konsekwentnie poszerzać, gdyż znaczna część mieszkańców obszaru nie widzi korzyści płynących z segregacji odpadów i likwidacji nielegalnych wysypisk śmieci

4

Ze względu na obecność obszarów chronionych i obszarów Natura 2000, należałoby rozwijać i wspierać ośrodki edukacji ekologicznej w szczególności poprzez rozbudowę zaplecza dydaktycznego. Wskazano by utworzenie Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Czarnym Bryńsku

1.9. Infrastruktura techniczna

Gospodarka wodno-ściekowa

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020 główne wyzwania i potrzeby województwa odnośnie organizacji gospodarki wodno – ściekowej sprowadzają się do ograniczenia negatywnego oddziaływania ścieków komunalnych na jakość wód, poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej i budowę nowoczesnych oczyszczalni ścieków oraz modernizację istniejących oczyszczalni.

Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w granicach ORSG wyniósł w 2013 r. 56,5% i był wyższy niż w roku 2008 o 3,9%. Najlepszym skanalizowaniem charakteryzuje się gmina miejska Brodnica, gdzie z sieci korzysta 89,7% osób. W większości gmin procent mieszkańców użytkujących sieć kanalizacyjną jest bardzo niski i kształtuje się na poziomie 20%-30%. Na terenach, na których rozbudowa sieci kanalizacyjnej jest niezasadna rozwijany jest system przydomowych oczyszczalni ścieków.

W 2013 r. z sieci wodociągowej korzystało 87,2% mieszkańców ORSG. Najlepiej zaopatrzeni w wodę byli mieszkańcy gminy miejskiej i wiejskiej Brodnica, na tym terenie odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej przekroczył 90,0%. Łączna długość sieci na terenie ORSG wynosiła 1433,1 km.

Tabela 29. Korzystający z sieci wodnej i kanalizacyjnej oraz długość sieci na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Korzystający z sieci				długość czynnej sieci wodociągowej	długość czynnej sieci kanalizacyjnej
	wodociągowej		kanalizacyjnej			
	2009	2013	2009	2013	2013	2013
	%	%	%	%	km	km
Bartniczka	78,4	79,2	46,7	47,6	130,7	26,2
Bobrowo	85,2	85,2	23,8	28,6	220,9	81,5
Brodnica g.m.	95,3	95,6	89,2	89,7	106,2	123,9
Brodnica g.w.	90,8	91,7	26,4	32,2	173,3	57,7
Brzozie	74,8	76,6	11,2	26,3	118,3	32,2
Górzno	77,3	77,8	36,3	39,6	101,7	25,9
Jabłonowo Pomorskie	82,0	83,9	45,6	56,5	178,2	43,0
Osiek	82,7	85,6	28,3	38,1	135,0	19,5
Świedziebnia	66,4	67,7	19,1	20,1	178,3	10,8
Zbiczno	83,8	86,5	33,7	36,0	90,5	37,7
ORSG	86,2	87,2	52,6	56,5	1 433,1	458,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. Aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK).

Program ten zawiera wykaz aglomeracji o Równoważnej Liczbie Mieszkańców RLM > 2 000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach.

Zgodnie z KPOŚK na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego znajduje się jedna aglomeracja – Brodnica, w skład której wchodzi gminy: m. Brodnica, gm. Brodnica, gm. Zbiczno, gm. Bobrowo. W aglomeracji powyżej 10 tys. RLM, którą jest Brodnica, na podstawie linii demarkacyjnej projekty dotyczące gospodarki wodno-ściekowej mogą uzyskać wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, poziom krajowy, na podstawie listy potrzeb inwestycyjnych w oparciu o KPOŚK. Inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na terenach nie objętych aglomeracją będzie wspierał Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Poniższa tabela przedstawia wykaz aglomeracji z ORSG Powiatu Brodnickiego, ujętych w KPOŚK.

Tabela 30. Aglomeracje z terenu ORSG ujęte w KPOŚK

Nazwa aglomeracji	RLMa*	RLMrz**	Nazwa oczyszczalni
Brodnica	71 500	74 629	Brodnica

* RLMa – RLM z aglomeracji zgodnie z rozporządzeniem ustanawiającym aglomerację

**RLMrz – RLM rzeczywiste - rzeczywista równoważna liczba mieszkańców obliczona na podstawie sumy: liczby mieszkańców aglomeracji, wartości RLM pochodzącej od osób czasowo przebywających na terenie aglomeracji (zarejestrowane miejsca noclegowe) oraz wartości RLM pochodzącej z przemysłu występującego na obszarze aglomeracji

Źródło: Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

W 2013 r. na terenie ORSG odprowadzono 129 000 m³ ścieków, z czego 69,8% trafiło siecią kanalizacyjną do oczyszczalni ścieków, natomiast pozostała część wpłynęła bezpośrednio do wód lub ziemi²³.

Tabela 31. Komunalne oczyszczalnie ścieków na terenie OSGR Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Oczyszczalnia	Q Recz [tys. m ³ /r]	Zlewnia lub odbiornik ścieków
Bartniczka (Grążawy)	81	Pissa
Brodnica g.m.	1 922	Drwęca
Brzozie – ocz. w Jajkowie	24	Drwęca
Górzno	191	Str. Górznianka
Jabłonowo Pomorskie	423	Lutryna
Osiek	33	Rypienica
Świedziebnia	34	Pissa

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r.

²³ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r.

Na terenie Powiatu istnieje potrzeba modernizacji i rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej, gdyż ok 30% ścieków wytwarzanych na obszarze trafia bezpośrednio do środowiska. Wynika to przede wszystkim z niskiego poziomu skanalizowania części Powiatu, gdzie budowa sieci jest technicznie lub ekonomicznie niezasadna. Na tych obszarach należy konsekwentnie rozwijać sieć przydomowych oczyszczalni ścieków. Wszystkie gminy z terenu ORSG w mniejszym lub większym stopniu zidentyfikowały potrzeby w zakresie ich budowy.

Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami wyzwaniem, jakie stawia sobie województwo na najbliższe lata jest zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów, wykorzystanie właściwości materiałowych i energetycznych odpadów, zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych poprzez składowanie.

Teren ORSG wchodzi w skład dwóch regionów gospodarki odpadami komunalnymi. Do Regionu 2 Chelmińsko-Wąbrzeskiego zaliczono gm. Bobrowo, m. i gm. Jabłonowo Pomorskie, gm. Zbiczno. W skład Regionu 3 Lipnowsko-Rypińskiego weszły pozostałe gminy ORSG – gm. Bartniczka, m. i gm. Brodnica, gm. Brzozie, m. i gm. Górzno, gm. Osiek i gm. Świdziebnia.

Na terenie Powiatu Brodnickiego funkcjonują obecnie 2 składowiska odpadów komunalnych: miejskie w Brodnicy, gminne w Łapinożu, gm. Osiek. Istnieje również zamknięte (nieczynne) składowisko w Miesiączkowie, gm. Górzno przewidziane do rekultywacji. Odpady komunalne unieszkodliwiane są na dwóch wyżej wymienionych składowiskach oraz na składowisku w Niedźwiedziu (powiat wąbrzeski) i w Puszczy Miejskiej (powiat rypiński).

W ramach rozwoju systemu gospodarki odpadami na terenie ORSG planuje się następujące inwestycje:

- Rekultywację Składowiska Odpadów innych niż Niebezpieczne i Obojętne zlokalizowanego w Brodnicy
- Budowę Stacji przeładunkowej odpadów komunalnych w Brodnicy, na składowisku miejskim
- Budowę Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Brodnicy

W 2013 r. wielkość odpadów z gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca ORSG Powiatu Brodnickiego wynosiła 120 kg.

Tabela 32. Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Odpady w kg
Bartniczka	83,3
Bobrowo	97,2
Brodnica g.m.	192,8
Brodnica g.w.	51,6
Brzozie	43,8
Górzno	52,3
Jabłonowo Pomorskie	106,9
Osiek	54,1
Świdziebnia	64,5
Zbiczno	116,7
ORSG	120,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sieć gazowa

Na terenie ORSG długość sieci gazowej wynosi 66 400 m. Do gazu sieciowego posiada dostęp niewielu mieszkańców, korzysta z niego jedynie 2,4% ludności miasta Brodnicy. Pozostali mieszkańcy ORSG używają gazu propan-butan dostarczanego w butlach.

Większość gmin położonych na terenie ORSG jest niezgazyfikowana. Największe zainteresowanie gazem, w szczególności jako źródłem energii cieplnej, można zauważyć w mieście Brodnicy oraz na terenach podmiejskich, gdzie intensywnie rozwija się budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne. W gminie Osiek dobiegają końca prace nad budową sieci gazowej wysokiego ciśnienia. Natomiast w gminie Brzozie planuje się podłączać budynki użyteczności publicznej do istniejącego gazociągu. Mieszkańcy pozostałych gmin nie wykazują zainteresowania podłączeniem do sieci gazowej.

Barierami dla rozwoju gazyfikacji na ORSG Powiatu Brodnickiego są m.in.:

- wysokie koszty inwestycyjne
- ekonomiczna nieopłacalność inwestycji na rozproszonych terenach wiejskich
- niedostateczna ilość środków finansowych w gminie i zakładach gazowniczych na realizację gazyfikacji gmin

Sieć energetyczna

Teren ORSG zaopatrywany jest w energię elektryczną z ogólnokrajowego systemu elektroenergetycznego, poprzez system sieci przesyłowych i rozdzielczych wysokiego i średniego napięcia. Sieć rozdzielcza zaopatrująca bezpośrednich odbiorców rozwinięta jest na poziomie odpowiadającym bieżącym potrzebom.

W latach 2009-2013 liczba odbiorców energii elektrycznej wzrosła o 4,9%. W tym samym czasie zużycie energii zmalało o 1,6%. W 2013 r. gospodarstwa domowe zużyły 60 738 MWh energii elektrycznej.

Tabela 33. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

	2009	2010	2011	2012	2013
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu (gosp. dom.)	24 290	24 499	24 780	24 897	25 472
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu w MWh	61 726	63 765	62 857	64 818	60 738
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca w kWh	816,8	823,4	809,4	833,0	778,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Część sieci elektroenergetycznej na terenie ORSG jest w słabym stanie technicznym, wymaga wymiany bądź modernizacji.

Infrastruktura transportowa

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren ORSG należy droga krajowa nr 15 (Trzebnica - Gniezno - Toruń - Brodnica - Ostróda). Skomunikowanie ORSG z regionem zapewniają drogi wojewódzkie – nr 544 (Brodnica - Lidzbark 541 - Działdowo 542 - Mława 7 - Przasnysz 57 - Ostrołęka), nr 560 (Brodnica - Rypin - Sierpc 10 - Bielsk 60), nr 543 (Paparzyn 55 - Radzyń Chelmiński 534 - Jabłonowo Pomorskie - Tywola 15). Uzupełnieniem sieci drogowej są drogi powiatowe i gminne.

Przez teren ORSG Powiatu Brodnickiego nie przebiegają drogi lokalne (gminne i powiatowe) zapewniające bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi czy miastami regionalnymi i subregionalnymi.

Tabela 34. Długość dróg na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego

Jednostka terytorialna	Długość dróg w km			
	Drogi krajowe	Drogi wojewódzkie	Drogi powiatowe	Drogi gminne
Bartniczka	0	15	31	102
Bobrowo	5	10	63	130
Brodnica g.m.	6	7	7	89
Brodnica g.w.	15	b.d.	b.d.	227
Brzozie	13	0	65	113
Górzno	0	0	31	152
Jabłonowo Pomorskie	0	12	53	152
Osiek	0	10	26	96
Świedziebna	0	0	46	102
Zbiczno	0	0	63	208
ORSG	39	54	385	1 371

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin.

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego posiada niewystarczającą sieć drogową co przekłada się na jego słabe skomunikowanie z regionem, a także krajem. Konieczne jest lepsze zintegrowanie komunikacyjne terenu z największymi miastami województwa – Bydgoszczą i Toruniem. Problem widoczny jest nie tylko jeśli chodzi o braki w infrastrukturze transportowej, poprawy wymaga również stan techniczny istniejących dróg, rozpoczynając od drogi krajowej DK15, przez drogę wojewódzką nr 544 na odcinku Brodnica-Działdowo oraz znaczną część dróg powiatowych i gminnych.

W trakcie jest budowa obwodnicy miasta Brodnicy, mająca na celu usprawnienie przejazdu drogą krajową nr 15 oraz wyprowadzenie ruchu, w tym ciężarowego, poza obszar intensywnego zabudowania.

Właściwie wszystkie samorządy zgłaszają potrzeby w zakresie modernizacji dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Część z nich zostało przebudowanych ze środków unijnych w poprzednich okresach programowania, jednak stopień przeprowadzonych inwestycji w tym zakresie nie jest wystarczający, jednostki samorządu terytorialnego nadal identyfikują liczne potrzeby remontów dróg.

Numery oraz nazwy odcinków dróg powiatowych i gminnych wymagających rozbudowy/ przebudowy/ modernizacji znajdują się w załączniku nr 16 do Strategii.

Ponadto samorządy zgłaszają zapotrzebowanie na wymianę istniejącego oświetlenia ulicznego na energooszczędne. Na terenie gminy Zbiczno zamontowane są 92 lampy rtęciowe wymagające modernizacji. W gminie Bobrowo planuje się zastąpić istniejące oświetlenie 190 lampami hybrydowymi. Władze widzą korzyści płynące z wykorzystywania instalacji energooszczędnych, które będą miały przełożenie nie tylko na wymierne korzyści finansowe, ale ich wprowadzenie wpłynie także m. in. na zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców (poprawa widoczności po zmroku) oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej. W części gmin powiatu brodnickiego zamontowano już lampy solarne wykorzystujące odnawialną energię słońca.

Transport publiczny

Transport publiczny na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego realizowany jest przez komunikację autobusową oraz transport kolejowy.

Jedynym miastem Powiatu oferującym miejski transport zbiorowy jest Brodnica. Składa się on z 5 linii autobusowych: 1, 2, 3, 4, 5. Obsługuje je Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. Tabor komunikacji miejskiej liczy 10 pojazdów. Autobusy, ze względu na swój wiek, nie są w najlepszym stanie technicznym. Wymagają bieżących remontów i napraw. W celu poprawy bezpieczeństwa oraz zwiększenia komfortu jazdy pasażerów należałoby zakupić nowe pojazdy. Ekologiczne oraz energooszczędne autobusy zmniejszyłyby zanieczyszczenie środowiska, a także pozwoliłyby obniżyć koszty eksploatacji pojazdów. W Brodnicy zdiagnozowano także potrzeby w zakresie budowy i uruchomienia inteligentnego systemu zarządzania parkingami.

Na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego usługi w zakresie międzygminnego transportu publicznego świadczy Kujawsko-Pomorski Transport Samochodowy w S. A. O/Brodnica.

Główny węzeł kolejowy znajduje się na terenie miasta Jabłonowo Pomorskie, przez które biegnie linia nr 353 o znaczeniu państwowym: Poznań – Toruń – Jabłonowo Pomorskie – Iława – Olsztyn – Białystok oraz linia lokalna nr 208: Laskowice – Grudziądz – Jabłonowo Pomorskie – Brodnica – Działdowo. Przez teren ORSG przebiega także linia nr 33: Kutno – Płock – Sierpc – Rypin – Brodnica.

W Powiecie jedyny czynny dworzec kolejowy znajduje się w Jabłonowie Pomorskim²⁴. Nieczynne stacje kolejowe położone są w mieście Brodnicy, Radoszkach (gm. Bartniczka), Tamie Brodzkiej (gm. Brodnica) i Buku Pomorskim (gm. Jabłonowo Pomorskie).

Transport publiczny na terenie ORSG nie jest zbyt dobrze rozwinięty, co wpływa niekorzystnie na jego zintegrowanie z największymi miastami regionu. Brakuje szybkich i dogodnych połączeń z głównymi ośrodkami regionu. Największy problem sprawia to osobom dojeżdżającym do pracy i szkoły, które na co dzień odczuwają związane z tym niedogodności oraz osobom starszym i niepełnosprawnym chcącym skorzystać z usług jednostek świadczących specjalistyczną opiekę zdrowotną.

Infrastruktura teleinformatyczna

Spśród 232 miejscowości znajdujących się na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego, 47 posiada dostęp do sieci światłowodowych. Odsetek pokrycia powierzchni Powiatu siecią światłowodową wynosi 20% i jest wyższy niż wskaźnik dla województwa (14%) i kraju (16%).

Tabela 35. Pokrycie Powiatu Brodnickiego infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi
Bartniczka	23	3	14	9	17
Bobrowo	32	4	26	6	31
Brodnica g.m.	1	1	1	1	1
Brodnica g.w.	33	22	11	26	5
Brzozie	19	3	13	6	14
Górzno	27	2	12	6	2

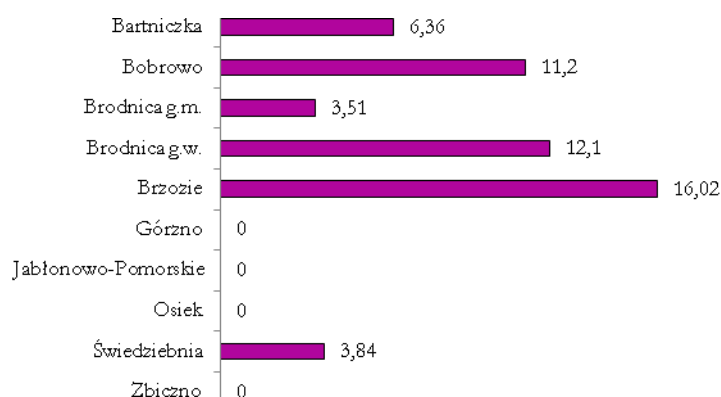
²⁴ pkpsa.pl, Dworce czynne - stan na 2015.03.31

Jabłonowo-Pomorskie	20	4	18	11	19
Osiek	23	2	16	9	17
Świedziebnia	21	2	19	11	19
Zbiczno	34	4	18	6	31
ORSG	232	47	148	91	156
Kujawsko-Pomorskie	3 754	512	2 821	1 416	3 343
Polska	55 049	9 065	40 096	18 615	49 419

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

Z ankiety dotyczącej zapotrzebowania użytkowników na usługę Internetu szerokopasmowego przeprowadzonej przez Urząd Komunikacji Elektronicznej wynika, że średnia liczba zgłoszeń o braku dostępu do Internetu z całego ORSG w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców wyniosła 4,76 i jest wyższa niż wskaźnik dla województwa – 2,56. Największe zapotrzebowanie na Internet występuje w gm. Brzozie, gm. wiejskiej Brodnica oraz gm. Bobrowo. Brak powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu stanowi utrudnienie dla mieszkańców Powiatu, ograniczając przy tym rozwój społeczno-gospodarczy obszaru. Jest on szczególnie ważny dla szkół, gdyż warunkuje realizację programów związanych z rozwojem informatyzacji szkół oraz wykorzystania sprzętu multimedialnego do prowadzenia zajęć. Dostęp do szerokopasmowego Internetu jest podstawowym czynnikiem warunkującym rozwój sektora przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu.

Wykres 12. Zgłoszone zapotrzebowanie na Internet stacjonarny na 10 000 mieszkańców na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

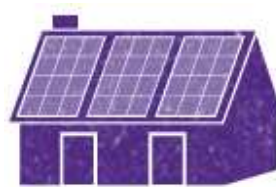
Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Stopień zwodociągowania obszaru jest zbliżony do średniej dla województwa i kraju. Prawie 90% mieszkańców powiatu posiada dostęp do sieci wodociągowej. Dużo gorzej przedstawia się sytuacja odnośnie stopnia skanalizowania terenu. Jednakże znaczna część obszaru posiada zabudowę rozproszoną, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie i ekonomicznie niezasadna. Aktualnie istnieją duże potrzeby w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej oraz budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Natomiast sieć wodociągowa, oczyszczalnie i stacje uzdatniania wody wymagają przede wszystkim bieżących napraw i konserwacji. W ramach finansowania tych inwestycji z RPO dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Wynika

	z niego, że na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego znajduje się jedna aglomeracja – Brodnica, w skład której wchodzi gminy: m. Brodnica, gm. Brodnica, gm. Zbiczno, gm. Bobrowo. W aglomeracji powyżej 10 tys. RLM, którą jest Brodnica, na podstawie linii demarkacyjnej projekty dotyczące gospodarki wodno-ściekowej mogą uzyskać wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, poziom krajowy, na podstawie listy potrzeb inwestycyjnych w oparciu o KPOŚK. Inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na terenach nie objętych aglomeracją będzie wspierał Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
2	System gospodarki odpadami został przeorganizowany na mocy przepisów ustawy z 2011 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Obecnie główne problemy w tym zakresie to ciągle niewystarczający stopień selektywnej zbiórki odpadów, co jest przede wszystkim wynikiem niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców. Dlatego należy prowadzić programy edukacyjne przedstawiające korzyści płynące z segregowania odpadów
3	Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego charakteryzuje się bardzo niskim stopniem gazyfikacji. Jedynie część mieszkańców miasta Brodnicy korzysta z gazu sieciowego, reszta gospodarstw domowych używa gazu propan-butan dostarczanego w butlach
4	Problem stanowi słaba dostępność obszaru zarówno w relacjach zewnętrznych jak i wewnętrznych – zbyt niska gęstość sieci drogowej. Zarówno drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe jak i gminne są w złym stanie technicznym – wymagają przebudowy oraz modernizacji
5	W celu poprawy bezpieczeństwa, podniesienia jakości środowiska oraz zmniejszenia kosztów, samorządy na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego widzą potrzeby w zakresie m.in. wprowadzenia energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Jedną z barier i problemem w zakresie realizacji tego typu działań są kwestie własnościowe infrastruktury energetycznej i brak zgody na wymianę oświetlenia ze strony operatora sieci
6	Transport publiczny na terenie ORSG nie jest zbyt dobrze rozwinięty. Brakuje szybkich i dogodnych połączeń międzygminnych oraz tych łączących Powiat z głównymi ośrodkami województwa. Jedynym miastem obszaru oferującym miejski transport zbiorowy jest Brodnica. Głównymi potrzebami jakie zdiagnozowano w zakresie komunikacji miejskiej są: modernizacja taboru oraz budowa i uruchomienia inteligentnego systemu zarządzania parkingami
7	Brak dostępu do szerokopasmowego Internetu stanowi barierę rozwoju dla wszystkich podmiotów działających na ORSG Powiatu Brodnickiego. Upowszechnienie dostępu do szybkiego Internetu przelożyłoby się na szereg korzyści dla obywateli, administracji czy szkół. Ponadto jest on szczególnie ważny dla sektora gospodarki, gdyż w znacznym stopniu determinuje rozwój przedsiębiorstw

1.10. Efektywność energetyczna

Podjęcie działań na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej wynika z polityki klimatycznej Unii Europejskiej wyrażonej w pakiecie klimatyczno-energetycznym, którego założenia obejmują redukcję gazów cieplarnianych, wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w zużyciu energii finalnej oraz wzrost efektywności energetycznej.

Efektywność energetyczna i energia odnawialna są uznawane za filary zrównoważonej polityki energetycznej. Działania służące poprawie efektywności energetycznej mają na celu ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, a także zmniejszenie światowego zapotrzebowania na energię. W związku z tym już na poziomie lokalnym należy dążyć do tego, aby w jak największym stopniu realizować projekty przyczyniające się do oszczędności energii. W tym celu wszystkie gminy ORSG powinny dysponować planami działań nakierowanymi na ograniczenie emisji CO₂ do atmosfery oraz wzrost efektywności energetycznej, wyrażonymi w planach gospodarki niskoemisyjnej. Plany te swoimi działaniami powinny obejmować cały obszar gminy: sektor publiczny, budynki mieszkalne, przedsiębiorstwa oraz transport.

Wzorcową rolę w zakresie działań prowadzących do poprawy efektywności energetycznej pełnić powinien sektor publiczny. Większość gmin z terenu ORSG w aspekcie tym, ze względu na znaczne koszty, realizowała jedynie pojedyncze inwestycje związane głównie z termomodernizacją gminnych obiektów użyteczności publicznej w szczególności szkół, siedzib urzędów gmin oraz świetlic. W większości gmin nie jest również wykorzystywana energia pochodząca ze źródeł odnawialnych. Stwierdza się zatem duże potrzeby związane z modernizacją energetyczną budynków gminnych. Jednocześnie wszystkie gminy z terenu ORSG zgłaszają zapotrzebowanie i deklarują chęci prowadzenia takich działań na szerszą skalę.

Wskazuje się również na potrzebę podjęcia działań edukacyjnych i motywujących dla lokalnej społeczności nakierowanych na zmianę źródła ciepła na bardziej ekologiczne. Sektor mieszkalnictwa na obszarze ORSG ma zasadnicze znaczenie, ponieważ większość zabudowy stanowi zabudowa jednorodzinna z indywidualnymi systemami grzewczymi, w zdecydowanej większości piecem węglowym, emitującym do atmosfery najwięcej dwutlenku węgla. Ciepło sieciowe występuje tu w niewielkim zakresie.

Wśród zanieczyszczeń emitowanych z indywidualnych palenisk domowych oraz małych lokalnych kotłowni opalanych węglem znajdują się powszechnie znane podstawowe zanieczyszczenia energetyczne: pyły, dwutlenek węgla, dwutlenek siarki i tlenki azotu, ale również mniej znane opinii społecznej wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, w tym benzo-a-piren, który jest związkiem o udowodnionym działaniu rakotwórczym. Ponadto często się zdarza, że w paleniskach domowych spalane są odpady, takie jak butelki i opakowania z mas plastycznych, ścinki gumowe, folie itp. powodujące emisję węglowodorów, jak również innych związków zanieczyszczających powietrze.

Na podstawie rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko - pomorskim za rok 2013 zaliczono cały jego obszar do niekorzystnej klasy C: trzy strefy („aglomeracja bydgoska”, „miasto Włocławek” i „strefa kujawsko-pomorska” z Powiatem Brodnickim) ze względu na 2 zanieczyszczenia (pył zawieszony PM₁₀, benzo(a)piren) oraz jedna strefa („miasto Toruń”) ze względu na

1 zanieczyszczenie - pył zawieszony PM10. Dla stref tych wymagane jest sporządzanie programu ochrony powietrza²⁵.

Tabela 36. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Emisja zanieczyszczeń Mg/rok		Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w %		Emisja zanieczyszczeń na 1 mieszkańca Mg/1 mieszk.	Emisja zanieczyszczeń na 1 km ² Mg/1 km ²
	Pyłowych	Gazowych				
			Pyłowe	Gazowe		
ORSG	30	35 298	89	0	0,5	34,0
Kujawsko-Pomorskie	3 384	7 938 915	99,3	36,3	3,8	441,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 37. Emisja energetyczna zanieczyszczeń z terenu ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.

Obszar	Emisja z podmiotów, które podały ich wielkość tona/rok						Zużycie paliwa z pozostałych podmiotów, które nie podały wielkości emisji		
	SO ₂	NO ₂	CO	CO ₂	Pyły ze spalania paliw	Pyły pozostałe	Węgiel kamienny (Mg)	Gaz ziemny (dm ³)	Olej opałowy (Mg)
ORSG	107,9	58,1	87,1	45 851,1	59,6	3,6	2 685,3	1 238,6	1 463,9
Kujawsko-Pomorskie	8 107,9	3 776,9	2 366,4	2 280 774	1 590,3	49,5	50 965,7	72 103,4	26 145,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r., WIOŚ w Bydgoszczy.

Działania gmin z terenu ORSG, w obszarze zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych do atmosfery i poprawy jakości powietrza, skupiać powinny się przede wszystkim na zadaniach inwestycyjnych dotyczących modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz w równie dużym stopniu na zadaniach nieinwestycyjnych związanych z promowaniem gospodarki niskoemisyjnej wśród mieszkańców i przedsiębiorstw.

Zestawienie najważniejszych obiektów użyteczności publicznej wymagających modernizacji energetycznej oraz stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gminach ORSG przedstawiono w Załączniku nr 15 do Strategii.

Plany Gospodarki Niskoemisyjnej

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020, realizacja jakichkolwiek działań wpisujących się w zakres Priorytetów Inwestycyjnych 4c i 4e musi wynikać z planów gospodarki niskoemisyjnej dla danego obszaru.

Poniższa tabela zawiera zestawienie informacji o stanie przygotowania takich planów przez poszczególne gminy Powiatu Brodnickiego.

Tabela 38. Plany Gospodarki Niskoemisyjnej poszczególnych gmin Powiatu Brodnickiego

²⁵ Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r., WIOŚ w Bydgoszczy, s. 9

Jednostka terytorialna	Odwolanie do Planu Gospodarki Niskoemisyjnej
Bartniczka	Gmina Bartniczka jest w trakcie opracowywania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. Planowane zakończenie – sierpień 2015 r.
Bobrowo	Gmina Bobrowo jest w trakcie opracowywania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej
Brodnica g.m.	Gmina posiada Plan Gospodarki Niskoemisyjnej
Brodnica g.w.	Gmina Brodnica jest obecnie w trakcie opracowywania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. Zakończenie prac związanych z opracowaniem planowane jest do końca sierpnia 2015 r.
Brzozie	Gmina Brzozie jest w trakcie opracowywania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej
Górzno	Gmina planuje opracować Plan Gospodarki Niskoemisyjnej
Jabłonowo-Pomorskie	Gmina planuje opracować Plan Gospodarki Niskoemisyjnej
Osiek	Gmina planuje opracować Plan Gospodarki Niskoemisyjnej
Świdziebnia	W Gminie Świdziebnia planuje się opracować Plan Gospodarki Niskoemisyjnej
Zbiczno	W Gminie Zbiczno planuje się opracować Plan Gospodarki Niskoemisyjnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Obszar ORSG w porównaniu do innych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w aspekcie emisji gazów (SO ₂ , NO ₂ , CO) i pyłów do atmosfery notuje wartości średnie lub niższe. Jego udział w emisji wszystkich zanieczyszczeń emitowanych w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r. wynosił: dla gazów SO ₂ , NO ₂ , CO, CO ₂ – średnio 2,14%, dla pyłów – 3,85% (dotyczy wielkości emisji z podmiotów, które podały ich wielkość)
2	Działania gmin z terenu ORSG, w obszarze zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych do atmosfery i poprawy jakości powietrza, skupiać powinny się przede wszystkim na zadaniach inwestycyjnych dotyczących modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz w równie dużym stopniu na zadaniach nieinwestycyjnych związanych z promowaniem gospodarki niskoemisyjnej wśród mieszkańców i przedsiębiorstw
3	W ostatnich latach na terenie ORSG poczyniono wiele inwestycji w zakresie modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej. Przede wszystkim dokonano wymiany stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenia ścian, bądź wymiany źródła ciepła. Ze względu na wysokie koszty, inwestycje te nie były realizowane kompleksowo (w pierwszej kolejności realizowano te, które wymagały natychmiastowej interwencji). W związku z tym, wiele budynków wymaga jeszcze dalszych działań modernizacyjnych. Większa część budynków samorządowych nie została jednak objęta żadnymi działaniami w tym zakresie. Natomiast w odniesieniu do budynków wielorodzinnych w ostatnich latach nie poczyniono większych inwestycji w zakresie modernizacji energetycznej, w związku z czym znaczna ich liczba wymaga przeprowadzenia tego typu działań. Dotyczy to przede wszystkim miast obszaru
4	Podczas planowania inwestycji modernizacyjnych, należałoby zwrócić uwagę na większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Do tej pory bowiem, OZE na terenie ORSG wykorzystywane jest w bardzo niewielkim zakresie

1.11. Podsumowanie diagnozy

Diagnoza uwarunkowań i stanu rozwoju ORSG Powiatu Brodnickiego została przeprowadzona we wszystkich najważniejszych obszarach (położenie geograficzne, demografia, rynek pracy, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, edukacja, kultura, rewitalizacja, środowisko przyrodnicze, infrastruktura techniczna), których analiza pozwala dokonać oceny stanu homogeniczności Powiatu pod kątem przede wszystkim jakości życia oraz stanu rozwoju gospodarczego i określenia jego cech specyficznych.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że zróżnicowania wewnątrz powiatowe są dość łatwo zauważalne w obszarze gospodarczym. Znacznie dynamiczniej rozwija się centralna część obszaru – w szczególności miasto Brodnica oraz gmina Brodnica. Te dwie gminy zamieszkuje prawie połowa (46%) mieszkańców całego Powiatu. Tu również prężniej rozwija się gospodarka (zlokalizowanych jest prawie 55% wszystkich przedsiębiorstw). W latach 2003-2013 na ORSG Powiatu Brodnickiego najbardziej wzrosła liczba mieszkańców gminy Brodnica (23,2%) co może mieć związek z powszechnie występującym trendem osiedlenia się ludności na obszarze podmiejskim. W tym samym czasie liczba osób zamieszkujących miasto Brodnicę zwiększyła się o 4,6%.

Położenie Powiatu nie jest jego mocną stroną. Znajduje się on w dość dużych odległościach od Bydgoszczy i Torunia – miast stanowiących największe ośrodki gospodarcze, akademickie i kulturalne województwa. W związku z powyższym Powiat nie ma takich możliwości czerpania korzyści z tych ośrodków, jak Powiaty znajdujące się w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Szansą na rozwój ORSG Powiatu Brodnickiego i jednocześnie potencjałem jest jego atrakcyjne przyrodniczo i turystycznie położenie. W powiecie występuje wysoki udział obszarów chronionych.

Ponadto można stwierdzić, że ogólnie pojęta jakość życia w centralnej części obszaru jest wyższa. Tu bowiem zlokalizowane są instytucje i organizacje będące w głównej mierze wyznacznikiem tej jakości, m. in. usługi w zakresie ochrony zdrowia świadczy głównie szpital w Brodnicy (całe poradnictwo specjalistyczne). W mieście tym zlokalizowana jest także większość szkół ponadgimnazjalnych Powiatu.

Homogeniczność całego Powiatu wyraża się natomiast w takich aspektach jak pomoc społeczna, edukacja przedszkolna, podstawowa i gimnazjalna oraz infrastruktura. W tych obszarach nie widać znaczących dysproporcji wpływających na poprawę lub obniżenie jakości życia mieszkańców. Wszystkie gminy oferują podobne formy aktywacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych takim wykluczeniem, podobnie przedstawia się sytuacja odnośnie rozwoju usług opiekuńczych. W całym powiecie można zaobserwować zjawisko starzenia się społeczeństwa, będące odzwierciedleniem trendu ogólnokrajowego. Wszędzie więc w równym stopniu należy skupić się nad rozbudową oferty usług dedykowanych osobom starszym. Niespełna 65% dzieci w wieku 3-6 lat jest objętych edukacją przedszkolną. Między innymi w związku z tym istnieje potrzeba tworzenia nowych przedszkoli bądź rozbudowania istniejących. Ponadto placówki te wymagają doposażenia. Natomiast nie ma potrzeby tworzenia w żadnej z gmin nowych szkół – wymagają one jedynie wyposażenia w nowoczesny sprzęt oraz rozbudowy oferty zajęć zwiększających kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli.

Wszystkie gminy w podobnym stopniu borykają się z problemami niedostatku w infrastrukturze technicznej. Jednym z głównych problemów są drogi, które wymagają modernizacji ze względu na swój zły stan. Zidentyfikowano także potrzeby w zakresie rozwoju i uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz usprawnienia systemu selektywnej zbiórki odpadów. Ponadto w powiecie występuje bardzo

niski stopień gazyfikacji. Gminy zgłaszają także zapotrzebowanie w zakresie realizacji projektów poprawiających efektywność energetyczną budynków, budowy ścieżek rowerowych czy wymiany oświetlenia ulicznego na energooszczędne. Modernizacji wymaga tabor komunikacji miejskiej w Brodnicy. Problemem zdiagnozowanym w powiecie brodnickim jest także brak powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu.

W poniższej tabeli przedstawiono najważniejsze problemy zdiagnozowane na ORSG Powiatu Brodnickiego.

Tabela 39. Problemy zdiagnozowane na ORSG Powiatu Brodnickiego

Lp.	Problem główny	Problemy szczegółowe
1	Niewystarczający stopień innowacyjności i konkurencyjności gospodarki	1.1 Niedostateczny poziom innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw
		1.2 Niewystarczająca współpraca firm z sektorem otoczenia biznesu oraz zbyt mała liczba instytucji wspierania biznesu
2	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy	2.1. Obniżony stopień upowszechniania edukacji przedszkolnej, niedostosowanie techniczne obiektów przedszkolnych oraz braki w ich wyposażeniu
		2.2. Niedostateczne wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny
		2.3. Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych
		2.4. Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe
		2.5. Niewystarczający stopień dopasowania szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy
		2.6. Zbyt mała oferta staży i praktyk zawodowych
3	Niedostatecznie dostosowany do potrzeb system opieki społecznej i zdrowotnej	3.1. Utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, szczególnie dla osób starszych i niepełnosprawnych
		3.2. Zbyt mała świadomość mieszkańców w zakresie chorób i profilaktyki zdrowia
		3.3. Wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia opieki społecznej
		3.4. Zbyt mała dostępność do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych
4	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych	4.1 Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury
		4.2 Słabo rozwinięta oferta kulturalna
		4.3 Niewielka liczba imprez i wydarzeń kulturalnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym
		4.4 Niepełne wykorzystanie przyrodniczych i turystycznych walorów regionu
5	Obniżony poziom infrastruktury technicznej	5.1 Niedostatecznie rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa
		5.2 Niewystarczający stopień organizacji selektywnej zbiórki odpadów
		5.3 Zbyt niska gęstość sieci drogowej oraz zły stan techniczny dróg
		5.4 Bardzo niski poziom gazyfikacji
		5.5 Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
		5.6 Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego
		5.7 Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników
		5.8 Zły stan techniczny taboru komunikacji miejskiej oraz niedostatecznie rozwinięta polityka parkingowa
		5.9 Brak powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu

Źródło: Opracowanie własne.

2. Terytorialny wymiar wsparcia

Jednym z najważniejszych założeń Polityki Spójności na lata 2014-2020, oprócz wymiaru społeczno-gospodarczego, jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego, który weźmie pod uwagę potencjały i bariery poszczególnych terytoriów oraz ich wzajemne zależności. Celem takiego podejścia jest wykorzystanie endogenicznych czynników rozwoju obszarów, a także wykreowanie nowych form współpracy pomiędzy JST. Tak rozumiany wymiar terytorialny będzie wspierany w ramach RPO WK-P jako jeden z podstawowych instrumentów realizacji polityki terytorialnej regionu. Podejście terytorialne umożliwi realizację poszczególnych priorytetów inwestycyjnych w sposób najlepiej odpowiadający potrzebom poszczególnych ORSG²⁶.

Wsparcie ORSG w wymiarze terytorialnym będzie wyrażało się w koncentracji działań o charakterze prorozwojowym, wspieranych dostępnymi instrumentami finansowymi lub organizacyjnymi. Ponadto wsparcie to będzie polegało na wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych w ramach powiatu i zostanie skierowane w szczególności na obszary związane ze środowiskiem, edukacją oraz włączeniem społecznym i przeciwdziałaniem ubóstwu.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym zawarto główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały ORSG Powiatu Brodnickiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewidujących zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego oraz założenie skoncentrowania działań zmierzających do wzmocnienia i wykorzystania wewnętrznych potencjałów rozwojowych.

Tabela 40. Terytorialny wymiar wsparcia

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy	Terytorialny wymiar wsparcia
4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych	Na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego jednym ze zdiagnozowanych problemów jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna, przejawiająca się m. in. niską efektywnością energetyczną budynków użyteczności publicznej i budynków wielorodzinnych. Mimo wielu inwestycji, które poczyniono w ostatnich latach (także przy wsparciu funduszy zewnętrznych) w budynkach użyteczności publicznej, nadal znaczna ich część wymaga modernizacji. Jeżeli chodzi o budynki wielorodzinne to w ostatnim czasie nie przeprowadzono większych inwestycji w zakresie modernizacji energetycznej, w związku z tym znaczna ich liczba wymaga przeprowadzenia tego typu działań. Dotyczy to przede wszystkim miast znajdujących się na ORSG. Ponadto, w budynkach w niewielkim stopniu wykorzystuje się odnawialne źródła energii. Szczegółowe informacje na temat najważniejszych obiektów, które zostały poddane modernizacji energetycznej, jak i tych które najbardziej jej wymagają zawarte są w załączniku nr 15 do niniejszej Strategii
4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie	Zwiększone wykorzystanie transportu publicznego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych	Promowanie strategii niskoemisyjnych przejawiać się ma przede wszystkim poprzez rozwój infrastruktury transportu zbiorowego, działania mające na celu priorytetyzację ruchu pieszego i rowerowego oraz ograniczenie ruchu samochodowego, a także inwestycje w energooszczędne oświetlenie uliczne. Na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego swoje usługi w zakresie transportu publicznego świadczy Kujawsko-Pomorski

²⁶ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020

zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu		<p>Transport Samochodowy w S. A. O/Brodnica.</p> <p>W zakresie transportu miejskiego na terenie Brodnicy kursuje 5 linii autobusowych komunikacji dziennej obsługiwanej przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej.</p> <p>W powiecie obserwuje się dość mocno nasilony ruch samochodowy, co wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego, a także na bezpieczeństwo mieszkańców. Poza tym dużym problemem obszaru jest zły stan techniczny sieci dróg lokalnych. Dlatego też zarówno dla poprawy bezpieczeństwa, jak i stanu środowiska, niezmiernie ważne jest podejmowanie działań polegających na budowie nowych ciągów pieszo – rowerowych. Mają one przede wszystkim za zadanie usprawnienie komunikacji pomiędzy gminami i poprawę bezpieczeństwa rowerzystów. Jednakże ich długość nie zaspokaja potrzeb społeczności lokalnej. W związku z tym, budowa kolejnych odcinków ścieżek powinna być jednym z priorytetowych zadań inwestycyjnych obszaru.</p> <p>Potrzeby w zakresie budowy ścieżek rowerowych zdiagnozowane dla poszczególnych gmin znajdują się w załączniku nr 12 do Strategii.</p> <p>Na ORSG dostrzega się także potrzebę realizacji inwestycji w zakresie rozwoju energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Wpłynęłoby to nie tylko na poprawę stanu środowiska naturalnego, ale także znacznie zmniejszyłoby opłaty za energię.</p> <p>Modernizacji wymaga tabor komunikacji miejskiej w Brodnicy. W mieście brakuje także systemu efektywnego zarządzania parkingami</p>
6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych	<p>Stopień zwodociągowania terenu ORSG Powiatu Brodnickiego wynosi 87,2% i jest zbliżony do średniej województwa kujawsko – pomorskiego i kraju. Dlatego też inwestycje dotyczące infrastruktury wodociągowej w najbliższych latach najprawdopodobniej sprowadzać się będą do bieżących napraw i konserwacji. Znacznie gorzej sytuacja przedstawia się w odniesieniu do gospodarki ściekowej. Stopień skanalizowana obszaru wynosi bowiem jedynie 56,5%. Właściwie wszystkie samorządy widzą konieczność budowy zarówno sieci kanalizacyjnej, jak i przydomowych oczyszczalni ścieków.</p> <p>Problemem większości gmin tworzących ORSG Powiatu Brodnickiego jest ograniczenie wynikające z zapisów RPO WK-P na lata 2014 – 2020 odnośnie wielkości aglomeracji – tylko aglomeracje od 2 do 10 tys. RLM mogą ubiegać się o środki unijne w ramach Programu.</p> <p>Zgodnie z KPOŚK na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego znajduje się jedna aglomeracja – Brodnica, w skład której wchodzi gminy: m. Brodnica, gm. Brodnica, gm. Zbiczo, gm. Bobrowo. W aglomeracji powyżej 10 tys. RLM, którą jest Brodnica, na podstawie linii demarkacyjnej projekty dotyczące gospodarki wodno-ściekowej mogą uzyskać wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, poziom krajowy, na podstawie listy potrzeb inwestycyjnych w oparciu o KPOŚK. Inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na terenach nie objętych aglomeracją będzie wspierał Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.</p> <p>Szczegółowe informacje na temat obecnego stanu gospodarki wodno-ściekowej oraz potrzeb inwestycyjnych samorządów w tym zakresie, zawiera załącznik nr 13 do Strategii.</p>
6c Zachowanie, ochrona, promowanie	Zwiększona atrakcyjność obiektów	Życie kulturalne mieszkańców ORSG skupia się przede wszystkim wokół gminnych ośrodków kultury, świetlic

i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	kultury regionu kujawsko-pomorskiego	<p>wiejskich oraz gminnych bibliotek, które w głównej mierze są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych. Większość tych wydarzeń ma charakter lokalny i sezonowy. Organizowane są również imprezy o randze krajowej i międzynarodowej, głównie w Brodnicy.</p> <p>W obszarze kultury największą barierą rozwojową są niewystarczające środki finansowe, które powinny być w większym stopniu przeznaczone na wsparcie zarówno instytucji kultury oraz zatrudnienie animatorów kultury. Ponadto renowacji wymaga część obiektów zabytkowych położonych na ORSG Powiatu Brodnickiego.</p> <p>Informacje o stanie technicznym oraz potrzebach w zakresie odnowy infrastruktury instytucji kultury zawarte są w załączniku nr 9 do niniejszej Strategii, natomiast główne zabytki oraz potrzeby w zakresie ich zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji, scharakteryzowane zostały w tabeli nr 8 Strategii</p>
9b Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Wzrost ożywienia społecznego i gospodarczego na obszarach miejskich i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie	<p>Większość samorządów z terenu ORSG Powiatu Brodnickiego widzi konieczność prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Mają one również świadomość, że rewitalizacja w pierwszej kolejności ma prowadzić do niwelowania negatywnych zjawisk natury społecznej i gospodarczej, a następnie środowiskowej i funkcjonalnej.</p> <p>Z uwagi na fakt, iż zidentyfikowanie obszarów problemowych nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji na podstawie opracowywanych obecnie Wytycznych, które wskażą sposób wyznaczenia tych obszarów, aktualnie (w tabeli nr 23 Strategii) samorządy samodzielnie wskazały tereny, które powinny być potraktowane priorytetowo przy realizacji działań naprawczych</p>
10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	<p>Lepsza jakość usług edukacyjnych w zakresie szkolnictwa zawodowego</p> <p>Lepszy dostęp do usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego</p>	<p>Powiat Brodnicki posiada duży potencjał zarówno w zakresie zwiększania jakości usług edukacyjnych w ramach szkolnictwa zawodowego, jak i wychowania przedszkolnego.</p> <p>Potencjał rozwoju szkolnictwa zawodowego przejawia się przede wszystkim w wysokim stopniu znajomości potrzeb rynku pracy, a także w wysokim stopniu świadomości własnych ograniczeń. Aby prawidłowo dostosować ofertę kształcenia do potrzeb przyszłych pracodawców, konieczne jest zapewnienie wsparcia szkół zawodowych przede wszystkim w zakresie: stworzenia nowych pracowni dydaktycznych i wyposażenia istniejących w wysokiej jakości sprzęt, zwiększenia liczby godzin zajęć praktycznych w szkołach, zwiększenia jakości staży i praktyk organizowanych w przedsiębiorstwach, a także przeszkolenia nauczycieli. Tego typu wsparcie nie tylko poprawi jakość usług edukacyjnych szkolnictwa zawodowego, ale docelowo będzie miało przełożenie na rozwój gospodarki regionu i zmniejszenie bezrobocia szczególnie w grupie ludzi młodych. Szczegółowe potrzeby w zakresie rozwoju kształcenia zawodowego na ORSG zawarte są w załączniku nr 7 do Strategii.</p> <p>Powiat posiada także potencjał do upowszechniania edukacji przedszkolnej. W celu zwiększenia jakości usług świadczonych w tym zakresie, konieczna jest rozbudowa i wyposażenie istniejących placówek. Ponadto należy podejmować działania w zakresie wsparcia pedagogów, ukierunkowane na podniesienie ich kompetencji i kwalifikacji. Szczegółowe potrzeby rozwoju edukacji przedszkolnej zawarte zostały w załączniku nr 4 do Strategii</p>
8iv Równość	Zwiększenie	Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach w

<p>mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę</p>	<p>zatrudnienia osób pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do lat 3</p> <p>Zwiększenie dostępności miejsc świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3</p>	<p>przypadku Priorytetu Inwestycyjnego 8iv, przejawiać ma się głównie we wspieraniu aktywizacji osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich / rodzicielskich / wychowawczych m. in poprzez tworzenie i funkcjonowanie podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3.</p> <p>Na całym ORSG mimo ponad 2 600 dzieci w wieku do 3 lat (dane na 2013 r.) funkcjonował jeden klub dziecięcy (w Brodnicy). Pomimo niewielkiej liczby miejsc opieki, w Powiecie nie zdiagnozowano znacznego zapotrzebowania na zwiększenie ich ilości. Mniejsze zainteresowanie mieszkańców obszarów wiejskich usługami żłobkowymi wynika zapewne z tego, że rolniczy charakter wielu gospodarstw domowych pozwala na to, iż opiekę nad dzieckiem sprawują członkowie rodziny.</p> <p>Na terenie ORSG nie prowadzono do tej pory działań aktywizacyjno-szkoleniowych dla osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/ rodzicielskich/ wychowawczych</p>
<p>9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p>	<p>Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia</p>	<p>Ważnym problemem i barierą rozwojową Powiatu Brodnickiego jest dość duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej – 14% mieszkańców. Dlatego oprócz wsparcia finansowego należy kłaść nacisk na rozwój innych form wsparcia, które pozwolą lokalnej społeczności poprawić swoją sytuację życiową.</p> <p>Wszystkie samorządy z terenu ORSG mają spore doświadczenie w realizacji działań ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Tego typu działania w szczególnie dużym stopniu realizowane były ze wsparciem funduszy unijnych w latach 2007 – 2013. Główne formy aktywizacji proponowane w ramach projektów unijnych to szkolenia zawodowe, poradnictwo zawodowe i psychologiczne, kursy kompetencji społecznych czy spotkania integracyjne. Najważniejsze efekty realizacji powyższych działań to przede wszystkim znalezienie pracy przez część osób uczestniczących w projektach. Doświadczenie samorządów pokazuje jednakże też, że dość znaczny odsetek beneficjentów wsparcia w poprzednim okresie programowania, mimo wzięcia udziału w projektach, w żaden sposób nie poprawił swojej sytuacji życiowej. Dlatego też w obecnej perspektywie samorządy podkreślają, że działania w zakresie aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem powinny być bardziej zindywidualizowane – szkolenia powinny być indywidualnie dobrane i realizowane pod potrzeby przyszłych pracodawców, ponadto należy organizować staże i prace społecznie użyteczne, a także rozwijać poradnictwo psychologiczne i prawne. Widoczna jest także potrzeba tworzenia podmiotów ekonomii społecznej.</p> <p>Dotychczasowe formy aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem, jak i potrzeby w tym zakresie zostały szczegółowo scharakteryzowane w załączniku nr 3 do Strategii</p>
<p>9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych</p>	<p>Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych</p> <p>Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych,</p>	<p>Usługi w zakresie wsparcia społecznego świadczą na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej. Opiekę nad osobami w podeszłym wieku, somatycznie chorymi wymagającymi całodobowej opieki realizują Dom Pomocy Społecznej w Brodnicy oraz prywatny Dom Pomocy Społecznej w Wichulcu. Na terenie ORSG funkcjonują także dwie spółdzielnie socjalne (w Brodnicy i w Górznie) oraz po jednym: domu pomocy społecznej,</p>

świadczonych w interesie ogólnym	opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	<p>środowiskowym domu samopomocy, warsztacie terapii zajęciowej i zakładzie aktywności zawodowej – wszystkie w Brodnicy. Najczęstszą formą opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi w gminach obszaru ORSG jest opieka środowiskowa, świadczona w miejscu zamieszkania osób tego potrzebujących. Nie jest ona jednak w pełni dostępna i realizowana w zgodzie z zapotrzebowaniem we wszystkich gminach obszaru.</p> <p>Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, w których widoczne jest znaczne starzenie się społeczeństwa, rozwój usług opiekuńczych, szczególnie skierowanych do osób starszych, będzie w najbliższych latach jednym z głównych priorytetów, na których muszą skupić się działania władz lokalnych.</p> <p>W celu przeciwdziałania problemom wynikającym z dezorganizacji rodziny oraz z wykluczenia społecznego i zagrożenia wykluczeniem społecznym gminy w perspektywie finansowej 2007-2013 prowadziły najczęściej działania w formie programów ograniczających i przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, wiele z nich realizowanych było ze wsparciem funduszy unijnych. Nie wszystkie jednak zapewniały dostęp do kompleksowego poradnictwa rodzinnego. Wskazane jest poszerzanie spektrum działań i realizacja projektów systemowych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu oraz większa dostępność specjalistycznego poradnictwa rodzinnego (w tym asystenta rodziny), w szczególności w lokalnych, gminnych ośrodkach pomocy społecznej.</p> <p>Formy świadczonych usług opiekuńczych i potrzeby w zakresie ich rozwoju stanowią załącznik nr 3 do Strategii</p>
10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	<p>Zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych</p> <p>Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej), doradztwo edukacyjno-zawodowe, rozwijanie zindywidualizowanego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz rozwijanie kompetencji uczniów niezbędnych na rynku pracy poprzez staże zawodowe</p>	<p>Ważnym problemem i barierą rozwojową ORSG w obszarze edukacji na wszystkich poziomach kształcenia jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych, szczególnie w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia.</p> <p>Oferta zajęć rozwijających kompetencje kluczowe obejmuje przede wszystkim zajęcia stanowiące kontynuację podstawowego programu nauczania (język polski, języki obce, matematyka, informatyka itp.). W związku z tym można odnieść wrażenie, że oferta ta jest w większym stopniu dostosowana pod potrzeby nauczycieli niż pod potrzeby uczniów. Szkoły w znikomym stopniu realizują zajęcia z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej czy przedsiębiorczości bądź umiejętności uczenia się.</p> <p>Dlatego też należy z jednej strony zwiększyć ofertę zajęć pogłębiających kompetencje kluczowe, a z drugiej położyć nacisk na zwiększenie kwalifikacji nauczycieli.</p> <p>Bardzo ważną sprawą jest także indywidualne podejście do ucznia – zarówno tego szczególnie uzdolnionego, jak i tego, który potrzebuje realizacji zajęć wyrównawczych. Dlatego niezwykle ważne jest prawidłowe zdiagnozowanie sytuacji ucznia i odpowiednie kształtowanie jego ścieżki edukacyjnej, w związku z czym konieczny jest rozwój poradnictwa psychologicznego – pedagogicznego.</p> <p>Potrzeby edukacyjne w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym stanowią załącznik nr 5 do Strategii, a na poziomie ponadpodstawowym – załącznik nr 7.</p> <p>Drugi ważny problem w systemie edukacji stanowi słabo</p>

		<p>rozwinięte doradztwo edukacyjno – zawodowe. Jest to szczególnie widoczne na poziomie gimnazjalnym. W szkołach tych doradztwo prowadzone jest w stopniu, który nie zaspokaja w pełni potrzeb wszystkich uczniów, co w efekcie prowadzi często do mylnego wyboru kierunku kształcenia, nieodpowiadającego posiadanym predyspozycjom. Dlatego też należy położyć nacisk na rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego związanego z wyborem dalszych kierunków kształcenia i uwzględniającego potrzeby rynku pracy.</p> <p>Oferta i potrzeby w zakresie doradztwa edukacyjnego zawodowego, staży i praktyk na ORSG Powiatu Brodnickiego stanowi załącznik nr 6 do Strategii.</p>
<p>10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, Ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>	<p>Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów szkół zawodowych, w szczególności poprzez podniesienie efektywności kształcenia zawodowego</p> <p>Uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych przez osoby dorosłe należące do grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez udział w kwalifikacyjnych kursach zawodowych, kursach umiejętności zawodowych oraz innych formach pozaszkolnych</p>	<p>Realizacja zadań w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv pozostaje w ścisłym związku z priorytetem inwestycyjnym 10a. Najlepsze efekty kształcenia zawodowego, mające przełożenie na zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów, zostaną osiągnięte przy zapewnieniu kompleksowego wsparcia szkół zawodowych – począwszy od wsparcia inwestycyjnego, poprzez szkoleniowe, na zacieśnieniu współpracy z potencjalnymi pracodawcami skończywszy. Celemu temu procesowi towarzyszyć powinno profesjonalne wsparcie ucznia w zakresie poradnictwa edukacyjno – zawodowego, które prawidłowo określi jego predyspozycje zawodowe.</p> <p>Z przeprowadzonej diagnozy wynika, że osoby dorosłe najchętniej korzystają ze szkoleń, które pozwalają nabyć nowe umiejętności „twarde”, a potrzeba podniesienia kwalifikacji wynika bezpośrednio z zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy. Największym zainteresowaniem cieszą się te, które kończą się certyfikatem lub nabyciem uprawnień</p>

Źródło: Opracowanie własne.

Przedstawione powyżej uwarunkowania obszaru, zdiagnozowane potrzeby i planowane kierunki działań w odniesieniu do priorytetów inwestycyjnych objętych polityką terytorialną, wskazują na jednorodność obszarową. Dlatego też z powodzeniem można realizować projekty rozwojowe o charakterze powiatowym z działaniami na poziomie miast i gmin. Określenie wspólnych problemów rozwojowych zapewnia bowiem możliwość podejmowania stałych i skoordynowanych przedsięwzięć. Nie wyklucza się również możliwości podjęcia współpracy z jednostkami sąsiednimi.

Terytorialny wymiar polityki rozwoju wymusza zmianę sposobu współdziałania władz samorządowych na rzecz rozwoju przekraczającego tradycyjne granice formalnych podziałów administracyjnych.

Polityka rozwoju oparta o zasadę zintegrowanego podejścia terytorialnego będzie wspierać proces wzmacniania spójności celów i działań rozwojowych zidentyfikowanych na poziomie lokalnym.

3. Cele rozwojowe

Realizacja Strategii ORSG Powiatu Brodnickiego będzie możliwa poprzez osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych. Katalog celów kluczowych i odpowiadających im celów szczegółowych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 41. Cele strategiczne i cele operacyjne

Lp.	Cel strategiczny	Cele operacyjne
1	Rozwój innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki	1.1. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, szczególnie tych działających w obszarze inteligentnych specjalizacji
		1.2. Stworzenie przyjaznych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości
		1.3. Wzmocnienie powiązań między przedsiębiorcami, a instytucjami otoczenia biznesu oraz rozwój sektora wsparcia biznesu
2	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy	2.1. Upowszechnianie edukacji przedszkolnej poprzez modernizację i wyposażenie obiektów przedszkolnych
		2.2. Poprawa jakości kształcenia poprzez wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w odpowiedni sprzęt
		2.3. Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia
		2.4. Wsparcie rozwoju doradztwa edukacyjno-zawodowego
		2.5. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy
		2.6. Atrakcyjna oferta staży i praktyk zawodowych
3	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej	3.1. Poprawa jakości i zwiększenie oferty usług medycznych
		3.2. Realizacja programów profilaktycznych i działań edukacyjnych w obszarze zdrowia
		3.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu
		3.4. Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych
4	Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu i promocja walorów przyrodniczych	4.1. Ochrona zabytków oraz tworzenie i modernizacja instytucji kultury
		4.2. Rozwój działalności kulturalnej
		4.3. Promowanie walorów regionu poprzez organizację imprez i wydarzeń kulturalnych o znaczeniu ponadregionalnym
		4.4. Rozwój turystyki krajoznawczej na bazie walorów przyrodniczych
		4.5. Ochrona krajobrazu i bioróżnorodności przyrodniczej oraz kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców
5	Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej	5.1. Rozwój i uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej
		5.2. Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów
		5.3. Poprawa i rozwój infrastruktury technicznej i drogowej
		5.4. Rozwój sieci gazowej
		5.5. Wspieranie niskoemisyjnej gospodarki
		5.6. Inteligentne zarządzanie energią
		5.7. Rozbudowa ciągów pieszo-rowerowych

	5.8. Modernizacja taboru komunikacji miejskiej oraz wprowadzenie nowych rozwiązań polityki parkingowej
	5.9. Poprawa dostępu do szerokopasmowego Internetu

Źródło: Opracowanie własne.

Cele Strategii ORSG są zgodne z dokumentami strategicznymi, które przedstawia poniższy schemat.

Schemat 3. Dokumenty strategiczne, z którymi wykazuje zgodność Strategia ORSG

Poziom wspólnotowy	Poziom krajowy	Poziom regionalny	Poziom lokalny
Strategia Europa 2020	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategie rozwoju miast i gmin ORSG
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Lokalne Programy Rewitalizacji
	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie	Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	Plany Gospodarki Niskoemisyjnej
	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Plany Mobilności Miejskiej
	Krajowa Polityka Miejska	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego	Strategie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

Źródło: Opracowanie własne.

Poniżej wykazano spójność Strategii ORSG z istniejącymi i przygotowywanymi dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Tabela 42. Zgodność Strategii ORSG z dokumentami strategicznymi

Poziom wspólnotowy	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Strategia Europa 2020	<p>Strategia Europa 2020 jest długookresowym programem Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.</p> <p>Strategia ORSG wykazuje spójność z dwoma z trzech głównych priorytetów Strategii Europa 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną <p>W celu realizacji priorytetów zdefiniowano siedem inicjatyw przewodnich</p>

	<p>stanowiących instrumenty realizacji celów Strategii Europa 2020. Strategia ORSG jest zgodna z następującymi inicjatywami:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Europa efektywnie korzystająca z zasobów – to działania na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów oraz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w większym stopniu wykorzystującej potencjał, jaki dają odnawialne źródła energii ▪ Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – to działania na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy ▪ Europejski program walki z ubóstwem – to działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	<p>Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020 jest dokumentem, który ma się przyczynić do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy.</p> <p>Celem Agendy Terytorialnej UE jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności i zrównoważenie wszystkich regionów Europy poprzez zidentyfikowanie i zmobilizowanie ich terytorialnych potencjałów. Służyć temu ma wspieranie policentrycznego rozwoju terytorialnego UE, szczególnie w nowych krajach członkowskich UE.</p> <p>Fundamentem Agendy Terytorialnej UE są trzy główne cele, z którymi zgodność wykazuje Strategia ORSG:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi ▪ Zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy ▪ Zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego
Poziom krajowy	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Wizja zapisana w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju zakłada, że w roku 2030 polska gospodarka stanie się gospodarką konkurencyjną i innowacyjną. W osiągnięciu takiego stanu ma pomóc realizacja jedenastu celów strategicznych określonych w dokumencie.</p> <p>Strategia ORSG wykazuje spójność z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki ▪ Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” ▪ Cel 7 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska ▪ Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p> <p>Aktywne społeczeństwo</p> <p>Konkurencyjna gospodarka</p> <p>Sprawne państwo</p>	<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 ma charakter średniookresowy. Jej głównym celem jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności</p> <p>W Strategii Rozwoju Kraju 2020 określono obszary interwencji. Strategia ORSG wpisuje się w dwa obszary strategiczne i odpowiadające im następujące cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka – Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki, Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego, Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko ▪ Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna – Cel III.1. Integracja społeczna, Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020</p> <p>Regiony</p> <p>Miasta</p> <p>Obszary wiejskie</p>	<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.</p> <p>Celem strategicznym KSRR jest efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Strategia ORSG wpisuje się w następujące cele strategiczne i operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów – 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw ▪ Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych – 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe, 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p>	<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Wizja zapisana w dokumencie zakłada, że Polska w 2030 roku będzie krajem o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowanym, sprawnie zarządzanym i bezpiecznym.</p> <p>Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Jednym z celów operacyjnych, które pozwalają urzeczywistnić realizację wizji KPZK jest Cel 2 Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. Strategia ORSG wpisuje się w powyższy cel</p>

Krajowa Polityka Miejska	<p>Krajowa Polityka Miejska jest dokumentem, który ma na celu wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców</p> <p>Uszczegółowieniem głównego celu KPM jest pięć celów szczegółowych, spójnych z celami postawionymi w dokumentach strategicznych Polski oraz Unii Europejskiej, kreujących miasto konkurencyjne, silne, spójne, zwarte i zrównoważone, sprawne. Strategia ORSG jest zgodna z następującymi celami Krajowej Polityki Miejskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia ▪ Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich
Poziom regionalny	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 identyfikuje specyficzne dla województwa kujawsko-pomorskiego wyzwania, które są związane z koniecznością ograniczenia bezrobocia, poprawą warunków życia ludności wiejskiej, nadaniu impulsów rozwojowych wschodniej części regionu, określeniu założeń polityki miejskiej oraz zbudowania tożsamości marki regionalnej. Określa ona cztery priorytety rozwojowe obszaru, w które wpisuje się Strategia ORSG:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Konkurencyjna gospodarka ▪ Modernizacja przestrzeni wsi i miast ▪ Silna metropolia ▪ Nowoczesne społeczeństwo <p>Strategia ORSG to dokument ściśle powiązany z polityką terytorialną, która jest instrumentem realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020</p> <p>Zakres działań przewidzianych w Strategii pozostaje w zgodzie także z następującymi Obszarami Strategicznej Interwencji (OSI) w województwie kujawsko –pomorskim:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost zatrudnienia – obszar ten obejmuje całe województwo kujawsko-pomorskie – w szczególności interwencji wymagają powiaty położone poza ścisłym jego centrum, czyli także powiat brodnicki ▪ Polityka miejska i rewitalizacja miast – zasięg przestrzenny obszaru dotyczy 52 miast województwa, czyli także 3 miast wchodzących w skład ORSG (Brodnica, Górzno, Jabłonowo Pomorskie) ▪ Przelamanie zapaści społeczno-gospodarczej wschodniej części województwa – obszar obejmuje swoim zasięgiem powiaty położone we wschodniej części województwa, w tym powiat brodnicki
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	<p>Celem głównym, a zarazem wizją Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 jest dynamiczny wzrost innowacyjności Regionu Kujawsko-Pomorskiego w czołowej piątce województw w Polsce. Realizacja celu głównego obejmuje trzy cele strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu, gdzie priorytetem jest odpowiednie rozwinięcie obszaru kształcenia ▪ Ukształtowanie sektora nauki jako zaplecza innowacyjnej gospodarki, cel zakłada ukształtowanie sektora nauki, w taki sposób, aby stanowił on efektywne zaplecze dla rozwijanej innowacyjnej gospodarki ▪ Ukształtowanie regionalnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, cel skierowany jest na ukształtowanie regionalnej gospodarki, jako gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, wykorzystującej możliwości wynikające z rozwiniętej gospodarki cyfrowej, bazującej na superszybkiej sieci internetowej nowej generacji <p>Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie wymienione wyżej cele</p>

Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	W procesie rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. Jedną z możliwych form realizacji polityki terytorialnej jest Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego obejmujący terytorium wyznaczone granicami powiatu ziemskiego. Strategia ORSG wykazuje zgodność z Załoženiami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	<p>Celem głównym RPO WK-P 2014-2020 jest uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców.</p> <p>Strategia ORSG wpisuje się w cele szczegółowe, określone dla następujących osi priorytetowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Oś Priorytetowa 3 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie ▪ Oś Priorytetowa 4 Region przyjazny środowisku ▪ Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry ▪ Oś Priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy ▪ Oś Priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo ▪ Oś Priorytetowa 10 Innowacyjna edukacja <p>Realizacja przedsięwzięć zapisanych w Strategii ORSG przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych i celu głównego</p>	
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego	<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest podstawowym dokumentem zawierającym zasady polityki rozwoju przestrzennego województwa, które obejmuje swoim zasięgiem obszar powiatu brodnickiego. Strategia ORSG wpisuje się w cel szczegółowy 1 Planu tj. zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym</p>	
Poziom lokalny		
Jednostka terytorialna	Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Powiat Brodnicki	Strategia Rozwoju Powiatu Brodnickiego na lata 2014-2022	<p>Strategia Rozwoju Powiatu Brodnickiego jest najważniejszym dokumentem strategicznym na poziomie powiatowym, wskazującym główne kierunki jego rozwoju w latach 2014-2022. Zgodnie z głównym celem dokumentu, w 2022 roku, powiat brodnicki ma być miejscem przyjaznym ludziom, gospodarce i środowisku. Strategia ORSG wykazuje spójność z celem strategicznym oraz celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Powiatu Brodnickiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki standard ochrony zdrowia mieszkańców powiatu ▪ Dobry stan infrastruktury technicznej ▪ Powiat atrakcyjny dla mieszkańców i ludzi młodych ▪ Bezpieczny powiat ▪ Partnerska i spójna współpraca samorządów, NGO i innych instytucji
	Strategia Rozwoju Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020	<p>W skład Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego wchodzą Miasto Brodnica i Gmina Brodnica oraz silnie powiązane z nim funkcjonalnie gminy: Zbiczno, Bobrowo i Osiek. Strategia Rozwoju BOF zakłada intensywny rozwój gospodarczy i społeczny obszaru. Realizacja działań zapisanych w Strategii ORSG pomoże osiągnąć powyższy cel przyczyniając się do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej w powiecie brodnickim</p>

Bartniczka	Strategia Rozwoju Gminy Grażawy do roku 2015 ²⁷	<p>Strategia Rozwoju Gminy Grażawy zakłada, że realizacja dokumentu gmina stanie się przyjazna przedsiębiorczości, z rozwiniętą na wysokim poziomie infrastrukturą, podnosząca poziom i standard życia swoich mieszkańców. Strategia ORSG wykazuje spójność ze Strategią Rozwoju Gminy Grażawy na poziomie następujących celów szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój urządzeń i elementów infrastruktury technicznej, jako podstawowego czynnika warunkującego standard życia mieszkańców w gminie oraz istotnego elementu funkcjonowania lokalnej gospodarki ▪ Rozwijanie przedsiębiorczości i sektora usług ▪ Podnoszenie poziomu edukacji mieszkańców jako warunek umożliwiający realizację aspiracji życiowych i dostosowania do wymogów współczesnego rynku pracy
Bobrowo	Strategia Rozwoju Gminy Bobrowo 2011-2020	<p>Głównym celem Strategii Rozwoju Gminy Bobrowo jest poprawa poziomu życia mieszkańców poprzez rozwój społeczno-gospodarczy. W dokumencie określono cztery cele strategiczne, z którymi Strategia ORSG wykazuje spójność:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój infrastruktury technicznej i ochrona środowiska ▪ Rozwój edukacji, kultury, turystyki i sportu ▪ Rozwój gospodarczy ▪ Poprawa jakości życia mieszkańców
Brodnica g.m.	Strategia Rozwoju Miasta Brodnica 2006-2013	<p>Zgodnie z wizją rozwoju miasta zawartą w dokumencie, Brodnica powinna stać się ważnym ośrodkiem subregionalnym o dynamicznym rozwoju gospodarczym i społecznym. Strategia ORSG wykazuje zgodność z następującymi celami Strategii Rozwoju Miasta Brodnica:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Brodnica atrakcyjna inwestycyjnie ▪ Brodnica miastem bezpiecznym i funkcjonalnym ▪ Brodnica Regionalnym Centrum Edukacji z bogatą ofertą ▪ Brodnica atrakcyjna turystycznie z bogatym dziedzictwem kulturowym, ofertą kulturalną i rekreacyjno-sportową ▪ Promocja zdrowia
Brodnica g.w.	Strategia Rozwoju Gminy Brodnica na lata 2007-2015	<p>Zgodnie z głównym celem dokumentu, do 2015 r. Brodnica powinna stać się zasobną gminą, którą zamieszkuje aktywne społeczeństwo. W Strategii Rozwoju Gminy Brodnica określono następujące cele częściowe, z którymi spójność wykazuje Strategia ORSG:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwinięta infrastruktura techniczna ▪ Racjonalne i ekonomiczne funkcjonowanie oświaty w gminie ▪ Wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy
Brzozie	Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2005-2006 i 2007-2013	<p>W wyniku analizy potencjału społeczno-gospodarczego w Gminie Brzozie określono dwa priorytety inwestycyjne, a następnie zdefiniowano przypisane do nich działania na rzecz poprawy sytuacji i warunków życia mieszkańców. Cele dotyczą modernizacji infrastruktury technicznej i społecznej Gminy Brzozie i są zgodne z celami zapisanymi w Strategii ORSG</p>
Górzno	Strategia Rozwoju Gminy Górzno na lata 1999-2014	<p>Mając na uwadze rosnącą dysproporcję w poziomie życia w mieście i na terenach wiejskich oraz pogarszające się warunki bytowe większości mieszkańców, głównym celem Strategii Rozwoju Gminy Górzno jest wzrost dobrobytu ogółu mieszkańców gminy Górzno. Strategia ORSG jest spójna z następującymi celami operacyjnymi zapisanymi w Strategii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wszechstronna, ciągła edukacja pozaszkolna ▪ Upiękzone miasto i wieś ▪ Rozbudowana i zmodernizowana infrastruktura gminna

²⁷ Do końca 2004 r. gmina Grażawy, 1 stycznia 2005 r. zmieniono nazwę na gmina Bartniczka

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zminimalizowane spalanie opalów stałych ▪ Posiadanie terenu na działalność gospodarczą ▪ Lepsze usługi medyczne i profilaktyki ▪ Lepsza opieka społeczna dla osób starszych i niepełnosprawnych
Jablonowo Pomorskie	Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jablonowo Pomorskie na lata 2015-2025 Projekt	<p>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jablonowo Pomorskie na lata 2015-2025 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju. Zgodnie z zawartą w niej wizją, Miasto i Gmina Jablonowo Pomorskie ma stać się miejscem dobrze zarządzanym, przyjaznym dla mieszkańców, otwartym na rozwój i współpracę oraz zapewniającym atrakcyjne warunki życia. Strategia ORSG wykazuje zgodność z następującymi celami dokumentu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa ▪ Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska ▪ Poprawa warunków życia mieszkańców
Osiek	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Osiek na lata 2008-2015	<p>Planu Lokalnego Rozwoju jest dokumentem strategicznym o średniookresowym zakresie planowania. Jego głównym celem jest realizacja wszelkich zadań związanych z rozbudową i polepszaniem jakości infrastruktury drogowej, kanalizacyjnej i wodociągowej, a także inwestycji dotyczących rozwoju infrastruktury społecznej.</p> <p>Strategia ORSG wykazuje zgodność z powyższymi celami</p>
Świdziebnia	Strategia Rozwoju Gminy Świdziebnia do roku 2015	<p>Celem Strategii Rozwoju Gminy Świdziebnia jest osiągnięcie wysokiego poziomu życia mieszkańców poprzez rozwój rolnictwa i jego otoczenia, podniesienie poziomu wykształcenia ludności oraz poprawę stanu infrastruktury technicznej dzięki czemu gmina stanie się miejscem przyjaznym zarówno dla jej mieszkańców jak i potencjalnych inwestorów. W Strategii Rozwoju Gminy Świdziebnia zdefiniowano następujące cele, z którymi jest zgodna strategia ORSG:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wszechstronnie rozwinięta i nowoczesna infrastruktura techniczna ▪ Stworzenie odpowiedniego „klimatu gospodarczego” dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw ▪ Stworzenie warunków dla stałego i bardziej efektywnego podnoszenia poziomu edukacji
Zbiczno	Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno na lata 2009-2015	<p>Poprawie sytuacji w Gminie Zbiczno ma służyć realizacja celów strategicznych określonych w Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno. Wyższy poziom rozwoju Gminy oraz lepsze warunki życia mieszkańców i turystów ma zapewnić osiągnięcie następujących celów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój infrastruktury technicznej i ochrona środowiska ▪ Rozwój edukacji, kultury, turystyki i sportu ▪ Rozwój gospodarczy ▪ Poprawa jakości życia mieszkańców <p>Strategia ORSG jest zgodna z powyższymi celami</p>
Dokument strategiczny		Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Lokalny/Gminny Program Rewitalizacji	<p>W Strategii ORSG powinny znaleźć się projekty z zakresu rewitalizacji społeczno-gospodarczej wynikające z Lokalnych/Gminnych Programów Rewitalizacji. Finansowanie działań rewitalizacyjnych ze środków przeznaczonych na politykę terytorialną będzie możliwe w sytuacji, gdy projekty będą wynikać bezpośrednio z Lokalnych/Gminnych Programów Rewitalizacji. Jednostki samorządu terytorialnego, które zdecydują się prowadzić procesy rewitalizacyjne, po pojawieniu się szczegółowych wytycznych dotyczących rewitalizacji, będą zobowiązane do opracowania wyżej wymienionych dokumentów</p>	
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	<p>Jednostki samorządu terytorialnego, które w ramach Strategii ORSG chcą realizować projekty w ramach PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach</p>	

	publicznych, i w sektorze mieszkaniowym oraz PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu są zobligowane do opracowania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. Gminy, które planują przeprowadzić działania finansowane w ramach wyżej wymienionych priorytetów inwestycyjnych rozpoczęły prace nad dokumentem. Stan prac nad poszczególnymi dokumentami został opisany w tabeli nr 34.
Plan Mobilności Miejskiej	Jednostki samorządu terytorialnego, które w ramach Strategii ORSG chcą realizować projekty w ramach PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu są zobligowane do opracowania Planu Mobilności Miejskiej. Gminy, które planują przeprowadzić działania finansowane w ramach tego priorytetu rozważają opracowanie dokumentu
Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność	<p>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność to nowy instrument terytorialny – wprowadzony przez KE do realizacji w perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Bazuje on na stosowanym w latach 2007-2013 w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyby) podejściu LEADER.</p> <p>W ramach RLKS mogą być realizowane działania w ramach następujących priorytetów, które wchodzą w zakres polityki terytorialnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 9d Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność ▪ 9vi Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność <p>Strategie RLKS, które zostaną opracowane na lata 2014-2020 powinny wykazywać zgodność ze Strategią ORSG.</p>

Źródło: Opracowanie własne.

4. Priorytety inwestycyjne

Priorytety inwestycyjne dla ORSG Powiatu Brodnickiego stanowią uszczegółowienie celów, które zostały zdefiniowane w rozdziale 3 niniejszej Strategii i są one zgodne z ustalonymi kierunkami rozwoju.

Poniższa tabela przedstawia logikę interwencji strategicznej, wskazując metody realizacji celów, zasięg terytorialny oraz mierzalne rezultaty realizacji poszczególnych działań w postaci planowanych do osiągnięcia wskaźników.

Tabela 43. Logika interwencji strategicznej

L.p.	Zidentyfikowany problem	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
1	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej Wspieranie niskoemisyjnej gospodarki	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej, w tym z wykorzystaniem instalacji OZE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bartniczka ▪ Bobrowo ▪ Miasto Brodnica ▪ Brzozie ▪ Górzno ▪ Jabłonowo Pomorskie ▪ Świdziebnia ▪ Zbiczno 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 46 szt.
2	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej Rozbudowa ciągów pieszo-rowerowych	Budowa ścieżek rowerowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bobrowo ▪ Miasto Brodnica ▪ Brodnica ▪ Osiek 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 9,6 km
3	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Zły stan techniczny taboru komunikacji miejskiej oraz niedostatecznie rozwinięta polityka parkingowa	Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej Modernizacja taboru komunikacji miejskiej oraz wprowadzenie nowych rozwiązań polityki parkingowej	Zakup taboru komunikacji miejskiej oraz działania związane z polityką parkingową	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Brodnica 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba zakupionych parkomatów – 20 szt. ▪ Liczba zakupionych elektronicznych tablic informacyjnych – 2 szt. ▪ Przyrost liczby osób korzystających z komunikacji miejskiej – 190 000 osób
4	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu i promocja walorów przyrodniczych Ochrona zabytków oraz tworzenie i modernizacja instytucji kultury	Projekty infrastrukturalne realizowane w instytucjach kultury	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bartniczka ▪ Miasto Brodnica ▪ Jabłonowo Pomorskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 2 szt. ▪ Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 szt.
5	Niewystarczający stopień innowacyjności i konkurencyjności gospodarki Niedostatecznie dostosowany do potrzeb system opieki społecznej i zdrowotnej Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych	Rozwój innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu i promocja walorów przyrodniczych	Ożywienie społeczno – gospodarcze obszarów miejskich poprzez aktywizację osób zamieszkujących obszary problemowe oraz poprawę uczestnictwa tych osób w życiu społecznym i gospodarczym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Brodnica ▪ Miasto Górzno ▪ Miasto Jabłonowo Pomorskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Otwarta przestrzeń otworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 53 745 m² ▪ Liczba osób objętych projektem – 510 osób ▪ Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 5 szt.
6	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niedostateczne wyposażenie	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy Poprawa jakości kształcenie	Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej szkół prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powiat Brodnicki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 17 osób ▪ Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 8 szt.

	placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny	poprzez wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w odpowiedni sprzęt			
7	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Obniżony stopień upowszechniania edukacji przedszkolnej, niedostosowanie techniczne obiektów przedszkolnych oraz braki w ich wyposażeniu	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy Upowszechnianie edukacji przedszkolnej poprzez modernizację i doposażenie obiektów przedszkolnych	Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brodnica ▪ Jabłonowo Pomorskie ▪ Świdziebna ▪ Zbiczno 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – 50% (gm. Brodnica) ▪ Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 175 osób
8	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia	<p>Realizacja działań, ukierunkowanych na rozwijanie kompetencji kluczowych w zakresie TIK, nauk matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej</p> <p>Podniesienie kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli oraz pracowników pedagogicznych, ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia</p> <p>Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powiat Brodnicki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 2 105 osób ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 376 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 20 szt. ▪ Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 19 szt. ▪ Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 25 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 105 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 139 osoby ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 13 183 osoby ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 13 szt. ▪ Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 16 szt.
9	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe Niewystarczający stopień dopasowania szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Atrakcyjna oferta staży i praktyk zawodowych Wsparcie rozwoju doradztwa	<p>Realizacja wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych dla uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego we współpracy z pracodawcami</p> <p>Realizacja dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w zakresie przedmiotów zawodowych i związanych z nimi kursów i szkoleń, dostosowanych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powiat Brodnicki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki – 210 osób ▪ Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS – 3 szt. ▪ Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia – 410 osób ▪ Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy 158 – osób ▪ Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów

	Zbyt mała oferta staży i praktyk zawodowych	edukacyjno-zawodowego Poprawa jakości kształcenie poprzez wyposażenie placówek kształcenia w odpowiedni sprzęt Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia	do potrzeb pracodawców Wsparcie nauczycieli kształcenia zawodowego ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji Działania ukierunkowane na podniesienie kompetencji instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz opiekunów praktyk lub stażysty u pracodawców		praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – 14 osób <ul style="list-style-type: none"> Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 4 szt. Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 1 420 osoby
10	Niedostatecznie dostosowany do potrzeb system opieki społecznej i zdrowotnej Wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia opieki społecznej	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	Działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brodnicki 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 140 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 70 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 5 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 255 osób Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 50 osób
11	Niedostatecznie dostosowany do potrzeb system opieki społecznej i zdrowotnej Zbyt mała dostępność do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	Wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, z niepełnosprawnościami i zależnymi	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brodnicki 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 70 szt. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 352 osoby

5. Tryb i zasady naboru projektów do Strategii

Nabór projektów do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Brodnickiego przeprowadzono przy zachowaniu partnerskiego modelu współpracy, tj. udziału m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Idea partnerstwa była realizowana od samego początku prac nad Strategią. W części diagnostycznej dokumentu dokonano analizy stanu obecnego, problemów i potrzeb rozwojowych całego obszaru w odniesieniu do potrzeb ww. Interesariuszy. Gotowa diagnoza została przedstawiona i skonsultowana z partnerami społecznymi podczas otwartego spotkania, podczas którego przedstawiono wzór fiszki projektowej oraz ogłoszono nabór propozycji projektowych do Strategii. Informacja o naborze projektów została podana do wiadomości publicznej także za pośrednictwem strony internetowej Starostwa Powiatowego w Brodnicy – www.brodnica.com.pl. Projekty należało zgłaszać na formularzu omówionej na spotkaniu fiszki projektowej. Ideą naboru pomysłów projektowych było poznanie jak największej liczby planów i pomysłów na dalszy rozwój ORSG w latach 2015 – 2020. Dlatego też nabór fiszek projektowych nie ograniczał się jedynie do obszarów objętych polityką terytorialną.

Procedura wyboru projektów przewidzianych do finansowania w ramach polityki terytorialnej miała charakter dwuetapowy.

Wstępna selekcja (I etap oceny projektów) polegała na ocenie projektów pod kątem ich zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszącymi się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej. Kryterium to wynika z *Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020*, gdzie wskazano źródła finansowania działań realizowanych w ramach Strategii ORSG i ma charakter kryterium dostępu. Oznacza to, że projekty, które spełniły kryterium zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi trafiły na listę projektów poddanych dalszej ocenie, natomiast pozostałe przedsięwzięcia znalazły się na **liście komplementarnej**.

Tabela 44. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego:
▪ 4c - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
▪ 4e - Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
▪ 6b - Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
▪ 6c - Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
▪ 9b - Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich
▪ 10a - Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej
Europejski Fundusz Społeczny:
▪ 8iv - Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery,

godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę
▪ 9i - Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie
▪ 9iv - Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
▪ 10i – Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia
▪ 10iv - Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020.

II etap wyboru projektów polegał na wskazaniu przedsięwzięć priorytetowych dla ORSG do realizacji w okresie programowania 2014 – 2020. Wyboru zadań mających największy wpływ na rozwój obszaru w kolejnych latach dokonano z uwzględnieniem następujących kryteriów:

- stopień w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa
- stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów danego obszaru
- stopień przygotowania inwestycji do realizacji
- termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018 r.
- realizacja projektu w partnerstwie
- wpływ projektu na zwiększenie zatrudnienia
- ilość problemów, które rozwiązuje projekt
- wpływ projektu na rozwój podmiotów działających w obszarze inteligentnych specjalizacji

Ocena przedsięwzięć z uwzględnieniem powyższych kryteriów pozwoliła utworzyć **listę podstawową i listę rezerwową** projektów do Strategii ORSG. Każda z nich została podzielona na dwie części – pierwsza zawiera projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a druga przedsięwzięcia finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekty znajdujące się na liście podstawowej uzyskują tzw. „kod dostępu” do uruchamianych konkursów. Oznacza to, że w konkursach dedykowanych polityce terytorialnej będą mogły brać udział jedynie projekty znajdujące się na listach podstawowych Strategii ORSG.

W sytuacji, gdy projekt z listy podstawowej zgłoszony przez danego beneficjenta nie będzie mógł zostać zrealizowany, zastąpi go projekt z listy rezerwowej, którego wnioskodawcą jest ten sam beneficjent. Jeżeli po zrealizowaniu wszystkich projektów z listy podstawowej pozostaną oszczędności tzn. pula środków przeznaczonych na politykę terytorialną dla ORSG nie zostanie w pełni wykorzystana, możliwość realizacji uzyskają projekty z listy rezerwowej. Decyzję o tym, które przedsięwzięcie przenieść na listę podstawową i skierować do konkursu, podejmie Komitet Sterujący.

Projekty z listy komplementarnej przewidziane zostały do finansowania poza polityką terytorialną tj. z innych dostępnych źródeł. Utworzenie listy komplementarnej projektów do Strategii ORSG ma na celu pokazanie planowanych działań rozwojowych także w obszarach nie objętych polityką terytorialną w szczególności tych wpływających na rozwój gospodarczy obszaru, niwelujących bezrobocie oraz zwiększających zatrudnienie. W efekcie wszystkie listy planowanych zadań przedstawiają spójny obraz kierunków rozwoju Powiatu.

6. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji

Podczas naboru projektów wpłynęło 334 fiszek projektowych o łącznej wartości 482 567 856,33 zł, z czego:

- 44 trafiły na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFRR (48 083 950,00 zł)
- 54 trafiły na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFS (34 377 640,00 zł)
- 29 trafiło na listę rezerwową projektów finansowanych w ramach EFRR (54 792 784,23 zł)
- 207 trafiło na listę komplementarną (345 313 482,10 zł)

Tabela 45. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na źródła finansowania

Źródło finansowania	Wartość w zł	% udział
▪ EFRR	48 083 950,00	58%
▪ EFS	34 377 640,00	42%
Całkowita wartość projektów	82 461 590,00	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych.

Tabela 46. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P 2014-2020

Priorytet inwestycyjny w ramach RPO WK-P 2014-2020	Wartość w zł	% udział
▪ 4c	16 217 350,00	19,6%
▪ 4e	15 333 000,00	18,6%
▪ 6b	0,00	0,0%
▪ 6c	3 030 000,00	3,7%
▪ 9b	4 030 000,00	4,8%
▪ 10a	9 473 600,00	11,5%
▪ 8iv	0,00	0,0%
▪ 9i	13 166 500,00	15,9%
▪ 9iv	2 193 070,00	2,6%
▪ 10i	14 246 870,00	17,3%
▪ 10iv	4 771 200,00	5,8%
Całkowita wartość projektów	82 461 590,00	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych.

Tabela 47. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1	Termomodernizacja budynku o funkcji garażowo-gospodarczej położonego w Bartniczce przy Urzędzie Gminy Bartniczka	Gmina Bartniczka	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2017	Gmina Bartniczka	60 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka Szacuje się, że emisja CO2 zmniejszy się rocznie o około 2,35 Mg.
2	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej usytuowanego w Bartniczce przy ul. Łąkowej (pełniącego funkcję w części: przedszkola, biblioteki, mieszkalną)	Gmina Bartniczka	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	02.2017-06.2018	Gmina Bartniczka	130 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka Szacuje się, że emisja CO2 spadnie w stosunku rocznym o 13,18 Mg.
3	Promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego poprzez utworzenie instytucji kultury i muzeum w istniejącym budynku oświatowym w Grażawach	Gmina Bartniczka	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	2015-2018	Gmina Bartniczka	2 200 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	6c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 sztuka
4	Termomodernizacja i remont czterech obiektów kultury w miejscowościach Łaszewo, Jastrzębie, Nowe Świerczyny i Samin	Gmina Bartniczka	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2015-2017	Gmina Bartniczka	160 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 4 sztuki Spadek emisji CO2 - ponad 30% Szacuje się, że emisja CO2 do atmosfery spadnie o około 14,42 Mg/rok.
5	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej – usytuowanego w Bartniczce na terenie oczyszczalni ścieków	Gmina Bartniczka	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków	2018	Gmina Bartniczka	33 950,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka Spadek emisji CO2 - ponad 30%

			użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii						▪ Szacuje się, że emisja CO ₂ spadnie o 2,35 Mg/rok.
6	Modernizacja energetyczna budynku Urzędu Gminy Bartniczka poprzez docieplenie dachu, wymianę oświetlenia na energooszczędne oraz montaż paneli fotowoltaicznych	Gmina Bartniczka	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2018	Gmina Bartniczka	100 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	4c	▪ Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka ▪ Szacuje się, że emisja CO ₂ do atmosfery spadnie o 14,42 Mg/rok.
7	Budowa ścieżki rowerowej Drużyny – Grzybno	Gmina Bobrowo	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	2017-2018	Gmina Bobrowo	953 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	4e	▪ Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 1,5 km
8	Budowa ścieżki rowerowej Malki – Wymokle	Gmina Bobrowo	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	2016-2018	Gmina Bobrowo	720 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	4e	▪ Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 1,1 km
9	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Drużynach	Gmina Bobrowo	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2016-2018	Gmina Bobrowo	280 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	4c	▪ Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka ▪ Zmniejszenie rocznego zużycia energii – 30 %
10	Termomodernizacja budynku Gimnazjum w Bobrowie	Gmina Bobrowo	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2016-2018	Gmina Bobrowo	530 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	4c	▪ Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka ▪ Zmniejszenie rocznego zużycia energii – 30 %
11	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości	Gmina Bobrowo	Obniżony poziom infrastruktury technicznej	2018	Gmina Bobrowo	200 000,00	▪ EFRR ▪ Środki	4c	▪ Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka ▪ Zmniejszenie rocznego zużycia energii – 30 %

	Kruszyny		Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii				własne		%
12	Termomodernizacja budynku mieszkalno - użytkowego, wielorodzinnego przy ul. Duży Rynek 9 wraz z oficynami	Gmina Miasta Brodnicy	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2015-2016	Gmina Miasta Brodnicy	200 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej GJ/rok- 415,72 Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. Powierzchnia użytkowa budynków poddana termomodernizacji – 336 m²
13	Termomodernizacja budynku mieszkalnego, wielorodzinnego przy ul. Kolejowej 4	Gmina Miasta Brodnicy	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2015-2016	Gmina Miasta Brodnicy	63 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej GJ/rok- 119,53 Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. Powierzchnia użytkowa budynków poddana termomodernizacji – 113 m²
14	Termomodernizacja budynku mieszkalnego, wielorodzinnego przy ul. Hallera 13 I oficyna	Gmina Miasta Brodnicy	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2015-2016	Gmina Miasta Brodnicy	80 400,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej GJ/rok- 167,27 Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. Powierzchnia użytkowa budynków poddana termomodernizacji – 151 m²
15	Inteligentny system zarządzania parkingami na terenie centrum miasta Brodnicy w ramach programu Smart City (inteligentne miasto) dla inteligentnego systemu transportowego (ITS)	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Zły stan techniczny taboru komunikacji miejskiej oraz niedostatecznie rozwinięta polityka parkingowa	2016-2018	Gmina Miasta Brodnicy	1 160 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zakupionych parkomatów – 20 szt. Liczba zakupionych elektronicznych tablic informacyjnych – 2 szt.
16	Zakup taboru dla komunikacji miejskiej na lata 2015 – 2018 z inteligentnym systemem zarządzania transportem.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	Obniżony poziom infrastruktury technicznej	2015-2018	Gmina Miasta Brodnicy	8 500 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e	<ul style="list-style-type: none"> Przyrost liczby osób korzystających z komunikacji miejskiej – 190 000 osób Spadek emisji CO₂ – 50%/rok

	Wymiana wiat przystankowych z inteligentną informacją dla pasażerów. Modernizacja infrastruktury technicznej zaplecza serwisowego (warsztatu)	o.o.	Zły stan techniczny taboru komunikacji miejskiej oraz niedostatecznie rozwinięta polityka parkingowa w miastach						
17	Konserwację ołtarza głównego i ołtarza Św. Mikołaja w kościele farnym w Brodnicy	Parafia Rzymsko-katolicka pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Brodnicy	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	2016-2018	Gmina Miasta Brodnicy	530 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	6c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 sztuka Powierzchnia ołtarzy poddana konserwacji – 330 m²
18	Rewitalizacja zespołów parkowych w Brodnicy	Gmina Miasta Brodnicy	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych	2015-2017	Gmina Miasta Brodnicy	1 600 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	9b	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia zrewitalizowanego obszaru – 3,3625 ha Liczba osób wykluczonych społecznie zaangażowanych do projektu – 10 osób
19	Pracownia inspiracji	Chorągiew Kujawsko – Pomorskiego ZHP	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2015-2017	Gmina Miasta Brodnicy	2 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej GJ/rok-415,72 Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 2 szt. Powierzchnia użytkowa budynków poddana termomodernizacji – 336 m² Spadek emisji CO2 ponad 50% Efektywność energetyczna ponad 80%
20	Zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach poprzez ich rozbudowę oraz adaptację istniejących pomieszczeń wraz z budową placów zabaw	Gmina Brodnica	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Obniżony stopień upowszechniania edukacji przedszkolnej, niedostosowanie techniczne obiektów przedszkolnych oraz braki w ich wyposażeniu	2016-2018	Gmina Brodnica	2 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	10a /10i	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – 50 % Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – dla 75 osób Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych - 3
21	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 560 Brodnica-Osiek	Gmina Brodnica	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Zły stan techniczny taboru komunikacji miejskiej oraz niedostatecznie rozwinięta polityka parkingowa w	IV.2015-2018	Gmina Miasta Brodnicy Gmina Brodnica Gmina Osiek	5 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e	<ul style="list-style-type: none"> Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 7 km

			miastach						
23	Termomodernizacja budynku szkoły w Miesiączkowie i Gólkowie w celu ograniczenia strat ciepła oraz poprawienia jakości powietrza atmosferycznego	Miasto i Gmina Górzno	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2017-2018	Miasto i Gmina Górzno	800 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba budynków poddanych termomodernizacji – 2 szt. Wielkość zaoszczędzonej energii i zmniejszony poziom emisji CO2 – 30%
24	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej – ZUK, PSZOK	Miasto i Gmina Górzno	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2015-2018	Miasto i Gmina Górzno	1 500 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Oszczędność energii w skali roku – 30% Liczba budynków poddanych termomodernizacji – 1 szt.
25	Rewitalizacja parku miejskiego i rynku w Górznie	Miasto i Gmina Górzno	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych	03.2017-11.2018	Miasto i Gmina Górzno	800 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	9b	<ul style="list-style-type: none"> Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 2 ha
26	Remont i modernizacja budynku użyteczności publicznej- Remiza Strażacka w Jabłonowie Pomorskim	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	06.2017-06.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	300 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	6c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 szt.
27	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej - Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Jabłonowie Pomorskim	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	09.2016-02.2017	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	180 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 18 000 kWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – n.d.
28	Termomodernizacja Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Jabłonowie Pomorskim	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków	03-11.2016	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	200 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 10 500 kWh/rok

			użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii						▪ Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – n.d.
29	Rewitalizacja Rynku w Jabłonowie Pomorskim (projekt komplementarny z projektem – Rewitalizacja społeczno-gospodarcza Rynku w Jabłonowie Pomorskim)	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Niewystarczający stopień innowacyjności i konkurencyjności gospodarki Niedostatecznie dostosowany do potrzeb system opieki społecznej i zdrowotnej Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych	08.2016-05.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	1 630 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	9b	▪
30	Rozbudowa Przedszkola Samorządowego w Jabłonowie Pomorskim oraz dobudowa Sali sportowej, modernizacja placu zabaw, dokończenie budowy parkingu, a także budowa drogi jednokierunkowej w celu bezpiecznego ruchu autobusowego	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Obniżony stopień upowszechniania edukacji przedszkolnej, niedostosowanie techniczne obiektów przedszkolnych oraz braki w ich wyposażeniu	03.2016-12.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	1 733 600,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	10a	▪ Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 100 osób ▪ Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 1 szt. ▪ Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – 44%
31	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej – budynek Gimnazjum i Szkoły Podstawowej – Osiek, budynek Urzędu Gminy w Osieku oraz budynek Szkoły Podstawowej w Strzygach	Gmina Osiek	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	III kw. 2017-IV kw. 2018	Gmina Osiek	1 200 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	4c	▪ Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 4 sztuki ▪ Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – po 18 000 kWh/rok tj. w sumie na 4 budynki 72 000 kWh/rok ▪ Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – n.d.
32	Przebudowa i rozbudowa Szkoły Podstawowej w Świdziebni	Gmina Świdziebnia	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Obniżony stopień upowszechniania edukacji przedszkolnej, niedostosowanie techniczne obiektów przedszkolnych	IV kw. 2015 r. – III kw. 2016 r.	Gmina Świdziebnia	1 200 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	10a	▪ Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 1 szt. ▪ Liczba dzieci (w oddziałach przedszkolnych w SP w Świdziebni) - 75

			oraz braki w ich wyposażeniu						
33	Termomodernizacja budynku Szkoły Filialnej w Zasadach, wymiana instalacji centralnego ogrzewania z piecem oraz instalacja OZE	Gmina Świdziebnia	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2019	Gmina Świdziebnia	350 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Szacuje się, że emisja CO2 do atmosfery spadnie o 10,150 Mg/rok Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – ca. 40,26 kWh/rok Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.
34	Termomodernizacja budynku szkoły Filialnej w Michalkach oraz instalacja OZE	Gmina Świdziebnia	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2018	Gmina Świdziebnia	300 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Szacuje się, że emisja CO2 do atmosfery spadnie o ca. 10,500 Mg/rok Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – ca. 41,26 kWh/rok Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.
35	Nadbudowa budynku administracyjnego Urzędu Gminy, kompleksowa modernizacja energetyczna budynku oraz przystosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych	Gmina Świdziebnia	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	I kw. 2017 – IV kw. 2018	Gmina Świdziebnia	1 500 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Szacuje się, że emisja CO2 do atmosfery spadnie o ca. 10,640 Mg/rok Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – ca. 39,26 kWh/rok Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.
36	Zaprojektowanie i wykonanie kompleksowej termomodernizacji energetycznej budynku Przedszkola w Zespole Szkół w Zbicznie	Gmina Zbiczno	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2017	Gmina Zbiczno	800.000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych tony CO2/rok – 30 % Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych kWh/rok – 30% Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.
37	Zaprojektowanie i wykonanie kompleksowej modernizacji energetycznej obiektów kultury w miejscowości Najmowo -świećlica GOKSiR	Gmina Zbiczno	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz	07.2017-12.2019	Gmina Zbiczno	300 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych kWh/rok – 30% Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych tony CO2/rok – 30 %

			niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii						
38	Zaprojektowanie i wykonanie kompleksowej modernizacji energetycznej obiektów kultury w miejscowości Zbiczno-światlica GOKSiR	Gmina Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Zbicznie	<p>Obniżony poziom infrastruktury technicznej</p> <p>Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii</p>	01.2017-12.2019	Gmina Zbiczno	400 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych kWh/rok – 30% Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych tony CO2/rok – 30 %
39	Termomodernizacja budynku Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy	Powiat brodnicki	<p>Obniżony poziom infrastruktury technicznej</p> <p>Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii</p>	2017	Powiat brodnicki	1 100 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynku – ok. 338 tys. KWh (poprzez likwidację własnej kotłowni) Przewidywana redukcja emisji CO₂ – co najmniej 25% Szacowany roczny spadek emisji CO₂ wyniesie ok 9 t/rok
40	Zmniejszenie emisji strat ciepła przez kompleksową termomodernizację budynku internatu RCKPiU	Regionalne Centrum Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego w Brodnicy	<p>Obniżony poziom infrastruktury technicznej</p> <p>Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii</p>	2017	Powiat brodnicki	1 250 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 34 870 kWh/rok (ok. 26%) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – szt. 1 Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych ~ 21 tony równoważnika CO2/rok
41	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Specjalnych w Brodnicy	Zespół Szkół Specjalnych w Brodnicy	<p>Obniżony poziom infrastruktury technicznej</p> <p>Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii</p>	03.2016-11.2016	Powiat brodnicki	1 650 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 sztuka Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 135,256 kWh/rok Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej - 634,300 GJ/rok Szacowany roczny spadek emisji CO₂ wyniesie 61,070 tony/rok
42	Doposażenie pracowni kształcenia zawodowego na drodze w	Regionalne Centrum Kształcenia	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku	09.2015-09.2018	Powiat brodnicki	1 770 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki 	10a	<ul style="list-style-type: none"> Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 17 osób

	zdobyciu kwalifikacji zawodowych	Praktycznego i Ustawicznego w Brodnicy	pracy Niedostateczne wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny				własne		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 8 sztuk
43	Wyposażenie pracowni kształcenia eksperymentalnego	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niedostateczne wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny</p>	2016-2018	Powiat brodnicki	1 220 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	10a	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TTK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Wskaźnik zdawalności egzaminów zawodowych wzrosło do 92% (ok. 10% w stosunku do stanu obecnego) ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TTK do prowadzenia zajęć – 1 szt. ▪ Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie – 1 szt. ▪ Wyposażonych zostanie 6 pracowni przedmiotowych
44	Adaptacja pomieszczeń poddasza budynku Przedszkola w Zespole Szkół w Zbicznie na cele edukacji przedszkolnej	Gmina Zbiczno	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Obniżony stopień upowszechniania edukacji przedszkolnej, niedostosowanie techniczne obiektów przedszkolnych oraz braki w ich wyposażeniu</p>	2017	Gmina Zbiczno	800.000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	10a	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – % ▪ Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej - osoby
45	Termomodernizacja Urzędu Miejskiego w Brodnicy	Gmina Miasta Brodnica	<p>Obniżony poziom infrastruktury technicznej</p> <p>Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii</p>	2015-2016	Gmina Miasta Brodnica	1 600 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4c	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej GJ/rok- 390,00 ▪ Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. ▪ Powierzchnia użytkowa budynków poddana termomodernizacji – 2 136,00 m² ▪ Zwiększenie efektywności energetycznej – 35%

Tabela 48. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1	Start w dorosłość	Dom Dziecka w Brodnicy	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	IV kw. 2016-2018	Powiat Brodnicki	100 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 20 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskają kwalifikacje po opuszczeniu programu, ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – os. 10 ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – os. 4 ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – os. 4 ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – os. 2 ▪ 20 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie.
2	Wsparcie i rozwój pieczy zastępczej i osób niepełnosprawnych	Powiat Brodnicki/Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	I kwartał 2016-12.2018	Powiat Brodnicki	133 070,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9iv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 105 osób
3	Popołudniowe zajęcia dla dzieci niepełnosprawnych na bazie zajęć edukacyjno-terapeutycznych	Stowarzyszenie Wsparcia Osób Niepełnosprawnych „Agis”	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	10.2015-06.2016	Powiat Brodnicki	11 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 50 osób
4	Aktywna sobota	I Liceum Ogólnokształcące im. Filomatów Ziemi Michałowskiej/	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy	1.09.2016-30.06.2017	Powiat Brodnicki	30 800,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 165 osób

		Starostwo Brodnica	Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych						
5	Nauczyciel XXI wieku	I Liceum Ogólnokształcące im. Filomatów Ziemi Michałowskiej/ Starostwo Brodnica	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	1.09.2016-31.01.2017	Powiat Brodnicki	12 400,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 15 osób
6	Zdobycie przez nauczycieli Zespołu Szkół Specjalnych w Brodnicy dodatkowych kwalifikacji szczególnych w zakresie pracy z uczniami z zaburzeniami ze spektrum autyzmu	Zespół Szkół Specjalnych w Brodnicy	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	10.2016-02.2018	Powiat Brodnicki	39 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 5 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 5 osób
7	Promotor neurodydaktyki	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	09.2015-05.2016	Powiat Brodnicki	55 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 7 osób ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 140 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 7 osoby ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 140 osób
8	Dostrzegam - informuję	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy	09.2015-06.2016	Powiat Brodnicki	35 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 15 osoby ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty

			Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych						wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. <ul style="list-style-type: none"> Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 1 nauczyciel Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 15 osoby
9	Pomoc psychologiczno-pedagogiczna dzieciom z zaburzeniami rozwojowymi, stwierdzoną niepełnosprawnością, zagrożonym wczesnym wykluczeniem edukacyjnym oraz promowanie wartości edukacji przez całe życie	Starostwo Powiatowe/Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Brodnicy	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	06.2015-06.2018	Powiat Brodnicki	1 500 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 9 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. Liczba uczniów objętych wsparciem w programie – 1450 osób rocznie
10	Kompetencje kluczem do kariery	Zespół Szkół w Jabłonowie Pomorskim	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	IV kw. 2015-III kw. 2018	Powiat Brodnicki	320 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 8 osób Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 120 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 10 osób Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 140 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. Liczba szkół, których pracownice przedmiotowe zostały wyposażone w programie – 1 szt.
11	Szkoła Zawodowych Innowacji- kompetencje	Zespół Szkół Rolniczych w	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb	09.2016-08.2020	Powiat Brodnicki	424 500,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych

	kluczowe ZSR	Brodnicy	rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych				własne		w programie – 450 osób ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 60 osób
12	Podnoszenie kwalifikacji drogą do sukcesu zawodowego	Zespół Szkół w Jabłonie Pomorskim	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy Atrakcyjna oferta staży i praktyk zawodowych Poprawa jakości kształcenie poprzez wyposażenie placówek kształcenia w odpowiedni sprzęt Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia	IV kw. 2015-III kw. 2018	Powiat Brodnicki	640 000,00	▪ EFS ▪ Środki własne	10iv	▪ Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki – 60 osób ▪ Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS – 1 szt. ▪ Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 18 osób ▪ Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 1 szt.
13	Zajęcia pozalekcyjne zawodowe	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicach	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy Atrakcyjna oferta staży i praktyk zawodowych Poprawa jakości kształcenie poprzez wyposażenie placówek kształcenia w odpowiedni sprzęt Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia	2016-2020	Powiat Brodnicki	1 200 000,00	▪ EFS ▪ Środki własne	10iv	• Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki – 150 osoby • Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia – 50 osoby • Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 20 osoby • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 1 szt. • Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 130 osoby

14	Staże i praktyki zawodowe	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy	<p>Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy</p> <p>Atrakcyjna oferta staży i praktyk zawodowych</p> <p>Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia</p>	2015-2018	Powiat Brodnicki	690 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10iv	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 120 osób
15	Nie pracuję dla pieniędzy, to pieniądz pracuje dla mnie	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy	<p>Niepelne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	09.2015-12.2020	Powiat Brodnicki	1 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 600 uczniów Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 600 osoby
16	Nowoczesne umiejętności kluczem do zatrudnienia	Regionalne Centrum Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego w Brodnicy	<p>Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy</p> <p>Atrakcyjna oferta staży i praktyk zawodowych</p> <p>Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia</p> <p>Poprawa jakości kształcenia poprzez wyposażenie placówek kształcenia w odpowiedni sprzęt</p>	09.2015-09.2018	Powiat Brodnicki	1 733 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10iv	<ul style="list-style-type: none"> Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS – 2 szt. Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia – 360 osób Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – 14 osób Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 1 szt. Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 1080 osób
17	Szkoła Zawodowych Innowacji – szansa na zatrudnienie	Zespół Szkół Rolniczych w	Niepelne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb	09.2016-11.2018	Powiat Brodnicki	411 500,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych

		Brodnicy	rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych				własne		w programie – 450 osób ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 60 osób
18	Program edukacyjny dla dzieci i młodzieży z obszarów wykluczenia społecznego na terenie powiatu brodnickiego	Regionalny Ośrodek Edukacji Ekologicznej sp.zoo w Przysieku-ośrodek Wilga w Górznie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	2016	Powiat Brodnicki	2.000.000	▪ EFS ▪ Środki własne	10i	▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 8 000 osób
19	Edukacja ekologiczna dzieci i związane z nią działania informacyjne i promocyjne walorów środowiskowych i kulturowych regionu	Regionalny Ośrodek Edukacji Ekologicznej sp.zoo w Przysieku-ośrodek Wilga w Górznie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	01.2016-12.2017	Powiat Brodnicki	2 500 000,00	▪ EFS ▪ Środki własne	10i	▪ Nowe miejsca pracy – ok. 2-3 ▪ Liczba przeprowadzonych zajęć – ok. 250 (125 rocznie) ▪ Liczba uczestników – ok. 10 000 osób (grupy warsztatowe 40 os.)
20	Nowy zawód kluczem do sukcesu	Centrum Ekonomii Społecznej Bonum	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	III kw. 2016-III kw. 2018	Powiat Brodnicki	120 000,00	▪ EFS ▪ Środki własne	9i	▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskają kwalifikacje po opuszczeniu programu – 10 osób ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 10 osób ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 5 osób ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 10 osób

									<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 2 osoby
21	STAR – Spersonalizowany Trening Aktywnego Rozwoju	Caritas Diecezji Toruńskiej / Brodnickie Centrum Caritas	<p>Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej</p> <p>Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu</p>	2016-2018	Powiat Brodnicki	450 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	9i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 25 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 10 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 25 osób
22	Zmieniamy nasze życie na lepsze	Caritas Diecezji Toruńskiej / Brodnickie Centrum Caritas	<p>Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej</p> <p>Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych</p>	2016-2018	Powiat Brodnicki	750 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	9i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 30 osób Liczba osób niepełnosprawnych, które uzyskały nowe kompetencje i umiejętności, poprawiające możliwości codziennego funkcjonowania – 30 osób Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie – 30 osób
23	Droga do samodzielności	Caritas Diecezji Toruńskiej / Brodnickie Centrum Caritas	<p>Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej</p> <p>Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych</p>	2016-2018	Powiat Brodnicki	1 100 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	9iv	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 30 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 30
24	Z angielskim za pan brat – rozwijanie kompetencji językowych uczniów z terenu gminy Bartniczka	Gmina Bartniczka	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	2016-2018	Gmina Bartniczka	39 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 120 osób Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 120 osób

25	Nowe kompetencje już dziś – podniesienie kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego z ukierunkowaniem na rozwój kompetencji kluczowych oraz indywidualnych potrzeb ucznia	Gmina Bartniczka	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	2016-2018	Gmina Bartniczka	38 200,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 6 osób. ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 6 osób
26	Rodzina	GOPS Gmina Bartniczka	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	I kwartał 2016 r. – 12.2018 r.	Gmina Bartniczka	150 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9iv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 67 osób
27	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie zamieszkałych na terenie Gminy Bobrowo	Gmina Bobrowo	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	2016-2020	Gmina Bobrowo	1 350 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 20 osób ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu- ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 25 osób ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie –
28	Innowacyjna edukacja w Gminie Bobrowo	Gmina Bobrowo	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy	2016-2019	Gmina Bobrowo	1 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 6 osób ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli

			Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych						kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 90 osób <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 6 szt. ▪ Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 6 szt. ▪ Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 30 % ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 12 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 18 osób ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 120 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć Edukacyjnych – 6 szt. ▪ Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 6 szt.
29	Przygotowuję się do dorosłego życia	Gmina Miasta Brodnica	Niepelne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	08.2016-07.2018	Gmina Miasta Brodnica	1 200 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 800 osób ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 80 osób
30	Włączanie społeczne mieszkańców Gminy Miasta Brodnica	Gmina Miasta Brodnica	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	1.01.2016-31.12.2018	Gmina Miasta Brodnica	1 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ilość uczestników projektu – 150 ▪ Ilość uczestników, którzy uzyskają kwalifikacje po opuszczeniu projektu – 130 ▪ Ilość uczestników poszukujących pracy po opuszczeniu projektu- 100 ▪ Ilość uczestników pracujących po opuszczeniu projektu (także własna działalność)- 10 ▪ Ilość uczestników pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu projektu – 3 ▪ Ilość osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w projekcie- 10

									<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ilość osób z otoczenia uczestników projektu - 300 ▪ Ilość małoletnich dzieci uczestników projektu biorących udział w działaniach środowiskowych - 150
31	Żyj zdrowo i aktywnie!	Gmina Brzozie	<p>Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej</p> <p>Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych</p>	2016-2018	Gmina Brzozie	30 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9iv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi w interesie ogólnym – 90 osób
32	Zdobywanie przez uczniów kompetencji kluczowych z przedmiotów matematyczno – przyrodniczych i języka obcego w szkołach Gminy Brodnica	Gmina Brodnica	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	0.9.2015-09.2018	Gmina Brodnica	2 400 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 25 osób • Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 250 osób • Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 4 szt. • Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 4 szt. • Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 100 % • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 25 osób • Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 250 osób • Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba szkół, których laboratoria językowe zostały doposażone w programie – 4 szt.
33	„Nowe umiejętności-nowy start- lepsze życie”	Gmina Brodnica / GOPS w Brodnicy	<p>Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy</p> <p>Atrakcyjna oferta staży i praktyk zawodowych</p>	I kw. 2016-31.12.2018	Gmina Brodnica	450 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10iv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 60 osób

34	Dodatkowe zajęcia dla uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych	Zespół Szkół w Górznie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	09.2015-09.2016	Miasto i Gmina Górzno	10 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪
35	Aktywizacja osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu podjęcia zatrudnienia i uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej miasta i gminy Jabłonowo Pomorskie	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	03.2016-06.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	100 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 60 osoby ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 60 osoby ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 15 osób ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 5 osób ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 60 osoby ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 0
36	„Tacy sami” – projekt artystyczny integrujący dzieci niepełnosprawne i zdrowe	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji	01.2016-06.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	30 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba dzieci, które nabyły kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 25 ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 25

			kluczowych						
37	Równy dostęp do dobrej jakości edukacji dzieci Przedszkola Samorządowego w Jabłonowie Pomorskim	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	IV kw. 2015-II kw. 2017	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	30 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 11 osób Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 100 osób Liczba placówek systemu oświaty wykorzystujących metodę pedagogiki zabawy do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. Liczba placówek, w których sale dydaktyczne wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem metody pedagogiki zabawy dzięki EFS – 70% Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 11 osób Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 100 osób
38	Wsparcie nauczycieli wychowania przedszkolnego ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji w zakresie oligofrenopedagogiki w Przedszkolu Samorządowym w Jabłonowie Pomorskim	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	IV kw. 2015-IV kw. 2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	18 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 2 osoby Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 4 osoby Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 2 osoby Liczba dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych objętych wsparciem – 4 osoby
39	Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy wśród uczniów Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Jabłonowie Pomorskim	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Wsparcie rozwoju doradztwa edukacyjno-zawodowego	01.09.2015-30.06.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	58 200,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS Środki własne 	10iv	<ul style="list-style-type: none"> Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 1 szt. Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 150 osób
40	Równy dostęp do dobrej jakości	Miasto i Gmina	Niepełne dopasowanie oferty	01.09.2015-	Miasto i	324 100,00	<ul style="list-style-type: none"> EFS 	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nauczycieli, którzy uzyskali

	edukacji uczniów Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Jabłonowie Pomorskim	Jabłonowo Pomorskie	edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	30.06.2018	Gmina Jabłonowo Pomorskie		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środki własne 		<p>kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 13 osób</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 150 osób ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 13 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 30% ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 13 osób ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 200 osób
41	Równy dostęp do dobrej jakości edukacji uczniów Szkoły Podstawowej w Góralach	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	IV kw. 2015-II kw. 2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	109 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 14 osób ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 80osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 100% ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 14 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 14osób ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 80 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć – 1 szt.

									<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 1 szt.
42	Równy dostęp do dobrej jakości edukacji uczniów Szkoły Podstawowej w Płowężu	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	IV kw. 2015-II kw. 2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	76 330,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 4 osoby ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 30 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 4 osoby ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 4 osoby ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 30 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć – 1 szt. ▪ Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 1 szt.
43	Równy dostęp do dobrej jakości edukacji uczniów Szkoły Podstawowej im. Janusza Kusocińskiego w Jabłonowie Pomorskim	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	01.2016-06.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	74 180,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 75 osoby ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 4 osoby ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 4 osoby ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 75 osoby

									<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć – 1 szt. ▪ Liczba szkół, których pracownice przedmiotowe zostały doposażone w programie – 1 szt.
44	Wsparcie nauczycieli wychowania przedszkolnego ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji w zakresie oligofrenopedagogiki w oddziale przedszkolnym przy Szkole Podstawowej w Góralach	Miasto i Gmina Jablonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	IV kw. 2015-IV kw. 2018	Miasto i Gmina Jablonowo Pomorskie	10 260,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 1 osoba ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 3 osoby ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 1 osoba ▪ Liczba dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych objętych wsparciem – 3 osoby
45	Równy dostęp do dobrej jakości edukacji dzieci oddziału przedszkolnego przy Szkole Podstawowej w Góralach	Miasto i Gmina Jablonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	IV kw. 2015-II kw. 2018	Miasto i Gmina Jablonowo Pomorskie	13 500,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 5 osób ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 32 osoby ▪ Liczba placówek systemu oświaty wykorzystujących metodę pedagogiki zabawy do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba placówek, w których sale dydaktyczne wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. ▪ Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem metody pedagogiki zabawy dzięki EFS – 35% ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 5 osób ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 32 osoby
46	„Klub Przedszkolaka” – zajęcia rozwijające dla dzieci w wieku przedszkolnym	Miasto i Gmina Jablonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje	01.2016-06.2018	Miasto i Gmina Jablonowo Pomorskie	50 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 25 osób

			nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych						
47	Równy dostęp do dobrej jakości edukacji dzieci w oddziale przedszkolnym w Szkole Podstawowej w Płowężu	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	09.2015-12.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	33 100,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 4 osoby • Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 15 każdego roku • Liczba placówek systemu oświaty wykorzystujących metodę pedagogiki zabawy do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 osoba • Liczba placówek, w których sale dydaktyczne wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 osoba • Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem metody pedagogiki zabawy dzięki EFS – 100% • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 4 osoby ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 15 każdego roku
48	Wsparcie bibliotekarzy ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji w zakresie bibliotekoznawstwa, udział w warsztatach i szkoleniach specjalistycznych, które biorą pod uwagę kierunek rozwoju biblioteki.	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	I kw. 2016-II kw. 2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	25 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba pracowników biblioteki, którzy uzyskali kwalifikacje bibliotekarskie po opuszczeniu programu – 1 osób • Liczba pracowników biblioteki, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 4 osób
49	Wsparcie nauczycieli wychowania przedszkolnego ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji w zakresie języka angielskiego w oddziale przedszkolnym w Szkole Podstawowej w Płowężu	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	09.2015-12.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	18 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 1osoba ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 15 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie –1 osoba ▪ Liczba dzieci objętych wsparciem w zakresie 15 osób

50	Uwierz w siebie	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	01.2016-06.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	320 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób, które zostaną objęte opieką podczas zajęć terapeutycznych – 60 osób ▪ Liczba osób uczestniczących w zajęciach z języka angielskiego – 120 osób ▪ Liczba osób objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 180 osób
51	Uczymy się pomagać	Gmina Zbiczno	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	2016-2018	Gmina Zbiczno	30 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9iv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 10 szt. ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 30 osób
52	Młodzi naukowcy	Gmina Zbiczno	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	01.06.2016-30.09.2018	Gmina Zbiczno	50 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 20 osób ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 38 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła ▪ Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła ▪ Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 100 % ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 20 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w

									<p>programie – 20 osób</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 38 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła ▪ Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 1 szkoła
53	Miejsce w Europie	Gmina Zbiczno	<p>Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy</p> <p>Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</p>	01.06.2016-30.10.2018	Gmina Zbiczno	50 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	10i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 20 osób ▪ Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 38 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła ▪ Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła ▪ Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 100 % ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 20 osób ▪ Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 20 osób ▪ Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 38 osób ▪ Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła ▪ Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 1 szkoła
54	Pracownia inspiracji	Chorągiew Kujawsko – Pomorskiego ZHP	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej	2015-12.2020	Gmina Miasta Brodnicy	10 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFS ▪ Środki własne 	9i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób objętych wsparciem – 500 osób ▪ Utworzenie przedszkola – 1 szt.

			do sytuacji demograficznej						<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób objętych edukacją - 20 os.
			Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu						

Tabela 49. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI
1	Budowa ścieżki rowerowej Bartniczka – Grażawy	Gmina Bartniczka	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	2017-2018	Gmina Bartniczka	1 200 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4e
2	Wymiana istniejącego oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Gmina Bobrowo	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego	2016-2018	Gmina Bobrowo	2 670 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4e
3	Wymiana pokrycia dachowego z remontem kominów w budynku wpisanym do ewidencji zabytków w miejscowości Grzybno	Gmina Bobrowo	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	2018	Gmina Bobrowo	100 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	6c
4	Remont budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Bobrowie	Gmina Bobrowo	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	2017	Gmina Bobrowo	500 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	6c
5	Budowa ścieżki rowerowej Malki – Wymokle etap II	Gmina Bobrowo	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	2016-2018	Gmina Bobrowo	720 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4e
6	Budowa ścieżki rowerowej Wichulec – Grzybno – Drużyny	Gmina Bobrowo	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	2016-2018	Gmina Bobrowo	1 200 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4e
7	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wokół jeziora Niskie Brodno do drogi powiatowej w miejscowości Żmijewo	Gmina Bobrowo, Gmina Miasta Brodnica, Gmina Brodnica, Gmina Zbiczno	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	01.2015-04.2018	Gmina Bobrowo Gmina Miasta Brodnica Gmina Brodnica	4 500 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4e

					Gmina Zbiczno			
8	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż ul. Cmentarnej	Gmina Miasta Brodnica	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	06.2016-11.2016	Gmina Miasta Brodnica	160 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e
9	Wzbogacenie atrakcyjności kulturowej kościoła poprzez konserwację elewacji i utworzenie lapidarium	Parafia Rzymsko-Katolicka p. w. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Brodnicy	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	2016-2018	Gmina Miasta Brodnica	1 880 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	6c
10	Utworzenie Centrum Edukacji Historyczno-Kulturowej w zrewitalizowanym zespole zamkowo-palacowym w Brodnicy	Gmina Miasta Brodnica	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	11.2015-03.2018	Gmina Miasta Brodnica	7 220 221,73	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	6c
11	Rewitalizacja brzegów Jeziora Niskie Brodno poprzez utworzenie Centrum Turystyki Aktywnej	Gmina Miasta Brodnica	Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu i promocja walorów przyrodniczych	09.2014-12.2018	Gmina Miasta Brodnica	4 200 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	9b
12	Zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach poprzez ich rozbudowę oraz adaptację istniejących pomieszczeń wraz z budową placów zabaw	Gmina Miasta Brodnica	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy Upowszechnianie edukacji przedszkolnej poprzez modernizację i doposażenie obiektów przedszkolnych	07.2015-08.2017	Gmina Miasta Brodnica	3 750 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	10a
13	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej z Szabdy do Mszana	Gmina Brodnica	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	VI 2015-2018	Gmina Brodnica	800 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e
14	Inteligentne zarządzanie energią w budynku publicznym Urzędu Gminy Brodnica	Gmina Brodnica	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	II kw. 2018r.-IV kw. 2018r.	Gmina Brodnica	1 250 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c

			oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii					
15	Inteligentne zarządzanie energią w budynkach publicznych Gminy Brodnica	Gmina Brodnica	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	II kw. 2017r.- IV kw. 2018r.	Gmina Brodnica	5 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c
16	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi krajowej nr 15 z miejscowości Wielki Głębocek (granica województwa) do miasta Brodnicy	Gmina Brzozie Gmina Miasta Brodnica Gmina Brodnica	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	04.2016- 11.2018	Gmina Brzozie Gmina Miasta Brodnica Gmina Brodnica	6 500 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e
17	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi powiatowej z Wielkiego Głębocka (od drogi krajowej nr 15) do Brzozia	Gmina Brzozie	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	10.2016- 04.2018	Gmina Brzozie	600 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e
18	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w miejscowości Fiałki – element programu gospodarki niskoemisyjnej	Miasto i Gmina Górzno	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2016-2018	Miasto i Gmina Górzno	400 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4c
19	Podniesienie atrakcyjności Kościoła pw. Krzyża Świętego w Górznie poprzez restaurację i konserwację elewacji zewnętrznej, dzwonnicy, remont kostnicy i salki kościelnej, zagospodarowanie terenu wokół Kościoła oraz stworzenie platformy widokowej i udostępnienie oraz restauracja katakumb	Parafia pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Górznie	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	05.2016- 12.2019	Miasto i Gmina Górzno	2 650 000,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	6c
20	Budowa ścieżek rowerowych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie – Jabłonowo Pomorskie-Nowa Wieś	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników	04.2016- 06.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	2 341 062,50	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e
21	Budowa ścieżek rowerowych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie Jabłonowo	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Obniżony poziom infrastruktury technicznej	04.2016- 06.2018	Miasto i Gmina Jabłonowo	787 500,00	<ul style="list-style-type: none"> EFRR Środki własne 	4e

	Pomorskie-Rywałd		Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników		Pomorskie			
22	Remont budynku po bylej szkole w Dzierźnie polegający na zmianie sposobu użytkowania na lokale mieszkalne, termomodernizacja budynku, zmiana instalacji centralnego ogrzewania oraz instalacji OZE	Gmina Świdziebna	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	I kw. 2019-IV kw. 2019	Gmina Świdziebna	1 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4c
23	Remont budynku mieszkalnego w Świdziebni polegający na zmianie sposobu użytkowania na obiekt publiczny (odtworzenie dworu) wraz z renowacją parku	Gmina Świdziebna	Niewystarczająca ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	II kw. 2017-III kw. 2018	Gmina Świdziebna	2 000 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	6c
24	Zaprojektowanie i wykonanie kompleksowej termomodernizacji budynku Urzędu Gminy Zbiczno	Gmina Zbiczno	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2017	Gmina Zbiczno	800.000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4c
25	Zaprojektowanie i wykonanie kompleksowej termomodernizacji budynku administracyjno-biurowego w Zbicznie	Gmina Zbiczno	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2018	Gmina Zbiczno	500.000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4c
26	Zaprojektowanie i wykonanie kompleksowej modernizacji energetycznej obiektów kultury w miejscowości Pokrzydowo-świątlica GOKSiR	Gmina Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Zbicznie	Obniżony poziom infrastruktury technicznej Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych oraz niewielkie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	04.2016-12.2018	Gmina Zbiczno	600 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR ▪ Środki własne 	4c
27	Szkoła Zawodowych Innowacji	Zespół Szkół Rolniczych w	Niepełne dopasowanie oferty	2015-2016	Powiat	1 234 000,00	<ul style="list-style-type: none"> ▪ EFRR 	10a

		Brodnicy	edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niedostateczne wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny		Brodnicki		▪ Środki własne	
28	Solidarne społeczeństwo	Zakład Aktywności Zawodowej w Brodnicy	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niedostateczne wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny	2016	Powiat Brodnicki	80 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	10a
29	Podniesienie jakości usług edukacyjnych poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niedostateczne wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny	2016-2017	Powiat Brodnicki	150 000,00	▪ EFRR ▪ Środki własne	10a

Tabela 50. Lista projektów komplementarnych

Lp.	Beneficjent	Nazwa projektu	Okres realizacji	Koszt
1	Powiat brodnicki	Przebudowa dróg powiatowych nr 1829C, 1834C i 1827C	2017-2018	18 500 000,00 zł
2	Powiat brodnicki	Przebudowa dróg powiatowych nr 1815C i 1816C	2017-2018	15 600 000,00 zł
3	Powiat brodnicki	Modernizacja drogi powiatowej na odcinku Trepki Samin	-	1 550 000,00 zł
4	Powiat brodnicki	Przebudowa drogi powiatowej Wielki Głęboć-Gutowo	-	3 400 000,00 zł
5	Powiat Brodnicki	Przebudowa drogi powiatowej nr 1812C (Pokrzydowo-Bachotek)	2017-2018	4 400 000,00
6	Powiat Brodnicki	Przebudowa drogi powiatowej nr 1825C (Sosno-Zbiczno)	2017-2018	3 500 000,00
7	Powiat brodnicki	Rozbudowa geoportalu powiatowego	2016-2018	200 000,00 zł
8	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Odnawialne Źródła Energii w szpitalu w Brodnicy	III kw. 2016-IV kw. 2017	7 025 000,00 zł
9	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy	Nowoczesne oświetlenie zewnętrzne – energia odnawialna	2015-2016	150 000,00 zł
10	Powiat Brodnicki/Dom Dziecka	Budowa dwu czternastoosobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie Powiatu Brodnickiego	2016- III-IV kw. 2019	1 700 000,00 zł
11	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Doposażenie POZ oraz utworzenie nowych poradni specjalistycznych przy Zespole Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	IV kw. 2016-2018	1 500 000,00 zł
12	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Utworzenie i wyposażenie hospicjum stacjonarnego przy Zakładzie Pielęgnacyjno - Opiekuńczym w Brodnicy	2017-2018	1 000 000,00 zł
13	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Zakup laparoskopu Zespole Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	II kw. 2016-IV kw. 2016	350 000,00 zł
14	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Zakup mammografu cyfrowego do Pracowni Mammograficznej w Zespole Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	II kw. 2016-IV kw. 2016	1 000 000,00 zł
15	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Zakup aparatu rtg z ramieniem C w Zespole Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	II kw. 2016-IV kw. 2016	350 000,00 zł
16	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Poprawa dostępności i jakości badań diagnostycznych	II kw. 2016-IV kw. 2016	1 250 000,00 zł
17	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Zakup wyposażenia bloku operacyjnego i sprzętu do intensywnej terapii (OAIIT SOR)	II kw. 2016-IV kw. 2016	950 000,00 zł
18	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Utworzenie centralnej sterylizatorni w ZOZ Brodnica	II kw. 2016-IV kw. 2016	1 700 000,00 zł
19	Zespół Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	Utworzenie wypożyczalni sprzętu medycznego w Zespole Opieki Zdrowotnej w Brodnicy	I-III kw. 2017	100 000,00 zł
20	Brodnickie Centrum Caritas	Budowa obiektu z przeznaczeniem na Bursę, Środowiskowy Dom Samopomocy, Świetlicę środowiskową, oraz pomieszczenia dla seniorów	2016-2018	5 600 000,00 zł
21	Caritas Diecezji Toruńskiej /	Świetlica – miejscem dla wszystkich	2016-2018	300 000,00 zł

	Brodnickie Centrum Caritas			
22	Fundacja Zielony Liść	Basen – rozbudowa bursy szkolnej Jagódka – funkcje ośrodka rehabilitacyjnego	10.2015-VI.2017	1 100 000,00 zł
23	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Teodoryk”	Budowa przystani dla tramwaju wodnego wraz z infrastrukturą – jako nowe atrakcje regionu i nowe miejsca pracy	-	400 000,00 zł
24	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Teodoryk”	Wioska Mydlarska – nowa atrakcja turystyczna, nowe miejsca pracy	05.2017-12.2017	250 000,00 zł
25	Bractwo Rycerskie Zakonu Brodnickiego	Życie, praca i wypoczynek historią malowane	2016-2017	300 000,00 zł
26	"Wieża Pod Bocianem" Firma Turystyczno-Handlowa Henryk Kowalski	Aktywna turysta	05-09.2016	250 000,00 zł
27	Centrum Ekonomii Społecznej Bonum	Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych oraz wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez budowę obieralni warzyw wraz z wyposażeniem i środkami transportu	II kw. 2016-II kw.2017	2 500 000,00 zł
28	Centrum Ekonomii Społecznej Bonum	Modernizacja kuchni centralnej wraz pomieszczeniami przyległymi, zakup nowych urządzeń kuchennych oraz wymiana taboru samochodowego	II kw. 2016-IV kw. 2016	1 200 000,00 zł
29	Gospoda „ZACISZE” w Gorzenicy	Razem łatwiej osiągnąć cel” (Punkt Środowiskowy)	2016-2020	123 200,00 zł
30	Gospoda „ZACISZE” w Gorzenicy	Żyj zdrowo i aktywnie	2016-2020	145 000,00 zł
31	Gospoda „ZACISZE” w Gorzenicy	Energetyczna nowoczesność	IV kwartał 2015- I kwartał 2018	550 000,00 zł
32	Gospoda „ZACISZE” w Gorzenicy	Gry	III kwartał 2015- III kwartał 2016	150 000,00 zł
33	Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy	Nowoczesne oświetlenie zewnętrzne – energia odnawialna	2015-2016	150 000,00 zł
34	Powiat brodnicki	Odnawialne Źródła Energii w budynkach użyteczności publicznej Powiatu Brodnickiego	I kw. 2017r.- IV kw. 2020 r.	5 000 000,00 zł
35	Regionalny Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Przysieku sp. z o.o. – Ośrodek Edukacji Ekologicznej WILGA w Górznie	Rozbudowa bazy parkingowej Ośrodka Edukacji Ekologicznej WILGA w Górznie	03-09.2016	500 000,00 zł
36	Regionalny Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Przysieku sp. z o.o. – Ośrodek Edukacji Ekologicznej WILGA w Górznie	Budowa przystani nad jeziorem przez Ośrodek Edukacji Ekologicznej WILGA w Górznie	01-11.2016	1 600 000,00 zł
37	Gmina Bartniczka	Budowa oświetlenia ulicznego oraz miejsc użyteczności publicznej, przy wykorzystaniu lamp zasilanych energią słoneczną i/lub	2015-2018	1 500 000,00 zł

		wiatrową		
38	Gmina Bartniczka	Instalowanie paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej i mieszkalnych	2015-2018	2 000 000,00 zł
39	Gmina Bartniczka	Modernizacja Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Bartniczce	2015-2018	30 000,00 zł
40	Gmina Bartniczka	Budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (miejscowość Jastrzębie lub Komorowo)	2015-2018	40 000,00 zł
41	Gmina Bartniczka	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2015-2018	2 500 000,00 zł
42	Gmina Bartniczka	Przebudowa gminnej oczyszczalni ścieków w Bartniczce	2015-2018	2 000 000,00 zł
43	Gmina Bartniczka	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Bartniczka i jej wyposażenie	2015-2018	2 000 000,00 zł
44	Gmina Bartniczka	Remont dróg gminnych	2015-2018	3 000 000,00 zł
45	Gmina Bartniczka	Budowa boiska sportowego w miejscowości Radoszki	2015-2018	100 000,00 zł
46	Gmina Bartniczka	Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne części działki nr 84/1 – obręb Bartniczka	2015-2018	100 000,00 zł
47	Gmina Bartniczka	Wymiana kotłowni olejowej na biopaliwo (pellet) w Szkole Podstawowej w Radoszkach	2015-2018	90 000,00 zł
48	Gmina Bobrowo	Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Wądzyn	2015	160 000,00 zł
49	Gmina Bobrowo	Przebudowa drogi gminnej nr 080462C w Kawkach	2017	700 000,00 zł
50	Gmina Bobrowo	Przebudowa drogi gminnej Chojno - Drużyny nr 080440C oraz 080438C etap II	2015	750 000,00 zł
51	Gmina Bobrowo	Przebudowa drogi gminnej Chojno - Drużyny nr 080440C oraz 080438C etap III	2016	1 000 000,00 zł
52	Gmina Bobrowo	Przebudowa drogi gminnej nr 08042C do drogi wojewódzkiej 548 w Garbówcu do drogi powiatowej w Kawkach	2018	900 000,00 zł
53	Gmina Bobrowo	Przebudowa dróg gminnych osiedlowych z kostki brukowej w Czekanowie	2015	190 000,00 zł
54	Gmina Bobrowo	Przebudowa dróg gminnych osiedlowych z kostki brukowej w Nieżywieciu	2016	724 000,00 zł
55	Gmina Bobrowo	Przebudowa dróg gminnych osiedlowych z kostki brukowej w Bobrowie	2017	600 000,00 zł
56	Gmina Bobrowo	Przebudowa dróg gminnych osiedlowych z kostki brukowej w Słoszewach	2018	100 000,00 zł
57	Gmina Bobrowo	Przebudowa drogi gminnej Kruszyny Szlacheckie - Anielewo	2017-2018	4 000 000,00 zł
58	Gmina Bobrowo	Przebudowa drogi gminnej nr 080416C w miejscowości Wichulec	2016	640 000,00 zł
59	Gmina Bobrowo	Rozbudowa drogi gminnej nr 080461C Drużyny	2018	800 000,00 zł
60	Gmina Bobrowo	Przebudowa drogi gminnej nr 080432C Kawki - Malki - Wymokle na odcinku od miejscowości Kawki do drogi krajowej nr 15	2018	2 000 000,00 zł
61	Gmina Bobrowo OSP Nieżywieć	Zakup pojazdu ciężkiego ratowniczo-gaśniczego dla OSP Nieżywieć	2016-2018	800 000,00 zł
62	Gmina Bobrowo	Budowa placu zabaw w miejscowości Wądzyn	2016-2020	30 000,00 zł
63	Gmina Bobrowo	Przebudowa budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Brudzawy	2016-2018	200 000,00 zł
64	Gmina Bobrowo	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Kruszyny	2018-2020	200 000,00 zł
65	Gmina Bobrowo	Przebudowa budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Grabówiec	2016-2018	100 000,00 zł
66	Gmina Bobrowo	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w miejscowości Czekanowo	2018	500 000,00 zł
67	Gmina Bobrowo	Przebudowa stadionu sportowego w miejscowości Bobrowo	2017-2018	500 000,00 zł
68	Gmina Bobrowo	Budowa boiska wielofunkcyjnego w Kruszynach	2017	300 000,00 zł
69	Gmina Bobrowo	Budowa boiska wielofunkcyjnego w Drużynach	2017	300 000,00 zł

70	Gmina Bobrowo	Budowa miejsca widokowego nad jeziorem Wądryńskim i jeziorem Chojno	2016-2018	200 000,00 zł
71	Gmina Bobrowo	Budowa boisk trawiastych	2016-2018	160 000,00 zł
72	Gmina Bobrowo	Budowa kolektora ściekowego Dąbrówka Kruszyny etap I i II	2016-2017	4 000 000,00 zł
73	Gmina Bobrowo	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej w miejscowości Małki (działki)	2015	80 000,00 zł
74	Gmina Bobrowo	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2017	600 000,00 zł
75	Gmina Bobrowo	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej w miejscowości Bobrowo	2016	300 000,00 zł
76	Gmina Bobrowo	Przebudowa budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Grabówiec	2016-2018	100 000,00 zł
77	Gmina Bobrowo	Przebudowa budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Brudzawy	2016-2018	200 000,00 zł
78	Gmina Bobrowo	Wymiana kotłowni olejowej na ekogroszek i biomasę w Szkole Podstawowej w Małkach	2016	70 000,00 zł
79	Gmina Bobrowo	Wymiana kotłowni olejowej na ekogroszek i biomasę w Szkole Podstawowej w Nieżywiciu	2017-2018	150 000,00 zł
80	Gmina Bobrowo	Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	2016-2020	600 000,00 zł
81	Gmina Bobrowo, OSP Zgnielobłoty	Zakup pojazdu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Zgnielobłoty	2016-2020	800 000,00 zł
82	Gmina Miasta Brodnica	Budowa stacji przeładunkowej odpadów komunalnych w Brodnicy, na składowisku miejskim przy ul. Ustronie 20c	III kw. 2015-IV kw. 2015	3 200 000,00 zł
83	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. Z o. o. w Brodnicy	Rozbudowa i modernizacja Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Brodnicy – IV etap	01.2015-06.2016	1 000 000,00 zł
84	Gmina Miasta Brodnica	Kompetentni w pracy	01.09.2015-28.02.2017	850 000,00 zł
85	Gmina Miasta Brodnica	Doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych w Brodnicy	01.2016-12.2016	2 481 000,00 zł
86	Gmina Miasta Brodnica	Budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	10.2015-11.2015	875 000, 00 zł
87	Gmina Miasta Brodnica	Budowa obwodnicy miasta Brodnicy – II i III etap trasy przemysłowej na odcinku od ronda Warszawskiego do ulicy Lidzbarskiej	01.2015-12.2017	45 000 000,00 zł
88	Gmina Miasta Brodnica	Utworzenie Brodnickiego Inkubatora Przedsiębiorczości	01.2015-12.2018	10 000 000,00 zł
89	Gmina Miasta Brodnica	Utworzenie Brodnickiego Parku Przemysłowego „Ustronie” – część zachodnia	06.2016-11.2017	3 108 661,87 zł
90	Gmina Miasta Brodnica	Rozbudowa sieci ciepłowniczej na terenie Miasta Brodnica	2016-2018	3 000 000,00 zł
91	Gmina Miasta Brodnica	Aktywna integracja w środowisku lokalnym	2016-2018	900 000,00 zł
92	Gmina Miasta Brodnica	Rekultywacja Składowiska Odpadów innych niż Niebezpieczne i Obojętne zlokalizowanego przy ul. Ustronie 20C w Brodnicy (kwatery nr I)	II półrocze 2015-2016	1 400 000,00 zł
93	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o. o.	Budowa systemu kogeneracyjnego w ciepłowni o łącznej mocy 7 MW	2017-2018	8 000 000,00 zł
94	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o. o.	Wymiana sieci z tradycyjnej na preizolowaną na terenie Miasta Brodnica	2016-2018	3 000 000,00 zł
95	Gmina Miasta Brodnica	Realizacja programu komputeryzacji szkół „Cyfrowa szkoła”	-	1 184 000,00 zł
96	Gmina Miasta Brodnica	Przebudowa i modernizacja stadionu miejskiego OSIR w Brodnicy	04.2015-06.2016	7 000 000,00 zł
97	Gmina Bobrowo, Gmina Miasta Brodnica,	Budowa spójnego ciągu komunikacyjnego: Brodnica (ul. Tatrzńska, ul. Rataja) – Gm. Brodnica (Kruszyny) – Gm. Bobrowo (Kruszyny Szlacheckie, Anielewo) – Gm. Zbiczno (Foluszek, Zbiczno)	01.2015-04.2018	8 000 000,00 zł

	Gmina Brodnica, Gmina Zbiczno			
98	Gmina Brodnica	Utworzenie Gminnego Ośrodka Kulturalno- Bibliotecznego		600 000,00 zł
99	Gmina Brodnica/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brodnicy	Utworzenie świetlicy środowiskowej w Gminie Brodnica	II kw. 2015-31.12.2017	130 000,00 zł
100	Gmina Brodnica	Budowa obiektów sportowych do uprawiania lekkoatletyki w szkołach Gminy Brodnica	09.2016-09.2018	1 000 000,00 zł
101	Gmina Brodnica	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Brodnica	06.2015-2019	4 000 000,00 zł
102	Gmina Brodnica	Poprawa bazy sportowej w Gminie Brodnica – budowa Sali sportowej przy Szkole Podstawowej w Gortatowie	2016-2017	3 500 000,00 zł
103	Gmina Brodnica	Budowa drogi Cieleća Szczuka o długości 4,1 km	II kw. 2018-IV. 2018	4 000 000,00 zł
104	Gmina Brodnica	Budowa dróg osiedlowych wraz z kanalizacją deszczową	II kw. 2018-IV kw. 2022	9 600 000,00 zł
105	Gmina Brodnica	Utworzenie i prowadzenie Środowiskowego Domu Dziennego Pobytu „Spokojna Przystań” dla mieszkańców Gminy Brodnica we wsi Kominy	I kw. 2016-31.12.2020	2 700 000,00 zł
106	Gmina Brodnica	Odtworzenie ujęcia wody w Karbowie wraz z budową studni głębinowej, budową stacji uzdatniania wody oraz rozbudową sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy	II kw. 2019-IV kw. 2019	4 500 000,00 zł
107	Gmina Brodnica	Utworzenie Parku Przemysłowego Kominy	II kw. 2019-IV kw. 2021	3 000 000,00 zł
108	Gmina Brodnica	Przebudowa odcinka drogi gminnej nr G080523 Kominy-Gorzenica.	06.2015-2018	2 550 000,00
109	Gmina Brzozie	Modernizacja drogi gminnej we wsi Brzozie	04.2016-10.2016	350 000,00 zł
110	Gmina Brzozie	Modernizacja dróg gminnych na osiedlu mieszkaniowym w Wielkim Głębocku	05.2016-10.2018	1 350 000,00 zł
111	Gmina Brzozie	Modernizacja drogi gminnej Brzozie-Brzozie Lub.(gr. gminy)	04.2017-10.2018	1 150 000,00 zł
112	Gmina Brzozie	Modernizacja drogi gminnej Sugajno-Sugajenko (gr. Gminy)	03.2018-11.2018	1 250 000,00 zł
113	Gmina Brzozie	Modernizacja drogi gminnej Mały Głębocek-Trepi	04.2018-11.2018	2 250 000,00 zł
114	Gmina Brzozie	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Brzozie-EtapII	03.2015-10.2016	3 200 000,00 zł
115	Gmina Brzozie	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Brzozie – 240 szt.	04.2015-10.2018	8 200 000,00 zł
116	Gmina Brzozie	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Małe Leźno w kier. na Obrazik	10.2015-10.2016	550 000,00 zł
117	Gmina Brzozie	Budowa trzech ujęć wody w Brzozu, Świeciu i Wielkim Leźnie	10.2016-10.2018	450 000,00 zł
118	Zespół Szkół w Górznie	Baterie słoneczne źródłem ciepła dla Zespołu Szkół w Górznie	2016	70 000,00 zł
119	Zespół Szkół w Górznie	Modernizacja oświetlenia w szkole i hali	2016-2017	100 000,00 zł
120	Gminny Ośrodek Kultury w Górznie	Reaktywacja starych zawodów, promocja rzemiosła i tradycyjnych wyrobów z terenu Górzna i okolic	05.2018-10.2018	150 000,00 zł
121	Miasto i Gmina Górzno	Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Górznie – ul. Gajowa	2015-2018	100 000,00 zł
122	Miasto i Gmina Górzno oraz Parafia pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Górznie	Utworzenie centrum miejsc dobrego życia w oparciu o wartości historyczne i kulturę regionu	02.2016-12.2018	420 000,00 zł
123	Miasto i Gmina Górzno	Upowszechnianie aktywnej turystyki i rekreacji – promocja geocachingu	2016-2017	200 000,00 zł

124	Miasto i Gmina Górzno	Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody	2016-2018	1 200 000,00 zł
125	Miasto i Gmina Górzno	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej Górzno Wybudowanie	2015-2018	400 000,00 zł
126	Miasto i Gmina Górzno	Rozbudowa sieci kanalizacyjno-sanitarnej w Zaborowie	2015-2018	3 500 000,00 zł
127	Miasto i Gmina Górzno	Zdrowie w Mojej Gminie	02.01.2016-30.12.2016	100 000,00 zł
128	Miasto i Gmina Górzno	Utworzenie sieci slow food na bazie przedsiębiorstw i rolników z powiatu brodnickiego	2016-2018	800 000,00 zł
129	Miasto i Gmina Górzno	Modernizacja szatni w Zespole Szkół w Górznie	08.2015-03.2016	30 000,00 zł
130	Miasto i Gmina Górzno	Modernizacja łazienek w Zespole Szkół w Górznie	-	90 000,00 zł
131	Miasto i Gmina Górzno	Wymiana instalacji wodno-kanalizacyjnej i CO w Zespole Szkół w Górznie	01.07.2016-31.08.2016	-
132	Miasto i Gmina Górzno	Wymiana drzwi w klasach i innych pomieszczeniach szkolnych w Zespole Szkół w Górznie	-	120 000,00 zł
133	Miasto i Gmina Górzno	Modernizacja podłóg w starej części szkoły w Zespole Szkół w Górznie	-	80 000,00 zł
134	Miasto i Gmina Górzno	Wyposażenie Zespołu Szkół w Górznie w sprzęt multimedialny	-	40 000,00 zł
135	Miasto i Gmina Górzno	Plukanie instalacji centralnego ogrzewania w Zespole Szkół w Górznie	-	10 000,00 zł
136	Miasto i Gmina Górzno	Atrakcyjne zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym	07.2017-08.2017	17 000,00 zł
137	Miasto i Gmina Górzno Parafia pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Górznie	Utworzenie centrum miejsc dobrego życia w oparciu o wartości historyczne i kulturę regionu	02.2016-12.2018	420 000,00 zł
138	Miasto i Gmina Górzno	Pracownia komputerowa w Zespole Szkół w Górznie	-	40 000,00 zł
139	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Modernizacja oraz termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	06.2016-10.2018	3 400 000,00 zł
140	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Budowa ścieżek rowerowych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie Jabłonowo Pomorskie-Jabłonowo-Zamek-Bukowiec-Lembarg-Kruszyny	04.2016-06.2018	4 282 687,50 zł
141	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Budowa ścieżek rowerowych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie – Jabłonowo Pomorskie-Górale-Konojady-Tomki	04.2016-06.2018	5 280 187,50 zł
142	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Modernizacja i doposażenie oddziałów przedszkolnych w Góralkach oraz Płowężu na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	06.2016-10.2016	174 540,00 zł
143	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Wykonanie energooszczędnego oświetlenia ulicznego – stawianie lamp solarnych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	07.2015-08.2018	2 600 000,00 zł
144	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Równy dostęp do zorganizowanego wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży „Aktywny wypoczynek dzieci i młodzieży”	01.2016-09.2018	250 000,00 zł
145	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Budowa boisk wiejskich w miejscowościach: Lembarg, Mileszewy, Budziszewo, Buk Pomorski, Buk Góralski, Szczepanki i Górale	-	890 000,00 zł
146	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Modernizacja stadionów sportowych na ul. Słonecznej oraz na ul. Urzędowej w Jabłonowie Pomorskim	-	870 000,00 zł
147	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Budowa stacjonarnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	04.2017-11.2017	400 000,00 zł

148	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz remont infrastruktury wod.-kan. na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	04.2016-10.2018	6 200 702,00 zł
149	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Remont świetlic wiejskich na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	05.2018-12.2018	815 000,00 zł
150	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Budowa sali sportowej oraz boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej w Jabłonowie Pomorskim	01.05.2016-01.09.2018	5 500 000,00 zł
151	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Budowa stacjonarnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	04.2017-11.2017	400 000,00 zł
152	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej poprzez zakup i montaż prasy do odwadniania osadów na terenie oczyszczalni ścieków w Jabłonowie Pomorskim	03.2016-11.2016	427 503,23 zł
153	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Rewitalizacja społeczno-gospodarcza Rynku w Jabłonowie Pomorskim (Projekt komplementarny do projektu Rewitalizacja Rynku w Jabłonowie Pomorskim)	05.2016-12.2018	100 000,00 zł
154	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Amatorski teatr dla dzieci i młodzieży, warsztaty teatralne w bibliotece	03.2016-06.2018	10 000,00 zł
155	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Ferie zimowe w Bibliotece	01.2016-03.2018	6 000,00 zł
156	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	„Jabłonowska noc kulturalna” - cykliczna impreza mająca na celu upowszechnienie obcowania z kulturą	01.2016-06.2018	75 000,00 zł
157	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	„Jabłonowskie potyczki poetyckie” – cykliczne spotkania lokalnych twórców	01.2016-06.2018	30 000,00 zł
158	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Równy dostęp do kultury „Czas na kino”	01.2016-06.2018	15 000,00 zł
159	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Wsparcie dla lokalnych twórców poezji	02.2016-06.2018	40 000,00 zł
160	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Podniesienie aktywności i zachęcenie do samorozwoju rodziców małych dzieci poprzez organizację "Klubu Mam"	I kw. 2016-II kw.2018	25 000,00 zł
161	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Równy dostęp do kultury i edukacji kulturalnej „Magiel artystyczny”	01.2016-06.2018	100 000,00 zł
162	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Majówka z biblioteką - piknik z okazji tygodnia bibliotek i bibliotekarza	04.2016-06.2018	60 000,00 zł
163	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	"Kino w bibliotece" - projekcje filmów, połączone z klubem dyskusyjnym, warsztaty filmowe i konkursy dla osób w wieku 18+	I kw. 2016-II kw. 2018	16 000,00 zł
164	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Zajęcia Komputerowe dla osób 50+ w bibliotece	05.2016-10.2017	5 000,00 zł
165	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Równy dostęp do kultury „Życie to jest teatr”	I kw. 2016-II kw. 2018	50 000,00 zł
166	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Zajęcia aktywizujące dla dorosłych organizowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Jabłonowie Pomorskim	05.2017-05.2018	20 000,00 zł

167	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Zajęcia artystyczne dla dzieci oraz spotkania z przedstawicielami różnych dziedzin kultury i sztuki	I kw. 2016-II kw. 2018	30 000,00 zł
168	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Warsztaty dziennikarskie i fotograficzne organizowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Jabłonowie Pomorskim	I kw. 2016-II kw. 2018	30 000,00 zł
169	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	„Śpiewać każdy może” – warsztaty wokalne dla solistów chórów i zespołów wokalnych	I kw. 2016-II kw. 2018	50 000,00 zł
170	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Spotkania autorskie z pisarzami i poetami, warsztaty językowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych	I kw. 2016-II kw. 2018	33 000,00 zł
171	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Wsparcie bibliotekarzy ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji w zakresie bibliotekoznawstwa, udział w warsztatach i szkoleniach specjalistycznych, które biorą pod uwagę kierunek rozwoju biblioteki	I kw. 2016-II kw. 2018	25 000,00 zł
172	Gmina Osiek	Przebudowa drogi gminnej Kujawa-Szynkowizna – 2,5 km	II kw. 2018-III kw. 2018	2 500 000,00 zł
173	Gmina Osiek	Przebudowa drogi gminnej Osiek – Dębowo – Tadajewo – Sumin – 5,1 km	II kw. 2017-III kw. 2017	4 000 000,00 zł
174	Gmina Osiek	Przebudowa drogi gminnej Łapinóż – Wrzeszewo - 2,5 km	II-III kw. 2019	2.500.000
175	Gmina Osiek	Rekultywacja wysypiska śmieci	II-IV kw. 2018	1.500.000
176	Gmina Osiek	Wymiana źródeł ciepła na ogrzewanie gazowe.	III-IV kw. 2018	900.000
177	Gmina Świdziebna	Modernizacja oczyszczalni ścieków z budową kanalizacji zbiorowej, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz wykonanie stacji podwyższania ciśnienia wraz ze zbiornikiem retencyjnym	II kw. 2018-IV kw. 2019	3 000 000,00 zł
178	Gmina Świdziebna	Budowa przyszkolnej sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Janowie	II kw. 2018-II kw. 2020	2 000 000,00 zł
179	Gmina Zbiczno	Kompleksowe wsparcie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków – budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Zbiczno.	2016-2018	1 000 000
180	Gmina Zbiczno	Modernizacja przepompowni ścieków w Zbicznie.	2017	160 000
181	Gmina Zbiczno	Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Gaj – Grzmieca.	2016	350 000
182	Gmina Zbiczno	Modernizacja ujęcia wody w Zbicznie.	2016	150 000
183	Gmina Zbiczno	Modernizacja ujęcia wody w Cichem.	2016	350 000
184	Gmina Zbiczno	Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Zbiczno.	2016-2020	500 000
185	Gmina Zbiczno	Modernizacja kanalizacji sanitarnej w Żmijewie.	2016	200 000
186	Gmina Zbiczno	Budowa sieci kanalizacji deszczowej w Zbicznie.	2018	400 000
187	Gmina Zbiczno	Budowa sieci kanalizacji deszczowej w Pokrzydowie.	2019	300 000
188	Gmina Zbiczno	Modernizacja drogi gminnej Pokrzydowo – Lipowiec.	2019	1 000 000
189	Gmina Zbiczno	Modernizacja drogi gminnej Sumowo – Sumówko.	2017	500 000
190	Gmina Zbiczno	Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Sumowo – centrum.	2016	700 000
191	Gmina Zbiczno	Przebudowa drogi gminnej nr 080212C w Zbicznie I i II etap.	2019-2020	2 000 000
192	Gmina Zbiczno	Budowa boiska wielofunkcyjnego w Cichem.	2016	300 000
193	Gmina Zbiczno	Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół w Pokrzydowie.	2020	250 000
194	Gmina Zbiczno	Budowa placu zabaw przy Zespole Szkół w Pokrzydowie.	2017	140 000

195	Gmina Zbiczno	Budowa boiska wielofunkcyjnego w Zbicznie.	2020	250 000
196	Gmina Zbiczno	Budowa budynku wielolokalowego z przeznaczeniem na mieszkania socjalne i komunalne.	2016-2018	2 000 000
197	Gmina Zbiczno	Rewitalizacja zespołu dworsko – parkowego w Sumówku	2017 - 2018	2 500 000
198	Gmina Zbiczno	Modernizacja pomieszczeń klasowych w Zespole Szkół w Zbicznie i Zespole Szkół w Pokrzydowie.	2016-2018	400 000
199	Gmina Zbiczno	Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Zbicznie.	2017	280 000
200	Gmina Zbiczno	Rozbudowa oświetlenia ulicznego z zastosowaniem OZE.	2018-2019	200 000
201	Gmina Zbiczno	Rekultywacja stawu w Pokrzydowie.	2019	200 000
202	Gmina Zbiczno	Rekultywacja stawu w Najmowie.	2019	200 000
203	Gmina Zbiczno	Zagospodarowanie plaż gminnych nad jeziorem Zbiczno i nad jeziorem Łąki.	2016	200 000
204	Gmina Zbiczno	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wraz z budową parkingu przy budynku biurowym w Zbicznie.	2017	200 000
205	Gmina Zbiczno	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na siłownię zewnętrzne w miejscowości Zbiczno i Pokrzydowo.	2016	100 000
206	Gmina Zbiczno	Poszerzenie wachlarza zajęć pozalekcyjnych, stworzenie „Ludowego zespołu pieśni i tańca” w Zespole Szkół w Zbicznie.	2016 - 2018	100 000
207	Gmina Brzozie	Kompleksowa termomodernizacja wraz z montażem paneli fotowoltaicznych i wymiana istniejącego oświetlenia na energooszczędne w budynkach użyteczności publicznej: budynki Szkół Podstawowych i Gimnazjum, Urzędu Gminy, Biblioteki Publicznej, Świetlic wiejskich i Klubu Internetowego.	2016-2017	1 800 000

7. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze

W wyniku realizacji projektów ujętych na liście podstawowej zostaną osiągnięte wartości wskaźników przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 51. Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze

Fundusz	PI	Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze
EFRR	4c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 35 szt.
EFRR	4e	<ul style="list-style-type: none"> Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 9,6 km Liczba zakupionych parkomatów – 20 szt. Liczba zakupionych elektronicznych tablic informacyjnych – 2 szt. Przyrost liczby osób korzystających z komunikacji miejskiej – 190 000 osób
EFRR	6c	<ul style="list-style-type: none"> Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 2 szt. Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 szt.
EFRR	9b	<ul style="list-style-type: none"> Otwarta przestrzeń otworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 53 745 m² Liczba osób objętych projektem – 510 osób Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 5 szt.
EFRR	10a	<ul style="list-style-type: none"> Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 17 osób Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 10 szt. Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – 50% (gm. Brodnica), 44% (gm.miasto Jabłonowo Pom.) Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 175 osób
EFS	9i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 275 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 130 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 34 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 640 osób Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 94 osób
EFS	9iv	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 70 szt. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 352 osoby
EFS	10i	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 2 105 osób Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 376 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 20 szt. Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 19 szt. Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 25 osób Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 105 osób Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 139 osoby Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 13 183 osoby Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 13 szt. Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 16 szt.

EFS	10iv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki – 210 osób ▪ Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS – 3 szt. ▪ Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia – 410 osób ▪ Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy 158 – osób ▪ Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – 14 osób ▪ Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 4 szt. ▪ Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 1 420 osoby
-----	------	--

8. System wdrażania i monitorowania

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla osiągnięcia zamierzonych celów strategicznych i kierunków rozwoju wymagane jest stworzenie efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii.

Zgodnie z nowymi uwarunkowaniami polityki regionalnej w kraju, polegającej na wielopoziomowym modelu zarządzania rozwojem jednostek samorządu terytorialnego, koniecznym i celowym działaniem w okresie realizacji Strategii będzie tworzenie warunków dla ścisłej współpracy władz Powiatu z partnerami samorządowymi i ich jednostkami organizacyjnymi oraz partnerami prywatnymi i pozarządowymi.

W proces wdrażania Strategii, podobnie jak w proces jej tworzenia, zostaną zaangażowane instytucje i podmioty, które mogą mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG. Oprócz jednostki samorządu terytorialnego będą to m. in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni oraz gospodarczy, instytucje rynku pracy, organizacje skupiające pracodawców, instytucje pomocy i integracji społecznej, lokalne grupy działania, szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, kościoły i związki wyznaniowe itp.

System wdrażania

System wdrażania Strategii jest procesem, w którym działania operacyjne wynikają ze sformułowanych w dokumencie długoterminowych celów strategicznych i operacyjnych. Ponadto Strategia stanowi dokument o charakterze kierunkowym i koncepcyjnym. Jednym z elementów procesu jej wdrażania są działania mające na celu propagowanie i upowszechnianie informacji na temat jej zawartości i przyjętych założeń. Głównym celem tych działań jest aktywizacja wybranych organizacji i środowisk do współudziału w realizacji Strategii.

Inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć związanych z wdrażaniem Strategii ORSG jest Starosta Brodnicki oraz Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, których zadaniem są działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Równie istotne dla należytej realizacji zadań strategicznych jest zaangażowanie wszystkich gmin wchodzących w skład Powiatu Brodnickiego, będących sygnatariuszami Porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego.

Organem nadzorującym realizację Strategii jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi po jednym upoważnionym przedstawicielu Stron Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG, przedstawiciel Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz upoważnieni przedstawiciele partnerów społecznych. Do zadań Komitetu w zakresie prac nad Strategią w szczególności należy:

- Zatwierdzanie Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Brodnickiego i jej aktualizacja
- Przedkładanie Strategii do zaopiniowania IZ RPO oraz Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Zatwierdzanie listy projektów stanowiących integralną część Strategii i jej aktualizacji
- Zatwierdzenie raportów monitoringowych nt. wdrażania Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Brodnickiego, a następnie przekazywanie tych dokumentów do oceny i zatwierdzania IZ RPO

Komitet realizuje swoje zadania zgodnie z Regulaminem pracy Komitetu Sterującego ORSG, określającym szczegółowe zasady oraz tryb jego pracy.

Organem wykonawczym odpowiedzialnym za wykonanie ujętych w Strategii założeń jest Zarząd ORSG, do kompetencji którego należą wszelkie sprawy niezastrzeżone dla Komitetu Sterującego. Zarząd składa się z pięciu osób w tym przewodniczącego, zastępcy i trzech członków. Do jego zadań w zakresie prac nad Strategią w szczególności należy:

- Przygotowanie na podstawie zasad wyboru projektów wskazanych w Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Brodnickiego, propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów i uzgodnienie ich w porozumieniu z Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz z IZ RPO
- Wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, jej aktualizacja, przedkładanie do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Brodnickiego
- Przygotowanie porządku obrad oraz projektów uchwał na posiedzenie Komitetu Sterującego
- Nadzór nad realizacją uchwał Komitetu Sterującego
- Reprezentowanie Stron Porozumienia w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi w sprawach związanych z opracowywaniem i wdrażaniem Strategii

Szczegółowe zasady funkcjonowania Zarządu określa Regulamin pracy Zarządu ORSG.

System monitorowania

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów Strategii ORSG jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. Dla efektywnej realizacji zapisów Strategii, niezbędne jest stworzenie systemu monitoringu realizacji jego ustaleń.

Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od wszystkich realizatorów projektów w ramach Strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami Strategii. System ten będzie wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących na ORSG, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiąganie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności sygnatariuszy porozumienia na rzecz rozwoju ORSG do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

System monitorowania strategii ORSG obejmuje:

- Ocenę poziomu realizacji wskaźników zgodnie z matrycą logiczną Celów Tematycznych, Priorytetów Inwestycyjnych, jak i wybranymi wskaźnikami produktu i rezultatu oraz spełnienie przez wskaźniki warunków SMART
- Analizę i ocenę stopnia realizacji przyjętych celów Strategii oraz adekwatność doboru do nich wskaźników
- Analizę i ocenę harmonogramu wdrażania Strategii
- Dokonywanie odniesień do Strategii rozwoju województwa
- Monitoring ogólnego poziomu rozwoju obszaru

Sprawozdawczość z monitoringu dokonywana będzie przez Zarząd ORSG. Okresowa ocena stopnia realizacji strategii odbywać się będzie w oparciu o raporty cząstkowe przygotowywane przez sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG - informacje podmiotów zaangażowanych w jej realizację na temat przygotowywania i realizacji przedsięwzięć oraz osiągniętych lub planowanych do osiągnięcia wskaźników. Informacje zbiorcze na temat procesu wdrażania Strategii zostaną zawarte w raporcie analitycznym, co pozwoli na weryfikację realizowanej polityki wsparcia, obiektywną ocenę poziomu realizacji założonych celów oraz dokonywanie niezbędnych korekt procesu wdrażania.

Sprawozdania z realizacji strategii będą zatwierdzane przez Komitet Sterujący ORSG. Wnioski płynące z monitoringu będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii poprzez modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań.

Postęp prac w zakresie wdrażania założeń Strategii oraz realizacji przedsięwzięć ujętych w przedmiotowym dokumencie będzie również podlegał monitorowaniu przez Instytucję Zarządzającą RPO do końca 2018 r. w okresie kwartalnym, a po 2018 r. w okresie półrocznym.

Spis tabel

Tabela 1. Struktura dokumentu.....	4
Tabela 2. Odległość gmin ORSG Powiatu Brodnickiego od największych miasta regionu	10

Tabela 3. Liczba ludności na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego.....	11
Tabela 4. Zmiana liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego	11
Tabela 5. Obciążenie demograficzne i struktura ludności na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego	14
Tabela 6. Obciążenie demograficzne w gminach ORSG Powiatu Brodnickiego	14
Tabela 7. Prognoza liczby ludności w poszczególnych powiatach województwa kujawsko-pomorskiego ..	16
Tabela 8. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego	20
Tabela 9. Struktura podmiotów gospodarczych na ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r. ze względu na wielkość zatrudnienia	21
Tabela 10. Liczba i wartość podpisanych umów w ramach Programu Innowacyjna Gospodarka 2007-2013	22
Tabela 11. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawiania bez pracy w 2014 r.	26
Tabela 12. Zestawienie zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie brodnickim w I półroczu 2014 r.	27
Tabela 13. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w gminach ORSG Powiatu Brodnickiego.....	31
Tabela 14. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w gminach ORSG Powiatu Brodnickiego w 2014 r. (liczba rodzin).....	32
Tabela 15. Liczba asystentów rodziny zatrudnionych w MOPS i GOPS na terenie ORSG (stan na wrzesień 2015 r.).....	33
Tabela 16. Rodzinna piecza zastępcza i placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2014 r.....	34
Tabela 17. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydanych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w 2014 r.....	35
Tabela 18. Liczba osób bezdomnych w 2014 roku.....	38
Tabela 19. Ambulatoryjna opieka zdrowotna na ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.	40
Tabela 20. Edukacja przedszkolna na ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.....	43
Tabela 21. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Brodnickiego.....	45
Tabela 22. Szkolnictwo ponadgimnazjalne dla młodzieży na ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.....	46
Tabela 23. Liczba uczniów w technikach dla młodzieży w roku szkolnym 2012/2013	48
Tabela 24. Liczba uczniów w poszczególnych zawodach zasadniczych szkół zawodowych w 2012/2013.....	49
Tabela 25. Zestawienie instytucji kultury w na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.....	53
Tabela 26. Obiekty dziedzictwa kulturowego, ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.	54
Tabela 27. Obszary problemowe wskazane do rewitalizacji.....	55
Tabela 28. Długość ścieżek rowerowych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2015 r.....	60
Tabela 29. Korzystający z sieci wodnej i kanalizacyjnej oraz długość sieci na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.....	63
Tabela 30. Aglomeracje z terenu ORSG ujęte w KPOŚK	64

Tabela 31. Komunalne oczyszczalnie ścieków na terenie OSGR Powiatu Brodnickiego w 2013 r.	64
Tabela 32. Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca w 2013 r.	65
Tabela 33. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej na terenie OSRG Powiatu Brodnickiego	66
Tabela 34. Długość dróg na terenie OSRG Powiatu Brodnickiego.....	67
Tabela 35. Pokrycie Powiatu Brodnickiego infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 r.....	68
Tabela 36. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie OSRG Powiatu Brodnickiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r.	72
Tabela 37. Emisja energetyczna zanieczyszczeń z terenu OSRG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.....	72
Tabela 38. Plany Gospodarki Niskoemisyjnej poszczególnych gmin Powiatu Brodnickiego	72
Tabela 39. Problemy zdiagnozowane na OSRG Powiatu Brodnickiego.....	75
Tabela 40. Terytorialny wymiar wsparcia.....	76
Tabela 41. Cele strategiczne i cele operacyjne	82
Tabela 42. Zgodność Strategii OSRG z dokumentami strategicznymi	83
Tabela 43. Logika interwencji strategicznej.....	92
Tabela 44. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowej polityki terytorialnej.....	95
Tabela 45. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na źródła finansowania.....	97
Tabela 46. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P 2014-2020.....	97
Tabela 47. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	98
Tabela 48. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS.....	107
Tabela 49. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	126
Tabela 50. Lista projektów komplementarnych	131
Tabela 51. Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze	140

Spis map

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład OSRG Powiatu Brodnickiego	9
Mapa 2. OSRG Powiatu Brodnickiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego	10

Spis schematów

Schemat 1. Przygotowanie diagnozy do Strategii.....	5
Schemat 2. Proces powstawania Strategii.....	6
Schemat 3. Dokumenty strategiczne, z którymi wykazuje zgodność Strategia OSRG	83

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura wiekowa ludności na terenie OSGR Powiatu Brodnickiego w 2013 r.	12
Wykres 2. Struktura wiekowa ludności w Powiecie Brodnickim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 r.	13
Wykres 3. Struktura płci i wieku ludności na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.	15
Wykres 4. Liczba urodzeń oraz zgonów na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego	15
Wykres 5. Migracje międzypowiatowe na pobyt stały na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego.....	16
Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r.....	21
Wykres 7. Podmioty gospodarki narodowej na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego według sekcji PKD w 2013 r.....	23
Wykres 8. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia.....	24
Wykres 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	25
Wykres 10. Bariery rozwoju podmiotów gospodarczych na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego	29
Wykres 11. Udział lasów w obszarze gmin ORSG Powiatu Brodnickiego w 2013 r.....	58
Wykres 12. Zgłoszone zapotrzebowanie na Internet stacjonarny na 10 000 mieszkańców na terenie ORSG Powiatu Brodnickiego w 2015 r.	69